

MİMAR SİNAN

4. Sevmeyi talim etmek Tayfur TARHAN
10. Görevli Yetiştirme Yöntemi ile
İlgili Tavsiyeler Charles A. BROWN
Çeviren: Tarık GÜNER
15. Spekülatif Masonluğun Orjini
Üzerine Abdurrahman ERGİNSOY
36. XIX Asır Ortalarında İstanbul'da Fransız
Obediyanasına Bağlı Bir Loca «SER» Paul DUMONT'dan
Mişel MARGULİES ve David SİSA
44. Hür Masonluğun, Latin Amerika'nın
Bağımsızlığı ve Kolombiya'nın Siyasi
Tarihi Üzerine Etkisi Mehmet Fuad AKEV
52. Sadakat Duruşunun Anlamı Reşat ATABEK
60. Ruhun Varlığı ve Sonsuzluğu
Üzerine II N. Cevad AKKERMAN
71. Tevrat ve Talmud'a göre
Yahudi Düşüncesinde AKL-Ü-HİKMET Jak ALGUADIŞ
86. Seçme Hakkına Sahibiz Derleyen: Raşid TEMEL
89. Olayların İçinden Sahir ERMAN
91. Localardan Haberler Mimar Sinan
104. Aramızdan Ayrılanlar Mimar Sinan

MİMAR SİNAN

**Gevşemeyin, endişe etmeyin. İncancınız
sağlamsa, mutlaka başaracaksınız.**

Şânı Yüce Kur'an, S. III. 139

Kapak Kompozisyonu : ŐINASI BARUTÇU
YENİLİK BASİMEVİ — TİPO — OFSET
Tel : 143 55 72 ✕ İSTANBUL — 1984

MİMAR SİNAN

Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locasının
tarihi, çağdaş ve gerçekçi açıdan
araştırma ve yayın organıdır.

Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası adına
İmtiyaz sahibi : Şekûr OKTEN

Yazı işlerini fiilen idare eden : T. Zihni TARHAN

DERGİDE ÇIKAN YAZILARIN SORUMLULUĞU YAZARLARINA AİTTİR.
ÜÇ AYDA BİR ÇIKARILIR, ÜYELERE MAHSUSTUR. PARA İLE SATILMAZ.

Nuruzya Sokağı 25, Beyoğlu, Tel : 149 24 51

4. Sevmeyi talim etmek Tayfur TARHAN
10. Görevli Yetiştirme Yöntemi İle
İlgili Tavsiyeler Charles A. BROWN
Çeviren: Tarık GÜNER
15. Spekülatif Masonluğun Orijini
Üzerine Abdurrahman ERGİNSOY
36. XIX Asır Ortalarında İstanbul'da Fransız
Obediyansına Bağlı Bir Loca «SİR»..... Paul DUMONT'dan
Mişel MARGULİES ve David SİSA
44. Hür Masonluğun, Latin Amerika'nın
Bağımsızlığı ve Kolombiya'nın Siyasi
Tarihi Üzerine Etkisi Mehmet Fuad AKEV
52. Sadakat Duruşunun Anlamı Reşat ATABEK
60. Ruhun Varlığı ve Sonsuzluğu
Üzerine II N. Cevad AKKERMAN
71. Tevrat ve Talmud'a göre
Yahudi Düşüncesinde AKL-Ü-HİKMET Jak ALGUADIŞ
86. Seçme Hakkına Sahibiz Derleyen: Raşid TEMEL
89. Olayların İçinden Sahir ERMAN
91. Localardan Haberler Mimar Sinan
104. Aramızdan Ayrılanlar Mimar Sinan

Sevmeyi Talim Etmek

Tayfur TARHAN

Sevgi, bir şeye veya kişiye karşı duyulan bağlılık hissidir.

Şefkat ise, hencinsinin iyiliğini arzulama ve ona iyilik etme faziletidir. Mistik anlamda şefkat ise, insanın Tanrıya ve onun yarattığı olmak itibarıyla de hencinsine karşı duyduğu doğa üstü aşkıdır.

Hemen belirtelim ki, bu sunuşumuzda «sevgi» ya da sevginin daha güçlüsü olan «aşk» denildiği zaman, bir duyu (yâni hasse) değil, bir **duygu** (yâni his) ifade edilmiş olacaktır.

«Kendini sev», «Birbirinizi seviniz!» tarzında verilen öğütler ya da emirler, aceba sevginin bütün insanlar arasına yayılması için yeterli midir?

İnsanın kendini sevmesi, şahsiyetinin korunmasına ve inkişafına duyduğu bağlılıktır; bu yüce duygu, onda insânî hisler uyandırır ve onu, ivazsız olarak, başkalarının iyiliğini istemeye sevkeder.

Lâkin «sevmek» bir görev olarak verilebilir mi? hislere emirle hâkim olunabilir mi?

«Sev!» emrini alanlar, bunu görev telakkî etseler bile, bu görevi nasıl yerine getirebilirler? Bir görev telakkîsi dolayısıyla değil de,

«kendini sevme» nin bir temâdisi olarak diğerk insanları sevme temâyülü belirmiş olsa, bu temâyüle nasıl kuvvet kazandırılabilir?

Sevmeyi ve sevgiyi insanlar arasında yaygınlaştırmayı görev olarak üstlenmiş olan bizler, etrafına kin, garez, kötülük ve dehşet saçan, rûhu hırs, ihtiras ve tahrip hissi ile kararmış, davranışları korku, nefret ve tiksinti uyandıran kişileri nasıl sevebiliriz ve onlar arasında sevgiyi hâkim kılma idealine ne derece yaklaşabiliriz?

Nefret, bir şeyin veya kişinin bizde tahrik edebileceği ikrah ya da husûmet hissini en yüksek derecesidir; aşk gibi, nefret de, iptilâyâ dönüşebilir ve bizi, nefret ilhâm edenin ıztırap çekmesini ya da imhâ edilmesini arzulamaya sevkedebilir. Nefret hissi, mânevî sâhaya aittir; bu itibarla, nefret uyandırmaya müsait olan şeyler, ancak hislerimizi ya da muhayyilemizi etkiler, hoşumuza gider veya gitmez, arzu veya ikrâhımızı tahrik eder; fakat hiç bir vakit aşkın ya da nefretin bizâtihî konusunu teşkil etmez. Eğer rûhumuz ve aklımız sağlıklı kalmışsa, kötülükten, cinâyetten, aşağılılıktan, kibirden, zulümden nefret ederiz. Aksi halde, yâni kötülük eğer mevcudiyetimizin şartı hâline gelmiş ise, sevmemiz icap eden her şeye karşı nefret duyarız. Övülmeğe susamış bir kendini beğenmiş, açık yüreklilikten nefret eder; müstebit olan hürriyetten nefret eder; itidâlsiz olan, ihtiraslarını frenleyen herşeyden nefret eder. Nefret hissi, genellikle, ahlâkî temâyüllerine, menfaat veya ihtiraslarına göre, onu hisseden kişilere ve onların meziyet ya da kusurlarına bağlıdır. Nefret, hiç bir vakit, menbainı zedelenmiş gururdan ya da taassuptan aldığı zamanki kadar şiddetli ve muannit olamaz.

Faziletli ruhlarda ise, kötülüğün uyandırdığı şiddetli nefretten daha meşrû bir şey olamaz.

Fakat kötülük etseler bile, **insanlardan** nefret edilmesi caiz değildir; onları zararsız hâle getirmeğe, kefâret yoluyla kendilerine gelmelerini sağlamaya çalışılmalıdır; onlar misâl gösterilerek diğerkleri eğitilmelidir; fakat onlar, hiç bir vakit, merhametten ve her insanın hakettiği «sevgi» den mahrum edilmemelidirler.

Bunu yapabilmemiz için, her şeyden önce, kendi rûhumuzu tekâmül ettirmeye çalışmamız gerekir. Bu ise, kendimizi bilmeyi,

nefis muhasebesi yapabilmeyi, iyi ile kötüyü ayırdedebilmeyi, âdil olabilmeyi öğrenmemizi ve **tâlim etmemizi** icap ettirir.

Mukbil GÖKDOĞAN K., «Sevgi Üzerine» başlıklı yazısında ; «Sevgi, tıp gibi, müzik gibi, resim gibi bir **SANAT**'tır ve bir öğrenme proses'i vardır.»..... «Sevgi, öncelikle, bir şahsa olan bağlılık değildir, bir **DAVRANIŞ**, bir karakter gösterisidir, bir **YÖNELİŞ**' tir. İnsanın şeye karşı değil, **DÜNYA**'ya karşı tutumudur.» diyor. (1).

Şefkat, Allahın mahlûku olmak itibariyle, insanın kendisi ve hemcinsi için duyduğu ilâhî aşktır; hemcinsine, iyilik etme arzusu ile, müsâmaha ile bakabilmesidir.

Bütün insanlara hitap eden şuurlu, açık ve sınırsız bir aşk anlamındaki **şefkat**, ahlâkın en yüksek ve en velût telâkkilerinden biridir. Bu anlamdaki **şefkat**, esâsen, adâletten ayırt edilemez, çünkü, «sevilmesi gerekeni sevmek» ten, hemcinsimizin her hususta eşitimiz olmasını temenni etmekten ve bu temennimizin kudretimiz dâhilinde olan bütün vasıtalarla tahakkukuna çalışmaktan başka bir şey değildir.

Hakikî **şefkat** sâhibi, sâdece bir bilge, bir âdil kişi değil, fakat aynı zamanda bir «rûhî âmil», bir istihâle ve tekâmül mayası olur. İnsan, ailesine bağlı olduğu gibi, ailesinin genişlemiş şekli olarak vatanını da sever. Kendisi gibi yetiştirilmiş, aynı kanunlara tâbî, aynı an'anelere bağlı, aynı hâtıraların etkisi altında olan ve aynı endişeleri, aynı ümitleri, aynı sevinçleri paylaşan vatandaşları da birer kardeşi gibidir. Bizi besleyen, bütün sevdiğimiz şeyleri ve ecdâdımızın küllerini barındıran vatan toprakları da özel bir saygıya ve geleneksel bir **sevgiye** konu teşkil eder.

Ama insan kalbinin bütün sevgilerinin en asili ve en büyüğü, **inkâr** kabul etmez bir şekilde, **insanlık aşkıdır**, yâni, mukadderâtının tümü içerisinde nazara alınan ve muhayyilede tek bir mahluk olarak idrâk olunan nev'i beşere duyulan **aşktır**.

Bununla beraber bu hissın mâhiyeti hakkında hayâle kapılmamak lâzımdır; bu duygu, diğer duygular gibi kendiliğinden oluşmaz; zekâyâ olduğu kadar, hassâsiyete de ihtiyaç gösterir; zirâ, bazı

(1) Bak. : Mimar Sinan Dergisi, sayı 44, sayfa 30 ve 33.

fikirlerin, bazı ahlak ve metafizik kurallarının, mantık ya da imân açısından doğru olarak kabul edilmesine vâbestedir.

Hâl böyle olunca, nev'i beşerin vahdetine, beşeri kaabiliyetlerin ayniyetine ve inkişaflarının devamlılığına inanmadıkça, insanlığı nasıl sevebiliriz?

İyilik etmek ve kötülükten korunmak için bütün insanlara aynı hakları, aynı vecibeleri ve aynı hürriyeti tanımazsak ve nihayet, Tanrı ve ahlâk kanunu karşısında bütün insanların eşit olduğuna inanmazsak, insanları nasıl sevebiliriz?

Eski devirlerde yaşamış olanlar, bu prensipleri bilmediklerinden, sevgileri vatan ve aile çerçevesi dışına çıkamamıştır.

Hemcinslerimiz ile, diğer gerçek yaratıklar ve genellikle bütün canlı mahluklar, sevgimizin yegâne konusu değildir; râhumuz, kâfi olgunluğa eriştiğinde, etrafını çevreleyen nesnelere ancak aslına uygun olmayan birer kopyasını bulabildiği bazı mutlak asıllara doğru sürüklendiğini hissederek. Güzel'e, iyi'ye ve doğru'ya ait evrensel fikirler bu cümledendir.

Bütün spekülâtif bilimleri ve bilhassa felsefeyi doğuran, bizâtihi hakikat aşkı değil midir?

İçimizde bir iyilik duygusu yok mudur? Karşısında bütün menfaatlerimizi ve bütün zaaflarımızı susturmak mecburiyetinde olduğumuza inandığımız bir doğruluk duygusu yok mudur? Bu duygu, şüphesiz ki, iyilik fikri olmadıkça mevcut olamaz; fakat bu fikir dahî, onun tahakkukunu gerçekleştirecek olan aşk olmadıkça, zekâmızın kısır bir şeklinden ibaret kalacaktır.

Daha ateşli, daha heyecanlı bir şekilde sevdiğimiz güzel için de, iyi'ye ve doğru'ya nazaran, belki daha az musirrâne olmakla beraber, aynı şeyi söyleyebiliriz.

Hakikat'i doğrudan doğruya severiz; bize bahşettiği mazhariyetler dolayısıyla değil. Hakikat'in mutlak ve sırf idrâk olunabilen esâsına ne kadar çok yaklaşabilirsek, onu o kadar daha çok severiz.

Güzel, iyi ve doğru, ayrı ayrı ele alındıkta, sâdece fikirlerden, zekâmızın idrâklerinden öteye gidemez. Fakat bu mefhumları evrensel ve gerekli olarak tasavvur edersek, bunlara, kendi zekâmız

dışında ve bu dünyanın mahdut nesnelere dışında, gerçek bir mevcudiyet izâfe etmeye mecbur kalırız; yâni, bu mefhumların cevheri olarak, **Tanrı**'yı kabul etmemiz gerekir, zirâ, bizlerin ve evrenin fevkinde ancak **Tanrı** vardır. Şu hâlde, **Tanrı**, hakikattir, en sâf ve temiz esaslarıyla, **iyi, doğru ve güzel**'dir. Bu üç mefhum, **Tanrı** da en mükemmel vâhidi teşkil etmektedir.

Bu mefhumlardan her biri bizim için son derece kudretli birer **aşk** konusu olduğuna göre, sonsuz mükemmelliklerin tamamıyeti olarak idrâk olunan **mutlak** için neler hissetmeyiz ki?...

Tanrı aşkı'nı târif edemeyiz; zirâ sonsuz olan bu **aşk** ancak sonsuz olan kavrayabilir.

Bu hayâta bağlanmış olan bizler, bu ulvî aşkın içerisine, her zaman, kendi temâyüllerimizi veya hiç değilse kendi mevcudiyetimiz hissinin katarız; buna bir de hürriyetimizin muhafazasını ilâve ederiz ki, onsu, mânevî âlemde bir hiç oluruz.

Yüce gerçekler mi idrâk etmişizdir? içimizde bunun sevincini duyan bir şey vardır. İyi bir **davranışta** mı bulunmuşuzdur? bir memnuluk hissederiz. Bu, garip ve fakat inkâr kabul etmez bir olaydır; öylesine ki, **akıl** hakikati idrâk ettiği anda, **rûh** hakikate bağlanır ve onu sever. Evet, **rûh**, **hakikati sever**. Bu ivazsız **aşk**, onu hissedene, kıyas kabul etmez bir **kalb huzuru ve ferahlığı** bahşeder.

Mânevî ve ilâhî **aşk** anlamındaki **şefkat**, Tanrının bizlere olan aşkını da ifâde eder. Bu tarzdaki ifâdeyi benimseyenler, insanlar arasındaki kutsal ilişkileri «**şefkat**» olarak adlandırmışlar ve böylelikle, halk dilinde son derece yozlaştırılmış olan «**aşk**» kelimesini o anlamda kullanmaktan kaçınmışlardır.

Şefkat kelimesi, müsâmaha, hayırhahlık, sadaka gibi mefhumları da kapsamaktadır. Ancak, **hakikî aşk** anlamındaki **şefkat** olmadıkça, dünyadaki bütün sadakaların hiç bir mânâsı kalmaz.

Bizler, kardeşlerimizi seveceğimize yemin etmişizdir.

Anderson K. der ki : «Kardeşlik sevgisini **tâlim** edeceksiniz, çünkü bu, kadim kardeşliğimizin temeli, kübik taş, çimentosu ve şânıdır.» **Oswald Wirth K.** ise, kardeşlik sevgisini, «mânevî alanda, ruhların birbirlerine yaklaşmasını, hattâ kaynaşmasını amaç edinen esrarengiz bir kuvvet» olarak târif eder.

Kalplerimizi birleştiren malzemenin, birbirimiz için hissettiğimiz samimi bağdan ibaret olması, inşa etmekte olduğumuz masonik yapının sağlamlığını temin eder.

Kardeşlik sevgisi, böylece, intizam, âhenk ve istikrar yaratan hayâtî bir prensip tarzında Masonluğa müdâhil olmaktadır.

Kardeşlik zinciri, bu sevgi duygusunu en güzel bir şekilde temsil etmektedir.

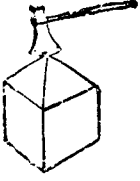
İnsan sevilmekten hoşlanır, bununla beraber, **aşk**ı kendisi için bir inhisar veya rüchâniyet olarak kabul etmemesi son derece güçtür. Sevmek de, seilmeyi kabul etmek kadar nezâket arzeder, çünkü, **kendine maalemmek istemeksizin sevmek** ne kadar güç ise, **müteneffi olmaksızın sevilmek istemek** de o kadar güçtür. İşte böylesine ivazsız bir **aşk**, uyanışı tahrik eder, **hürriyeti** getirir.

Tanrıya imân etmiş olarak Masonluğa intisâbeden bizler, bu mensubiyetimizin icabı olarak, bütün insanlar arasında sevgi bağı kurma görevini hepimiz teker teker üstlenmiş bulunuyoruz. Mânevî alandaki bu görevimizi lâıyıkı veçhile yerine getirebilmemiz için, onu devamlı surette **tâlim** etmeliyiz. Bu, bir **davranışın tâlimi**dir, **şefkat**'in tâlimidir.

Kendimizi bilmeyi, vicdan muhasebesi yapmayı, rûhumuzu tekâmül ettirmeyi, nefsimize hâkim olmayı, âdil olmayı, kendimize yapılmasını istemediğimizi başkasına yapmamayı, başkalarının iyiliğini istemeyi, başkalarına karşı iyi davranışlarda bulunmayı, ivazsız sevmeyi, kısacası, **şefkatli olmayı tâlim edelim**. Fakirliği, muhtaçlığı, cehâleti, taassubu ve tahrip hissini azaltıcı, kültür ve refah seviyesini yükseltici gayretlere katılalım; insanlar arasında sulh ve sükûn idealini benimseyenlere katılalım; evrensel sevgi duygusunu insanlar arasında yaygınlaştırıcı ve kuvvetlendirici davranışlara katılalım. E.U.M. yardımcımız olsun.

Faydalanılan eserler :

- Grand Larousse Encyclopédique.
- AD. FRANK, Dictionnaire des Sciences Philosophiques.
- Daniel LIGOU, Dictionnaire Universel de la Franc Maçonnerie.
- Mimar Sinan Dergisi, sayı 4, 22 ve 44.

Görevli Yetiştirme Yöntemi İle İlgili Tavsiyeler

Charles A. BROWN
Çev. Tarık GÜNER

Bir görevlinin göreve hazırlanması nerede başlar :

Bu, kendilerini Masonluğa adanmış yaşlı genç tüm Masonların gözlerinde ve kulaklarında başlar.

Onları; Masonluğun en yeni-sinden en eskisine kadar, her derece ve kademesinde yer almış kardeşlerin arasından bulabilirsiniz. Burada kullandığım «en eski Mason» deyimini yadırgamış olabileceğinizi düşünüyorum.

Her Kardeşin Lo.: çalışmalarında küçük te olsa, bir görev almaktan gurur duyabileceği-

ni hiç aklınızdan geçirdiniz mi? Atılğan görünen kardeşlerin bile Lo.: da göreve talip olmaktan çekinebileceğini, hatta bundan utanacağını hiç düşündünüz mü? Ben pek çok yaşlı kardeşimin kendisine önerilen en önemsiz bir görevi dahi nasıl büyük bir sevinç ve mutlulukla kabul ettiğine bir çok kereler şahit olmuşumdur. Bunların giderek Lo.: da daha da önemli sorumluluk mevkilerine geçtiklerini de aynı şekilde gurur duyarak izlemiştir. Yakından tanıdığım ve kendisini çok saydığım, sevdiğim bir kardeşimin, locasında 70'inden sonra görev ka-

bul ederek genç bir kardeş gibi istekle çalıştığını anımsıyorum.

Gözlerimiz ve kulaklarımız Loca içinde yaşına bakılmaksızın kendilerine verilecek görevleri sevine sevine yüklenecek kardeşleri araştırmalıdır. Eğer göz ve kulaklarımız bu görevlerini hakkiyle yerine getirirse ondan sonraki adımın atılması görevi dudaklarımızımıza geçecektir.

Biraz da locamıza katılan genç kardeşlerimizden söz edelim. Bunlardan bazıları yaşça gerçekten gençtirler, bazıları da bizim orta yaşlı dediklerimizden... Tekrisin sona ermesinden sonra bu kardeşlerin yüzlerinin aldığı şekli inceleyiniz. Onları konuşturup dinleyiniz. Çoğunlukla törenden ne şekilde etkilendiklerini yüzlerinden anlayabilirsiniz. Onlara, aramıza katıldıklarından duyduğunuz sevinci gösteren içten bir tebessümle yaklaşınız. Onları gurup halinde değil ayrı ayrı sanki o gün locada sadece o kardeş tekris edilmişçesine kucaklayınız.

Zaman zaman Lo.: çalışmaları arasında ya da sonunda Üs.: Muh.: in uzun süredenberi görev yapan kardeşlerin artık yorulmuş olabileceklerini hatırlatarak kardeşleri gö-

rev almaya davet ettiğini duyarsınız. Bu, hiç kuşkusuz iyi ve yerinde bir uyarıdır, fakat bu bir genel çağrıdır' Oysaki çağrının daha «Kişisel» olması gerektiği görüşündeyim.

Önce hemen her tekristen sonra, tekris edilen haricileri evlerinde, işyerlerinde, sosyal yaşamında izleyecek bir takım kardeş guruplarını görevlendirmelisiniz. Gerçi telefonla-şarak haberleşme her zaman mümkündür ama kişisel ziyaretlerle ilişkileri daha kaynaştırmanın çok daha olumlu sonuç verdiği inancındayım.

Ritüel uygulamaları sırasında yeni giren kardeşlerin izlenimlerini yüzlerinden izliyebilirsiniz. Buna önem veriniz. Ama sakın, yüz hatları donuk, sakın tabiatlı bir kardeşi de, etkilenmedi diyerek ihmal etmeyiniz. Güçlü yöneticilerin her zaman her yerde bulunabileceğini hiç bir zaman aklınızdan çıkarmayınız. Bütün mesele onları bulup çıkartmak için asıl sizin ne yaptığınızdır. Onlarla konuştunuz mu? Onları konuşturdunuz mu?...

Bir yeni üye, kendisine locada verilecek herhangi bir görevi kabul etmeye hazır olduğunu hissettirdi mi onu hemen yavaştan eğitiminiz altına almaya başlayınız. Zorlamadan

ama görevlerinin gereklerine yeterince yatkın hale getirinceye kadar, o'nun üzerinde çalışmanızı sürdürmelisiniz. Ona her şeyden önce, her toplantıya toplantıdan en az yarım saat önce locada hazır bulunması gerektiğini öğretiniz. Bir loca görevlisinin ilk işinin locaya gelecek kardeşlerini kapıda karşılamak, eğer locada ondan önce gelmiş ve tanışmadığı kardeşler varsa onları tanıştırmak, onlara kendilerini evlerinde imiş gibi hissetmelerini sağlamak olduğunu öğretiniz.

Hiç bir görevlinin hangi nedenle olursa olsun locada kalmayıp Üs.: Muh.: e kendisinin müteakip toplantıya gelebileceğini söyleyemeyeceğini ona öğretiniz. Eğer gerçekten çok önemli bir özürü varsa o zaman ancak, «...falanca kardeş benim yerime gelecek toplantıda görev yapacaktır, özürüm dolayısıyla gelebileceğim» demesi gerektiğini öğretiniz. Bir başka deyimle kendi görevini yapacak kardeşi seçmenin o'na düştüğünü anlatınız. Kıscası o'nun yüzünden meydana gelecek aksaklığın giderilmesinin yine o'nun görevi olduğunu anlatınız. Bu nedenle her loca görevlisinin herhangi bir nedenle görevine gelememesi halinde kendi yerine görevini

yapacak en az iki kardeşi saptamış onları yeterince eğitmiş olması gerekmektedir.

Sadece zayıf karakterli kişiler görevlerini, yerlerine birisini sağlamadan ve kimseye haber vermeden terkederler. Eğer her Üs.: Muh.: bu işin bu şekilde yapılması gerektiğini kendi envarına öğretebilirse, zaman içinde koltuğuna oturan her Üs.: Muh.: locasında görevli koltuklarının her zaman bilgili, sorumlu kişilerce doldurulmuş olacağını görecektir.

Ayrıca locada görev yapmaya talip olan adaylara, giyim, locada oturuş, kalkış, yürüyüş, konuşma gibi hususlarda nasıl davranılması gerektiğini de öğretiniz.

Eskiden Locaya ceketsiz, kravatsız kimse giremezdi. Hatta fantezi pantolonlar, spor ceketler ve benzerleri yasaklanmıştı. Şimdi ortalıkta «kural» olarak ne görüyorsunuz? Gördüğümüz tam bir dağınıklık, şapşallık. Hatta ayakkabılarını doğru dürüst bağlamamış olanlara bile rastlıyoruz.

Genellikle görevlerini yeterince ciddiye almayan Üs.: Muh.: ler görevlilerin ve loca kardeşlerinin Locada rahat ol-

malarını istediklerinden onların giyim kuşamlarına fazla aldırmadıklarını söylemektedirler. Bu ise bence, kendi ciddiyetsizliklerinin kesinlikle geçerli olmayan zavallı özüründen başka bir şey değildir. Siz atlet fanilasıyla, ceketsiz, yaka, bağır açık, spor gömlek ya da ceketle görev yapan bir Üs.: Muh.: in loca kardeşleri üzerinde etkili olabileceğine gerçekten inanıyor musunuz? Eğer siz görevli adaylarına daha işin en başında Locaya uygun bir kıyafetle gelineceğini öğretirseniz bu, sonuna kadar böyle gider.

Gelelim bir locada görevli nasıl oturmalıdır? konusuna :

Görevli koltuğuna doğru, yüzü koltuğuna dönük olarak efendice bir tavırla yürümeli, yerine gelince dengeli bir şekilde olduğu yerde dönmeli ve yavaşça koltuğuna oturmalıdır. Çoğu kez uygulama bunun tersi olmaktadır. Koltuğuna giden görevli daha yeterince yaklaşmadan arkasını döner, koltuğu kendisine doğru gürültü ile çeker içine de boş bir çuval gibi çöker. Ya koltuğunda laübali bir şekilde yayılır ya da bacak bacak üstüne atarak yanını locaya döner. Korkunç bir durum... Siz ne dersiniz?...

Bir yönetici koltuğunda otururken iki ayağı yerde dengeli bir şekilde durmalı ellerini de dizleri üzerine rahatça koymalıdır. Yerinden kalkacağı zaman da, ayaklarını döşemeye dengeli bir şekilde basmalı sonra da iki ayağı üzerinde ayağa kalkmalıdır. Ellerini tabii bir şekilde iki yanında sarkıtır yüzünde sakın bir bakışla karşıya bakar. Ne başını önüne eğerek kalkar ne de ellerini adem babanın önünü gizlemesi şeklinde önünde kavuşturur. Oysa ki ellerini iki yanında serbestçe bıraksaydı, onları nereye saklıyacağına düşünmesine gerek kalmazdı. Locada yürüyüşlerde gözlerini ileriye diker sakın bir şekilde ve normal bir hızla yürür. Dönüşleri dikkatle yapar. Eğer o yeterince iyi bir mason ise, yada daha önce ordu'da görev yapmış ise köşeleri düzgün ve yeterince sert bir şekilde dönebilir. Herne şekilde olursa olsun vakarla yürür. Bir loca görevlisinin konuşma tavrına gelince. Normal bir sesle fakat salonun her köşesinden duyulabilecek bir ton'la konuşur. Sesini zorlayarak ya da bağırarak konuşmaz. Ritüelde kendisi ile ilgili bölümleri metinden ya da önceden hazırlanmış kartlardan okumaz. Göreve seçil-

dikten sonra, özellikle tatil aylarında görevi ile ilgili bölümleri ezberliyecek kadar vakti vardır.

Yeni görevliler genellikle yeni adayları eğitmeye pek arzulu olurlar. Hiç düşündünüz mü bu nedendir? En azından kendisinin göreve gelebileceği günlerde görevinin aksama- dan bir başka kardeş tarafından yürütülmesi içindir.

Bir çok görevliler sırası gelen aday'ın Üs.: Muh.: tarafından seçilmesini beklerler. Eğer tüm görevliler, görev almaya istekli adayları gerektiğinde kendi yerlerine geçecek şekilde yetiştirirlerse, envar arasında boşalacak herhangi bir göreve getirilecek yeterince hazır eleman loca içerisinde her zaman bulunabilecektir.

Her görevli kendinden sonra gelen kardeşleri kendi yerine aday olarak yetiştirmelidir. Eğer yaşlı görevli zamanında iyi yetiştirilmişse kendi yerine geçmek üzere seçeceği adayı

da iyi yetiştirecektir. Aslında, yalnızca kendi yerine geçecek olanı değil, diğer görevler için hazırlanan adayların çalışmalarını da inceleyecek ve gerektiğinde onlara da yardımcı olabileceği kadar sorumluluk taşımaktadır. Kendinden sonra locaya katılmış olan kardeşlerin tümü o'nun görev alanı içindedirler.

Localarda ileride göreve geçecek adaylar, aslında meydana gelen kardeşlik zincirinin halkalarını oluşturmaktadırlar. Bu zincir yalnız güçlü değil aynı zamanda kendi içinde tam bir anlayış ve beraberlik içinde olmalıdır. Eğer konu daha işin başında iken bu anlayış ve yaklaşımla ele alınır- sa hiç kuşkunuz olmasın sonuç aynen gerçekleşecektir.

Böyle bir çalışma programının ayrıntılarına kadar saptanarak uygulandığını görmek her iyi masonu mutlu edecektir. Buna çalışanlar bunun mutluluğunu paylaşacaklardır.

Spekülatif Masonluğun Orijini Üzerine

Abdurrahman ERGİNSOY

Modern yahut Spekülatif Masonluğun meydana çıkışı Londradaki dört Loca Kardeşlerinin el ele vermek suretiyle 1717 yılı 24 Haziranında tahakkuk etmiştir. Bu meydana çıkış nasıl olmuş, yani bir tür doğum mu yoksa yeniden canlanış mıdır? Bunu şimdilik bir yana bırakıp 24 Haziran 1717 de meydana çıkıp 1723 yılında Anayasasının tamamlanıp tam olarak örgütlenmesi ile şu hususların tahakkuk ettiğini görmekteyiz :

- Spekülatif masonlukta, üstün yetkileri bulunan bir yönetim kurulu ve bir milli masonluk merkezi kurulmuştur.
- Sonsuz yetkisi olan bir Büyük Üstadlık makamı ihdas edilmiştir.
- Tanrı ve Din maddesiyle Hristiyanlık, masonlukta tek din olmaktan çıkarılmış, yerine masonların kişisel inançlarını içlerinde saklayarak bütün insanların paylaştıkları Kardeşlik ilkesi etrafında birleşme amacı ortaya konmuştur.
- Mason toplantılarında Din ve Politika tartışmaları kesinlikle yasaklanmıştır.

Bu halile Spekülatif Masonluk ortaya çıkışında, zamanından bir Yüzyıl öne adımını atmıştır.

Bu masonluğun, Anayasasıyla ortaya konan ilkeler ve diğer ilkeleri Operatif masonluktan mı aktarıldılar? Bu güne kadar ki araştırmalar bu sorunun cevabının -hayır- olması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Bu nedenle olsa gerektir ki son yıllarda Spekülatif masonluk üzerine yazılan yazılar arasında, spekülatif masonluğun orijini üzerindeki tartışmalar önemli denebilecek bir yer tutmaktadır. Bu yazıların başında - ARS QUATUOR CORONATORUM yıllıklarındaki gelmektedir. Bu husus gerçekten önemlidir. Bu önem, yazıların İngiliz ve de İngiliz masonluğunda halen başta gelenlerden olmalarından ileri gelmektedir: Carr, Ward, Mendoza ve diğ. gibi... Şunu da vurgulamak gerek, spekülatif masonluk İngilterede doğmuştur. Bu gerçektir ve önemlidir. Bunun nedenlerini kendi görüşümüze göre özetleyelim :

- Operatif masonluğun zayıflaması sonucu kendi/lerini koruyucu olacak kişileri, zanaatten olmayanları aralarına alarak yeni bir mason sınıfı veya tipinin doğması, bu zayıflamaya ise İngilterenin endüstrileşmeye yönelmesi, dini yapı işlerinin azalması sebep olmuştur. Londra yangını sonucu şehrin imarı operatif masonlara geniş iş alanı açmıştır. Belgelere göre Londrada çok azalmış olan Operatif masonlar yeterli olmayınca civar yerlerden masonlar Londraya çağırılmış ve bunlara bu şehirde yedi yıl çalıştıkları takdirde Londra Masonları gibi imtiyazlar verileceği ifade edilmiştir. İmar işi sonunda işsizlik yine başlamış, bunun dışında menfaat kliklerinin doğması, masonik ilkeler dışına çıkılması, zanaat ve ahlak ilkelerinin yokolmaya yönelmesini hızlandırmıştır. Bunlar da örgütü çöküntüye itmiştir.
- İngiltere yönetimindeki olaylar, Magna Carta'nın yönetime etkisi, Rönesans ve sonra Restorasyonun ortaya koyduğu insan'ın insanlığı fikrinin yayılışı, düşünen insanlara yeni yönelmeler yolunu açmıştır.
- Onsekizinci yüzyıl Aydınlığının Başkenti Londra olmuştur. Bu aydınlanmayı, başta Bacon, yaşamının tersi olan ifadeleriyle yazdığı (Erdemler Ülkesi) adlı eseri ile aydınlığa çıkan yolun

başına ilk mumu yakması başlatmıştır. Ülkeyi Süleyman Evi veya Altı günlük İşler Koleji yönetir, Kolej deneysel bilimin simgesidir. Sonra Hobbes iyi ile kötü vardır, yaşamda sınırsız özgürlük yoktur, derken Locke, erdemler bir otoriteye uymaktır, otorite ise : Tanrı otoritesi, Devlet otoritesi, gelenekler otoritesi ve davranışlarımız akla göre düzenlenmelidir, der. Wollaston Erdem, doğru bir yargıdır, erdem doğruculuktur; Shaftesbury, erdem güzelle iynin uyuşmasıdır. Buttler ise, erdem kişinin kendikendini yargılamasıdır, demektedir. Bunlar ve daha başkaları sıra ile aydınlığı arttırmışlar. Bu düşünceler yanında 17 yüzyılın ikinci yarısındaki İngiltere olayları, kraların düşmesi, din kavgaları İngiliz aydınında silinmez izler bırakmış ve onu çare aramaya yöneltmiştir.

- Royal Society'nin etkisi de önemlidir. 1662 de Londra'da kurulan bu cemiyet, bilim adamlarının, filozofların, edebiyatçıların ve hatta büyük politikacıların bulunduğu bir yerdir. Spekülatif Masonluğun doğuşunda ve ilk Anayasasının esas fikirlerini vermede çok önemli rol oynamıştır. Elias Ashmole ve Desaguliers Kardeşler bu derneğin üyesi idiler. Desaguliers ve Anderson Kardeşler spekülatif Anayasayı yazarlarken fikir ve hatta ifade olarak Royal Society üyelerinin fikirlerinden yararlanmışlardır. Bunun bir örneği olarak Alec Mellor, bu derneğin masonluğun bir besi kafesi olduğunu, derneğin tarihçisi Thomas Sprat'ın 1667 de yayınladığı History of the Royal Society kitabından yararlandığını, özellikle Tanrı ve Din maddesinde Sprat'ın fikirlerine paralel ifadelerin bulunduğunu yazar.

Hür Masonluğun tarihini araştıranların çoğu Masonluğun Athelstan'dan başladığını yazarlar. Bunun da sebebi 925 yılında adı geçen kralın emriyle (kardeşi veya oğlu) sanılan Prens Edwin'in Operatif masonluğun başına geçmesi ve ilk kongreyi York kentinde toplaması, ama asıl önemlisi bu kongrede mason localarının elinde bulunan yasaları (manüskri) beraberlerinde getirmelerini sağlaması ve sonra bunların yardımıyla masonluğun ilk yasasını tedvin ettirmiş olması kanaatidir. Halen British müzesinde bulunduğu ifade edilen bu manüskriye dayanarak kabul edilmek istenen bu iddianın pek sağlam olmadığı ve tartışmaların da sürüp gittiği yazılmaktadır. Bu arada Athelstan ve Edwin'in

kimliklerinin açık ve belgelenmiş olmadıklarını da ilave edebiliriz.

Daha başka manüskrillerde de masonlukla ilgili bilgilere rastlanmaktadır. Ama bunların da doğru olduğu kabul edilmemektedir. Operatif locaların tersimatlarının pek çoğunun toplantı tarihlerinde yazıldıkları ispatlanmamıştır. Bunların arasında Edinburg No. 1 locasının 1599 tarihine kadarki tersimatları gerçek loca tersimatı olarak görülmektedir. 16 ve 17. yüzyıllarında bu locaların pek çoğunda meslekten olmayan kişilerin üye olarak alındıkları ve bu kişilere mason sıfatı verildiği açıkça anlaşılmıştır. Bu kişilere uygulanan yola Acception-kabul edilme, kişilere de Accepted-kabul edilmiş mason denmiştir. Genel olarak bu kişilerden loca aidatı olarak öteki meslekten olan üyelere alınanın iki katı alınmıştır. Sanıldığına göre bu kişilerin üzerinde durdukları serbestçe hareket etme, şehir özgürlüğü imtiyazı ancak bu ücret karşılığı verilmiştir.

Pek çok mason tarihçisi 1646 dan önce Accepted deyimine raslanmadığını yazmaktadırlar. Bundan sonra ve özellikle 1680 lerden sonra Localar, Hür ve Kabul edilmiş masonlar locası diye anılmaya başlamıştır. 18. yüzyıl başında pek çok locada zanaatkara raslanmaz olmuştur. Şunu da ilave edelim ki Kabul Edilmiş masonların neden operatif localara girmek istediklerine dair açık bilgiye raslanmamıştır. Pek çok tarihçinin bu hususta kabul ve ifade ettiği sebepler ispatlanamamıştır.

Bir iddiaya göre akseptelerin girişiyle operatif localar tarihten silinmekten kurtulmuşlardır. Bu sırada Avrupada Compagnonnage dahil bu tip kuruluşlar ortadan kalkmışlar, bazıları da yasaklanmışlardır.

Bazı masonluk tarihçileri, masonluğun menşeyini eski ve soylu bir başlangıca bağlamak eğilimindedirler. Bazılarına göre ise masonluk, eski fikir ve felsefe ekollerinin oluşturduğu örgüttür. Bazılarına göre masonluk Haçlı seferlerinden dönen Şovalyelerin kurdukları bir kuruluştur. Bazıları da menşeyi, ruhani temele, eski misterlere, tarikatlere dayandırırılar.

Fikret Çeltikçi Kardeşimiz «1717 den sonra, operatif masonlar kamadığına göre kabul edilmiş masonlar deyimi ile neden yetinmemişler?» diye sorar ve hemen ilave eder «bunun tek açıklama-

sı, bugünkü masonluğun gerçek menşeinin operatif masonluk olduğunu hatırlatmaktan ibarettir. Böylece Hür ve Kabul Edilmiş masonlar deyimi, belirttiğimiz menşeden başka bir menşe aramayı önlemiş olmaktadır.» diye yazar. Belki böyle bir düşünce spekülâtif masonlar ilk Büyük Locasını kuranların ve bu masonluğun Anayasasını kaleme alanların düşüncesi olabilir. Ama spekülâtif masonluğun menşeinin operatif masonluğa dayalı olduğu veya oradan filizlendiği iddiası, yahutta bir yeniden canlanış-revival- olduğu iddiası henüz ispatlanmamıştır. Belki de bir doğum olmuştur. Son zamanlarda-yukarda da ifade ettiğimiz gibi-bu hususlar üzerindeki tartışmalar yine su yüzüne çıkmıştır.

Önce bu konu üzerine bulabildiğim literatürlerden kısa ve özet aktarmalar yapacağım, sonra Ars Quatuor Coronatorum yıllıklarında yer alan tartışmalara geçeceğim.

Bazı masonluk tarihçilerinin eskiden beri süregelen iddia ve fikirlerini özetleyelim :

— Amerikalı J. F. Newton'a göre «modern masonluk, eski masonluğun misterlerine dayanan bir organizasyona ve orijine bağlıdır. İngilterede doğan, dinsavaşlarının etkisi ve fikir alanındaki gelişmelere paralel kişinin insanlığı ve hakları düşünce akışının sonucu meydana çıkan fikri değişiklik, modern masonluğun gereğini ortaya koymuş ve dolayısıyla masonluk ta Reformasyonun çocuğu olmuştur. Kısaca şöyle diyebiliriz, modern masonluğun temeli, kademe kademe kaybolmakta olan operatif zanaatin artıkları üzerinde ağır ağır meydana çıkmıştır.»

— Fransız, masonik yazar J. Palou'ya göre «Hür masonlar, inşaat işleri, katedraller yapamaz hale gelince sivil dini abideler yapmaya koyulmuşlardır. Ama buna rağmen gelenekte bir bozukluk başlamıştır. Masonlar yapıcılık işini bıraktınca spiritüel ve teknik olarak masonluk, el emeği yerine makinanın geçtiği dünyada yerini kaybetmiştir. Tabii masonluğun tekniği de kaybolmuş, şantiyelerde şarkılar ve onlardaki kutsal sözcükler de duyulmaz olmuştur, ama yeni inisiyeler yazılarda ve sezgiye dayalı olarak yaptıkları işlerde biraz değiştirerek o kutsal sözcükleri bir araya getirmeyi denemişlerdir. Bu suretle spekülâtif masonluk doğmuştur. Önceden olduğu gibi 1717 den sonra masonluk mesleği geleneksel inisiyatik topluluk olarak batıda tek resmi kuruluş halinde durmaktadır.»

— Goblet D'Alviella-Belçika-şöyle der, «biliyoruzki 15-16 yüzyıllardan itibaren meslekten olmayan kişilere ve masonlar arasında çok geçerli bir teze göre din sürgünlerine operatif localar kapılarını açmışlardır. Bu şu demektir, Templier, Katar, Rose Croix ve benzerlerini localara almaktır. Bu şerefli üyelere spekülâtif, teorisyen, geomantik denmiştir. Organizasyona bazı kişiler dış alemdeki meslekleri ve mevkileri nedeniyle alınmıştır, bazıları da yolunu bulup kendi öz yararları için inisiye olmuşlardır. 17. yüzyılın son döneminde yazar, naturalist, doktor, profesör, mimar ve arkeologlar da localara alınmıştır. İşte bunlar operatif masonluğu kurmuşlardır.»

— H. F. Mercy şöyle yazıyor, «Operatif masonluk Hristiyanlıkla sınırlandırılmış olarak 1717 de can çekişmekte idi. Spekülâtif Masonluk aynı tarihte, İngilterede Büyük Locanın teşekkül ettiği tarihte doğup dünyayı fethetmiştir.»

— Fransız M. Lapage ise, «1717 de masonluğun resmen geleneksel çöküşü başlamıştır.» der.

— Fransız Alec Mellor, şöyle yazar. «1717 lerde operatif elemanlar, aksepte masonların bulunduğu localarda azınlık durumuna geldiler. Bu yeni durumda kuruluşun, ölümünden sonra karakter değiştirmek suretiyle yeni bir hayata başladığı söylenebilir, yani operatiflikten spekülâtifliğe geçilmiştir. Hür masonluk terimi Anderson Anayasasında kullanılmamıştır. Bu husus çok önemlidir. Küllerinden yeniden doğan Phenix efsanesi uygulaması dahiyanedir ve yiyeceği ile şairane bir mukayeseye sebep olmuştur. Burada bir sembolizma görülür. Bundan böyle taştan bir mabed, bir katedral yapımı olmayacak, yerine Ev.: Ul.: Mi.: şanına ideal bir insanlık mabedi yapılacaktır. Ham taş üzerine çalışma, kübik taş oluşturmaya yönelmiştir. Bundan maksat yapı yapımına yarar nitelikte tam, mükemmel ve elverişli taşı alıp onu mükemmelleştirmek, bunu kendine, kendi benzerlerine, hemcinslerine uygulamak olacaktır. Bu görüş, insanları asrın bu gibi fikirlerle dolu ortamında filozofik terim aramak üzere misterlere itmiştir. Ama bu sır olmuş ve de masonluğu şüphenin bir hedefi yapmıştır. Dini efsanelerin tersine masonluk, köklerini ne Firavunun Mısırına, ne eski misterlere, ne Templier'lere, ne de Rose Croix'ya kadar uzatmaz, Comgnonage ilede çatışmaz.»

— Paul Naudon, masonluğun orijinini ve etkilendiği kuruluşları

şematik olarak sıralar, Spekülatif masonluğu direk olarak operatif masonluğa bağlar masonluğun Roma Collegia'larından itibaren, Bizans kolejleri, Doğu monastik birliklerine dayandığını, Şovalyeliğin, Alşiminin, Hermetizmin etkilerinde kaldığı, nihayet Rose Croix'nın yalnızca spekülatif masonluğa direkt etkide bulunduğunu yazar.

— İngiliz Pick And Knight yazdıkları tarihte, «spekülatif masonluğun orijininin, temeli etik'e dayanıpta öğretisini vermek için sembolizma yolunu seçen bir sistemde mutlaka bütün eski ve yeni dinlerle, ayrıca klasik dini ayinler ile ve hatta eski Çin'in örneğin Gönyeyi ahlakın bir amblemi olarak kullanan felsefesiyle bağlantısı vardır. Hür masonlukta toplanmış olan doktrin ve prensiplerin çoğu, dünyanın bütün köşelerinde ve bütün çağlarda görülen insanlığın geniş efsanelerinden alınmıştır. Hür masonluğun ataları oldukları iddia edilen eski örgütler, Druid'ler, Culdee'ler, Esseen'ler, eski misterler, Collegia'lar, gezici duvarcılar, Comacine'lerdir, ancak bunlarla ortak noktalarımız bulunduğundan kesin olarak pek bahsedemeyiz. Compagonage'la az çok benzerliği bulunabilir veya kurulabilir... Sonuç olarak şöyle diyebiliriz : Hürmasonluk, eski çağ ritüellerinden, folklorundan, okkült elemanlardan yararlanmış olan İngiliz operatif masonluğunun bir ürünüdür.»

Şimdi yukarda bahsettiğim Ars Quatuor Coronatorum yıllıklarında yer alan tartışmalara geçebiliriz. Önce Eric Ward K.:in -HÜR MASONLUĞUN DOĞUŞU- komünikasyonunu ele alalım.

E. WARD K.: önce hür mason sözcüğünün orijininini açıklamaya girer.

«İngilterenin Lyme Regis ile Fees dağı arasına çizilen çizginin güneyinde çıkan colitik kireç taşının Gotik yapı işinde çok kolay ve elverişli olarak işlenip kullanıldığını ve Freestone adı ile anıldığını, önceleri Freemason kelimesi, Freestone ve Mason kelimelerinin birleşiminden meydana geldiğini, 18. yüzyılda hiç şüphe götürmez şekilde yapı ustası olarak çalışmakta olan kişilere Hürmason dendiğini, 1851 yılında Archeological Journal'a yazı yazanlardan Orlando Jewitt Oxford'daki Wadham College'in yapı hesaplarını incelerken tespit etmiştir. Bu çok önemlidir. Bu önemliliğin ilk Büyük Locanın kurulmasından ve spekülatif masonluğun doğuşundan çok sonra da loca ile hiçbir ilişkisi olmayan meslek sahipleri tarafından kullanılmaya devam edilmesi,

operatif olmayan cemiyetlerle aralarında bir fark olduğunun belirtilmesi gereğini ortaya çıkarması olduğunu ifade edebiliriz... 17. yüzyılda bildiğimiz kadariyle de yalnızca İngilterede değişik mesleklere mensup kişiler, kendi kendini yöneten küçük cemiyetler veya localar kurmuşlardır. Bunların yapı mesleği ile ilişkileri sadece isimden ibarettir. Bazı durumlarda bu cemiyet üyelerinden bazıları meslek olarak ta yapı ustaları idiler. Ama bu tesadıftır. Çünkü bu toplulukların yaptıkları işler geniş anlamıyla ele alındığında sosyal ve filozofikti. Kısaca bu cemiyetler zamanımızdaki Spekülatif Mason localarının ilkel tiplerini oluşturmaktadırlar. Bu locaların Londra Mason kuruluşuna bağlı oldukları, ama tam olarak onların bir parçası olmadıkları ve (Kabul Edilmiş) başlığı altında var olduklarını 1630 lardaki belgeler göstermektedir. Bu kuruluşların üyelerine Kabul Edilmiş Masonlar denilmiştir. Yazılı olarak Kabul Edilmiş Masonlar deyiminin görüldüğü ilk belge 10 Ekim 1676 da -Poor Robins Intelligencer-yayınlanmıştır. Elias Ashmole 1682 de Yeni Kabul Edilmiş Mason deyimini günlük defterinde kullanmış, Hür Mason deyimini ise 1646 da görülmüştür. 1686 da Dr. Robert Plot Hür Masonlar cemiyeti hakkında yazı yazmış, 1688 de Rendle Holme III aynı terimi yazısında kullanmıştır. Yukarda ortaya konulduğu gibi 17. yüzyılda ve 18. yüzyılın ilk kısmında yeni tip Mason kardeşliğinden bahsedilirken Kabul edilmiş, Adopted - benimsenmiş ve Free - Hür sıfatlarını kullanmak uygun görülmüş, bunun dışında Hür Mason deyiminin bilgisizlik dışında kullanıldığı hususunda bir örnek bulmak mümkün değildir.»

«1723 konstitüsü yazılırken J. Anderson Hürmason deyimini bir kere kullanmamıştır. Tek kelime-Henry Yevele gibi herkesce bilinen bir Operatiften bahsederken bile kullanılmamıştır. Halbuki bu durumda kullansaydı doğru hareket etmiş olunurdu. Bu karışıklığa sebep operatif ve operatif olmayanlar arasında ayırım yapmak istememesi, bir bakıma da İskoç mazisini ve neticede Freestone masonlarını pek bilmemesine bağlıyabiliriz. Sebep ne olursa olsun 1723 Anayasasında Masonlardan 126, Free Masons'dan 12, Hür ve kabul edilmiş masonlardan 10, Free-Masons'dan 9, Kabul edilmiş Masonlardan 4, Kabul edilmiş Hür Masonlardan bir kez bahsedilmiştir.

Knoop ve Jones'un Early Masonic Pamphlets'inde 1638 den 1735 e kadar yayınlanmış karışık 47 dokümanda operatif olmayan ma-

sonlukla ilgili 46. sında çift kelimelik Hür-Masonlar veya benzeri iki kelimelik deyimler geçmektedir.

1772 de Illustrations of Masonry adlı eserinde Preston da tekkelimededen meydana gelen Hürmason deyimini kullanmamıştır. Çoğunlukla Mason, Free-Mason gibi ve mesleğe atfen de Free-Masonry gibi kelimeleri kullanmıştır.

1813 teki birleşme hareketinin ilanında ilk cümlede (Aralık 1813 de İngilterenin Free-Masons (Hür Masonların) iki büyük locası arasındaki birleşmeye...) sözleri geçer.» «Geleneklere inatla bağlanmak yüzünden bugüne kadar konstitüsyonlarda Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar diye hitabedilmektedir. Meslekle ilgisiz operatif olmayan Masonlar için kullanılan deyimler arasında üç dik-kati çeken hal vardır :

— 18. yüzyılda operatif masonlar (duvarcı ustaları) gerçek hürmasonlar oldukları için fark bulunması gerekiyordu. Onların adları ve meslekleri bir çok hukuki ve başka resmi kayıtlarda gerçek olanların Serbest taş masonlarından başka bir şey olmadıklarını göstermektedir.

— Zamanında bu fark anlaşılmıştı. 1688 de Randle Holme III şöyle diyordu, «Masonların arkadaşlıklarından şeref duyarım. Çünkü çok eskiye dayanmaktadır ve bundan başka Free-Masons adını taşıyan derneğin üyesi bulunmaktayım.» İngilterede üyeliğe kabul edilmenin ilk beyanı Elias Ashmole'ün 1646 da Warrington'da Hür Mason yapıldığının yazılmasıdır. Ne mason, ne de Hürmason'dur, bu ikisinden ayrı bir derneğin üyesidir.

— Hür terimi, Hür ve kabul edilmiş'te başka Freemason-hürmasondaki hür kelimesinde ise daha başka anlama gelmektedir. Bu daha sonra Serbest Taş Masonu -Freestone Mason- kelimesinin kısaltılması olarak kabul edilmiştir. Hür ve Kabul Edilmiş Masonların cemiyeti yapı ustalarından ayrılıp kendi başına bir cemiyet olduğundan itibaren Hür deyimi, aynı, cemiyete bağlı olmayan anlamına gelmektedir. Buradaki Hür sözcüğünün anlamı Free House gibi belli bir bina fabrikasına bağlı olmayan Birahanenin serbest sözcüğünün anlamını taşımaktadır.

17. yüzyıl boyunca Master Mason'un statüsü ana yapı projelerinin baş operatif denetleyicisi olmaktan çıkmış, yerini günümüzdeki

Mimarın yerini tutan, amatör, yetenekli ama meslekten olmayan bir kişiye bırakmıştır. Yapıcı teşkilatları ve metodları da değişikliğe uğradığından bunların sonucu olarak ta Hür masonlar—Freemasons— daha alt bir pozisyona inmişlerdir. Böylece bizim tipimizdeki operatif olmayan masonluğun ortaya çıktığı sıralarda çalışan Hürmasonlarla öteki cins taş ustaları arasındaki fark niteliğini kaybetmeye başlamıştır. Daha birçok dikkate almadığımız nedenlerle birlikte Hürmasonluk mesleğinin Henry Yevele zamanındakiyle aynı olmadığı tereddütsüz kabul edilecek bir gerçektir. Daha sonraları Spekülatif Masonluk olacak olan Masonluğun yayılması, büyümesi ile birlikte yapıcılık mesleğindeki değişiklikler ortaya başka kelime değişiklikleri çıkarmıştır. Hür ve kabul Edilmiş Mason deyimine gelindiğinde, Hür—Mason sözcüğü daha kolay ve yazı için daha kısa olduğu halde 18. yüzyılda söylenemeyen (—) işareti başa dert olduğundan sonuçta Hür—Mason yerine Freemason—Hürmason kullanılmaya başlanmış ve Freemasons' Hal günlük dilde kullanılmaya başlayınca kelime son şekli olan Hürmason—Freemason şekline girmiştir. Netice olarak Freemason kelimesi ortaçağ yapı işinde Latin, Norman ve Fransızcadan çıkmış ve İngilizleştirilip birleşik hale getirildikten sonra basitleştirilmiştir. Eş görünümdeki ama anlam açısından farklı olan bugün bizim cemiyetimizin üyelerini tanımlamada kullanılan Hürmason deyimi diğeri ile karşılaştırıldığında daha modern bir kelime olup daha belirgin bu deyim ve ödünç alınmış kelimelerin kısaltılmasından meydana gelmiştir.»

Ward K.: Hür Masonlar deyimini de şöyle anlatmaktadır: «Önceki tartışmalar, masonik edebiyatta bulunan ucu belirsizmiş gibi görülen Hür kelimesinin, öteki tanımlamalarını dikkate almayı gereksiz göstermelidir. Ama bunlardan bir tanesi bütün yazarların sevdiği ve devamlı olarak tekrarlanan ve bir şehrin Loncasının veya Şirketinin özgürlüğüdür. Bir şehirde toplanmış olan ve meslekte çıraklık eden kişi, meslekteki eğitimi bitince bağlı olduğu teşkilat tarafından kabul edilir. Böyle bir kabul, bazı formalitelerle birlikte öteki meslektaşlarının engellemeleri olmadan mesleğini yürütmesine onu ehliyetli kılar. O zaman bu kişi çıraklığın can sıkıcı durumundan serbest kalmıştır ve ehliyetli zanaatkar olarak çalışma serbestliğine sahiptir. Ama mesleğini dışardan gelenlere karşı koruyabilmesi için de Şehrinin özgürlüğünü elde etmesi gereklidir. «Hür kelimesinin bu çeşitli kullanılışlarında

hiçbir tanesi o adamın zanaatıyla ilgili olarak mesleğine örnek olarak kullanılmamıştır, ve yapı işlerinde serbest taş masonluğunda o kişi daha şehrin hür kişisi unvanını elde etmeden Hürmason olarak adlandırılmamıştır. Böylece Hürmason kelimesindeki Hür sözcüğü hürriyete hak kazanma ile masona hiçbir şey kazandırmamaktadır. Bunlara ait pek çok örnek belge vardır.»

Ward K.: in Operatifler ve Operatif olmayanlar üzerine açıklaması da şöyledir: «Ortaçağ ticret kuruluşlarında kayda geçmiş olan en eski zamanlardan beri geleneksel olarak kuruluşlarına ticaret ve benzer işleriyle doğrudan ilişkisi olmayan, göze çarpan kişileri seçtikleri herkes tarafından bilinmektedir. İngiliz Taş yonucularının da böyle yaptıklarına dair hiçbir delilimiz yok ama İskoç Masonlarının böyle üyeleri olduğu 1634 deki belgelerden bilinmektedir. Ama öteki taraftan önemli olan şudurki İskoç Locaları böyle operatif olmayan üyelere rağmen 18. yüzyıla kadar operatif olma özelliklerini ve adetlerini sürdürmüşlerdir. İskoçyadaki operatif olmayanların ticaret adetlerini değiştirmeye madeten hakları yoktu ve böyle bir değişikliği yaptıkları da bilinmemektedir. İngilterede 17. yüzyılda başlangıçtan mason mesleğinden ayrı olarak ortaya çıkan localarda çok değişik ve şimdikiye kadar görülmemiş bir durum ortaya çıkmıştır. Bu kendi başına idare etmek hakkında başka, ki bunun içine locaların birbirinden bağımsızlığı da girmektedir, localara üye olan kişiler âdet ve törenlerinde uygun gördükleri değişiklikleri yapmakta serbest olmaları ilkesi idi. Bu localar Hür Masonluğun-şekil dışındaki oluşumundaki ön tipi oluşturduğundan burada (Operatif olmayan) terimi üyelere uygulandığında operatif olan üyelerin varlığını göstermektedir. Bu da yanıltıcıdır. Bu tip locaların üyelerinin ticaret veya meslekleri manevidir ve o zaman kullanılan kabul Edilmiş veya adopted benimsenmiş masonlar deyimi daha iyi bir tanımlamadır. Böylece kendi kendini yöneten kabul edilmiş veya benimsenmiş masonların İngiliz locaları ile, ki bunlar yapı işleri ile ilgili değildirlere, esasta operatif olan, kalıplaşmış şekiller kullanan operatif olmayan üyelerin locaları ile (ki bunlar gerçek anlamda kullanılmış oluyor), şekilleri değiştirme yetkisi olmayan İskoç locaları arasındaki fark tarihi bakımdan önemlidir. Buna ek olarak İngiliz Localarının İskoç esaslı bir çok tören şekillerini niçin ödünç aldıklarını, adapte ettiklerini ve geliştirdiklerini anlamamıza anahtar teşkil eder.»

Bugünkü Hür masonluğun veya Spekülatif masonluğun ortaya çıkışını Ward K.: normal ve bildiğimiz doğum olmayıp **Yeniden bir Canlanma** olduğunu şöyle anlatmaktadır : «Hür ve Kabul Edilmiş Masonluğun ortaya çıkması sırasında, hala gelişip büyümekte olan yapı ustalığından ayrı, kendine ait tarihi içinde bağımsız büyümeye ihtiyacı olduğu açıkça görülür. Bu konu ile ilgilenenler iki ayrı problemle karşılaşırılar : Bunlardan zor ve öncelik gerektireni Ortaçağ masonluğunun içinde Spekülatif özellikler dediğimiz unsurları kanıtlamaktır. İkinci problem ise birincisinden çıkmaktadır. Eğer bu kadar uzun zamandanberi fiilen çalışan hürmasonlar içinde bu spekülatif unsurlar bulunuyordu ise niçin meslekleri için bu kadar önemli olan bir kısım kendi haline bırakılmış ve 18. yüzyılda da tamamen meslekten olmayan kişilerin eline geçmesine izin verilmiştir? Bu iki problemi birleştirici bir yol vardır. Bunu, yine de her ne bahasına olursa olsun operatif olmayan masonluğun tarihinde devamlılık olmadığını kabullenmek olsa da 1717 deki olayları (YENİDEN CANLANMA) diye adlandırmakla elde edebiliriz.

«Bu varsayımın örneği olarak (Yeniden Canlanma) nın anlamı Gotik mimarının altın çağı geçtiğinde can çekişir halde iken, bir süre çok değişik bir tip mimarının yerini aldıktan sonra, Hür-Masonluğun hayata yeniden dönmesini, Yeniden Canlanma olarak ifade edebiliriz. Burada bu varsayımın nasıl ortaya çıktığına kısaca değinebiliriz.

«1723 Anayasasının yazarı hiç şüphesiz devrinin zevkini yansıtarak Ortaçağın Gotik mimarisini yermekte, Augustan tipindeki Rönesansı içtenlikle takdir etmektedir. Bu hareketi başlatan Inigo Jones ve yayan Wren, Hawksmoor, Gibbs ve diğerlerinin Londradaki eserlerinde bunların örneklerini görürüz. Anderson Augustan tipinin yeniden canlanmasından bahsederken haklı idi ve Anayasanın ön sayfasındaki kemer resmi de bunun bir örneğidir. Daha sonra şöyle söylemiştir : Kral James II döneminde bazı Roma mimarisini aksettiren binaların yapımına devam edilmişse de Londradaki Hür-Masonlar locaları yeterince devamlı çalışmadığından ve yetiştirilemediklerinden bilgisizlik içinde kalmışlardır. Anderson açıkça Gotik cehaletinin kalıntılarından geri kazanılmış olan biçimden o derece taciz olmuştur ki bununla bağlantısını kabul ettiği Hür-Masonluğun Yeniden Doğuşu lehinde müdahaleye geçmemiştir. Ama 1738 Konstitüsyonunda, 1717 deki

yeniden doğuşun öteki yüzünden, Quaterly Communacations ve Annual Assembly hakkında, bunlardan birincisinin daha önce geleneksel olduğunu belirtici kanıtlar vermeden bahsetmiştir. Altıncı Henry'nin yasalarında (Masonlar genel meclisi olarak yapılan yıllık toplantılar ve konfederasyonlardaki işçilerin statüleri bozulmuş ve tesirsiz hale gelmişlerdir.) denmektedir. Bütün bu şartlar ve 17 ile 18. yüzyıllardaki operatif olmayan masonların locaları hakkında belgelerin bulunmasına karşılık Operatif masonlarla ilgili hiçbir belgenin olmaması, 1717 olayı bizi hiç şüphesiz çizim ve yapımına üst düzeyde ustalık gerektiren büyük, ince duvarlı binaların yapıldığı en parlak devir olan Gotik çağının yeniden doğuşu teorisine götürmektedir.

«Lionel Vibert'in bir yazısında, (kiliseler yapılmaz oldu, yapı ustaları ölüp gittiler, Hürmasonluk..... Büyük Loca kurulmadan önce..... Londra ve Westminster hürmasonluğu yeniden ortaya çıkmadan..., düşünüş neticesinde yapıcılar tarafından bilinen operatif sırlar onları takip eden ustalara geçmemiştir) ifadeleri yer alır. Bu fikir gerçek ile hayalin bir karışımıdır ve bence 18. yüzyılın başlarındaki hür ve kabul edilmiş masonlarla, orta çağların duvarcı ustaları arasındaki sürekliliği ortaya koyacak belgelerin olmamasıyla ilgili düşünceye atıfta bulunmaktadır.

«Orijinal Gotik konstitüsyonların bir çok örneklerinin zamanımıza kadar geldiği bir gerçektir ve Anderson'un bu dökümanların birleştirilmiş bir formunu 1723 Konstitüsyonunda vermesi doğrudan doğruya bir bağ bulunduğu görünümünü vermektedir. Ama 1700 lü yılların başında büyük yangından sonra hummalı bir yapım mesleğinin sürmesine karşılık Londrada çok az locanın bulunduğunu söylemesi bir açıklamayı gerektirmektedir.

«Önceki zamanlarda hüküm süren sırları, içinde saklamayı amaçlayan 1723 Kardeşliğine inananlar için 18. yüzyılda İngiltere'nin güneyinde Operatif locaların teşkilatlandırılmış kuruluşlar olarak bulunmaması **Yeniden Canlanmaya** dikkati çekmelerine sebep olmaktadır. Bu düşünceye dayanarak ortaçağ masonları tarafından kullanılan localarla operatif olmayanların localarını aynı filozofik ve gizli amaca hizmet ettikleri, en azından bunları birbiriyile denkleştirecek kadar ortak tarafları olduğu varsayımını ortaya çıkarmaktadır. Ama eğer biz (CANLANIŞ) kelimesini hemen hemen ölmek üzere iken taze hayata ve canlılığa kavuşmak olarak

alırsak, Hürmasonluk zanaatinin niçin böyle bir sarsıntıdan geçtiğinin düşünöldüğünü araştırmalıyız. Gerçek böyle değildir. Çünkü taş yapıların yapımı eski zamanlarda olduğı gibi 17 ve 18. yüzyıllarda da aynı canlılıkla devam etmiştir. Buna örnek olarak bazı modern bilim adamları (H. M. Colvin, A Biographical Dictionary of English Architects-1640-1840) da 1660-1720 arasındaki 60 yıl İngiliz mimarisi ustalığının en mükemmel devresini meydana getirdiğini ortaya koymuşlardır. Bunu anlamakla Reformasyon ve buna bağılı olarak kilise yapımında azalma, Gotik mimarisinin düşüşüne sebep olmuş ve bununla birlikte de bu sanattaki sırların kaybolmuş olması gerçeğine dayandırılabilir.

«Reformasyonun sebep olduğı böyle bir kayıpla ilgili hiçbir delil olmadığı gibi 19. yüzyılda Gotik stili yeniden canlandığında başa çıkılmayacak hiçbir zorlukla karşılaşmamıştır... 1666 daki Londra büyük yangını sadece şehrin büyük bir kısmını yakmakla kalmamış aynı zamanda bu zamana kadar Mason Company'nin elinde bulunan monopolü de yıkmıştır. Çok büyük çapta yeniden yapım işi ile başa çıkabilmek için Parlamento Londra dışından gelecek masonlara şehirde çalışma izni çıkarmış ve eğer bu kişiler Londrada yedi yıl çalışırlarsa hayatlarının geri kalan kısmını Hür kişilerin imtiyazlarına sahip olarak geçireceklerini ilan etmiştir. Bu da Londra'da ve buna bağılı olarak öteki şehirlerde yapı ustaları tarafından kurulan Lonca şeklindeki kuruluşların ortadan kalkmasının başlangıcı olmuştur.

«Ama Yeniden Canlanma teorisinin esas zayıflığı, tarifi ile devamlılıkla ilgili bütün iddialarını yoketmekle kalmayıp, Yeniden Canlanmanın ne olduğunu daha açık olarak gösterebilecek bir çok bilgi istemesindedir. Benim tebliğimin bu bölümünde esas amacım herkes tarafından kabul edilmiş olan Hür-Masonluğun eski Gotik çağdan yeniden canlandığını, lakin kaybolmuş fakat yeniden bulunmuş bir şey olduğı inancını kaldırmaktır. Böyle bir inanç dayanıksız bir temele sahipse de çok sınırlı, nitelik bakımından daha değişik ve hiç şüphesiz gerçek olan bir çeşit **Yeniden Canlanmış** vardır.

«Yine Anderson'un tetkiklerine dönecek olursak bütün 17. yüzyıl locaları, örneğin London Acceptation, Warrington ve Chester'ki bunlarla ilgili bütün bilgiler 1717 de yokolmuş gibi görünmekte ise de ilk Londra ve Westminster Büyük Locasını meydana geti-

ren bir araya gelmiş dört eski locadan hiçbirisi hakkında, bu locaların doğrudan doğruya eski localardan geldiklerini belirten, kabul edilebilecek bir belge yoktur. Böylece 18. yüzyılın ikinci yarısında Yeniden Canlanma olduğuna hiç şüphe yoktur ama bu hareket bir önceki yüzyılda başlamıştır.»

Bu görüşe karşı (Hürmasonluğun doğuşu-Başka Teori) başlığıyla yine Ars Q. Coronatorum yıllığında F. W. Seal-Coon K.: gerçekten başka bir görüş ortaya koymuştur. Coon K.: görüşünü şöyle açıklamaktadır : «İncelikle ele alınmış tezinde Ward K.: Hür-Mason sözcüğünü Operatif çalışmada taneli Kireç taşına bağlıyor. Sonraları bu Free Mason adı 17. yüzyılda spekülatif masonlar tarafından kullanılmaya başlandı ama bir yandan da tartışmalara sebep oldu. Daha sonraları da yeni keşfedilmiş gibi, her ne kadar taklid idi ise de, onun operatif masonluktan alınıp geliştirilmiş olduğu, kendi içinde daha farklı amaçlarla muhtemelen sosyal ve filozofik amaçla hizmet etmek üzere ayrıca oluşturulup kullanıldığı ifade edilebilir. Bu verinin izlenmesiyle ben masonluğun iki tipi arasındaki farkı kabul ediyorum. Yalnız ben Spekülatif tip için yeni bir öneri sunuyorum.

«Ward K.: in argümanları çoğunluğun mantığıyla kabul edilebilir, ama bunun her nasılsa mesleğimizin doğuşunu içeren bir görüşünü, iyi savunduğuna, uygun delillerin temelinde bu düşüncelerin doğru olduğuna, tümüyle tatmin edilerek okunabileceğine inanmıyorum. O bu konuda düşünür, sezgi ile duyar, onu kendi görüşünde bir ilerlemeye bağlı olarak lojik bir varsayımına ulaştırabilirdi, ama yine de onun doğru olup olmadığını bilemezdi. Çünkü yeterli somut delil şimdilik henüz açıklık kazanamamıştır. Olup olmayacağını kesin söyleyemezsek de bu cari durum, alanı çeşitli tahminlere açık bırakmaktadır ki Ward K.: bunu akıllıca aksi iddia edilmeyecek bir teori olarak önererek bazı Kardeşleri kesin olarak rahatsız edecek ve diğerlerini de oldukça tereddüde düşürecektir. Ancak bu görüş bizlerin zihinlerini daha farklı ve daha gelişmiş olgu olan zanaatimizin tarihini anlamada yardımcı olacaktır.

«Ben şimdi aynı imkanları daha farklı ve eşit görüşleri sağlamak üzere düşünmeyi öneriyorum.»

«Önce 17. yüzyıl ve 18. yüzyılın ilk bölümünde İngiltereyi göz önüne alalım. 1760 yılına dek son derece problemlili zamanlar, dev-

let taraftarları, kralcılar ve çeşitli eğilim grupları arasındaki o-
laylarla çalkalanmıştı. 1624 de Charles I parlamento ile uyum-
suzdu. 1642 de iç savaş ülkeyi çok çeşitli bölümlere ayırmıştı.
Yediyıl sonra Kralcıların kaybetmesiyle kral idam edilmiş ve on
yıllık Cromwell idaresi başlamış, baskı ve sıkı yönetim kurulmuş-
tu. 1660 da Charles II monarşi uygulamaya başlayınca yeniden
genel birleşme sağlanmıştı. Ancak bu sonuç 1665 de İngilteredeki
kolera salgını, 1666 daki Londra yangını, 1685 Monmouth başkal-
dırması ve 1658 de James II nin genel kararlarla ihtilal yapılarak
tahttan indirilmesi, aynı zamanda 1701 de İngilterenin Fransa ile
birlikte İspanya sürekli savaşına katılması nedenleriyle kesinlikle
bir son olmamıştır.

«Şimdi Hür veya Spekülatif masonluğun 17. yüzyılda var oluş
kanıtlarını inceleyelim ve kimler için içinde onu görelim. İlk Elias
Ashmole locada mason olmuş bir kralcı (belki tesadüfen) Ches-
hire'in Warrington'unda kayınpederini ziyaret ederken (toprak
sahibi ve locanın öteki üyeleri gibi kralcı) Cromwell'in askerli-
ğini önlemek amacıyla idi. Onun masonluğunu ikinci kez ortaya
koyması, yaklaşık otuzaltı yıl sonradır ve Londra, daki Mason bi-
nasındaki locada bir toplantıda bulunmasıyla olduğuna işaret
edilir ve bu işin Londra Masonları kumpanyası ile ilgili olduğuna
inanılır.

«Bundan sonra Randle Holme III ile karşılaşıyoruz. Ashmole'ün
bir çağdaşı olarak aynısını daha sonra Charles III'ün yönetimi
altında sergileyerek kötü talihine sadık idi. 1665 de Chesterde bir
loca kurduğuna inanılmaktadır ve 1673 den kalan bir belge bu
locanın yirmiyedi üyesini sıralamaktadır. Hernekadar kendi el
yazısının bulunduğu kâğıdın 1640-50 dönemleri arasında yazıldı-
ğına inanılırsa da Hür Mason gizli işaretleri ve kelimeleri, yirmi
ve daha fazla yıl öncesine ait olduğunu belirtmektedir.

«1686 da Dr. Robert Plot, antikacı (Staffordshire'in doğal tarihi)
adlı eserinde Hür-Mason cemiyetinin tüm ülkede yayıldığını ya-
zar. Dr. Plot tüm derinliği ile girdiği ve gerçekliği kesin olmayan
meslek tarihi ve toplantılarında neler olduğu konusunu açıklarsa
da onun kaynakları şüphe götürmez Old Charges olduğundan, bi-
zim bilgimize spekülatif masonluğun başlangıcı konusunda kat-
kılarda bulunur. Her nekadar onun açıklamaları söylendiği za-
man ilginç bulunmuşsa da Randle Holme'un kaynağı 1688 de bu-

lunan Mason Kardeşliğinin eskiden kalmış belgeleridir. Ancak kullandığı deyimler bilinmeyen bir myth'e dayandırılmış veya izafe edilmiştir.

«1676 da bir mizah gazetesi (Kabul Edilmiş Masonlar cemiyetinin) kuruluşunu açıklar. 1686 da J. Aubrey Kabul edilmiş veya Adopted (benimsenmiş) mason veya Hür Masonlar Kardeşliğine değinmiş ve 1691 de yeniden tekrarlanmış. Edward Hall yaklaşık 1695 de Chichester ve son olarak 1698 de Londrada basılan bir kitapta Freed-Masons (azadedilmiş masonlar) denilenlere şiddetle saldırılmıştır. İlk olarak insanı rahatsız eden konu delillerin yüzyılın ilk yarısında az olması ve ikincisi ise bunların yüzyılın son çeyreğinden otuz yıl ötesine kadar uzayan boşluk içinde yer almasıdır. İlk delillerin karakteri, hernekadar önemsiz gibi ise de birlik toplantılarının bir sığınak olduğu, düşünen insanların korku ve birlik havası içinde geçmiş olduğu, ondan sonra Cromwell'in iktidarı süresinde zorunlu olarak yatağa düşmüş ama aynı şartlarla resmen kurulmuş ve Restorasyondan sonra derece derece gün ışığına çıkmış ve aynı şartlarla resmen kuruluşu kavuşmuş değil midir?

«Restorasyondan sonra on yıl içinde ulusal durumda her nasılsa çok fark olmuştur. İngilizler önce şüphe götürmez şekilde bölünmüşlerdi. Bununla beraber liberal akımda başlamış, kralcılar ve parlamentocular ayrı olarak ve her nekadar orta ve üst sınıf ile aşağıdakiler arasında farklar kesin çizgilerle ayrılmışsa da ciddi olarak eskiden olduğu gibi yalnızca teori de olsa az aristokrasiyi, daha çok demokrasiyi görmek istemişlerdir.

«Restorasyon, büyük çoğunluğa barış ve huzur getirdi, birlik pek büyük bir alanda hükmünü yaydı ve bu gerçekten de gerekli idi. Çünkü ülkeyi bundan sonra tehlikeye sürüklüyenlere karşı birlik gerekti, ayrılık değil. Bunlar liberal tandanslı kişilerin Hür-Masonluğu benimsemelerine çok uygundur. Çünkü bunu aynı zamanda askeri plan ve projeleri kalkan olarak görürken birliği sağlamada rahatlık ve iyi niyetle yardımcı olarak görmektedir. «Felsefi tartışmalar meslekte günün konusu olabilir ama toplumu da etkileyebilir. Bundan böyle üyelerin, koruyacakları tanışma şekillerinin, gizli işaretlerinin ve toplantılarının, muhalifleri tarafından gerçekten öğrenilmesi korkusu kalmamıştı. Bunlar kendileri için saklanmıştı, tersi de zaten gelenek dışı idi. Bunlar

mensuplarla profan arasındaki farkı anlamak için kullanılmakta idi. Her halde Hür Masonluk çağın standartlarına göre demokratik ve iyi kalpli birlik taraftarı idi. Eğer birlik ve huzur bozuldu ise Masonluk neden böylesine saldırıya uğrayıp aşağılandı ve de yalnızca 17. yüzyıl sonlarına doğru değil de 18. yüzyıl boyunca... «Benim teorimin ışığında bunun önemi, eğer çoğunluk cumhuriyete geçiş ile mutlu idi ise ve Stuart'ların Restorasyonundan herkes memnun olmamışsa nefret yavaş ve zor söner ve de o insanlara veya onların münasebetlerinde acılara katlanmayı gerektirdiği için, kalan kızgınlıklar o insanlara veya onların ilgili olduklarına kadar akar. Masonlar affetmeye ve unutmaya hazır iseler de diğerleri buna uymayabilirler. Bazı sorular hala gündemdedir. Eğer Spekülatif Masonluk daha çok 17. yüzyılda var idiyse niçin bu kadar az delil elde edilmiştir, özellikle ilk yarıda?. Eğer benim tezim doğru ise ve masonluk o zamanlar için yasal değilse üyeler kayıt olmada son derece dikkatli olmak zorunda idiler ve bir gerçek te o zamanlarda yalnız delilin, özel muhtıradan ve diğer insanlar tarafından görülüp anlaşılmayacak kâğıtlardan elde edilmesi gerekli idi. O günlerde insanlar tarafından kaydedilen olaylar genellikle eğitim, insanlar tarafından yaratılıyordu. Bu grup insanlar İngiliz Rönesansının bir bölümünü oluşturmakta, eğitim görmüşle kastedilen geniş bilgisi olan, çağdaş fen, edebiyat, sanat, felsefe ve diğer düşünsel bölümlerden bilgi sahibi olanlardır. Bu insanların masonluk hakkındaki yazıları güncelliğini ve gerçekliğini koruyup bizleri şaşırtmayacak türdedirler ve düşünilebilecek olan yalnız yazılardır. Ya da eğer spekülatif masonluk daha önce önerdiğim gibi ise bizler deliller için her halde yanlış yerleri araştırıyoruz. Onlar her halde, o zamanların görevli dosyalarının ardında bulunmaktadır. Eğer desteklenebilir ve gerçekliğini sürdürebilirlerse bazı Latin masonlukları delilleri gibi., soruşturma arşivlerinde saklı bulunabilirler. Elbette en gizli ve önemli sorulardan biri niçin Masonluktur? Niçin bu adamlar filozoflar veya düşünürler bu daldaki ilkel organizasyonlar için model olarak bina yapımı zanaatini seçmişlerdir?, Burada da seçilebilecek pek çok zanaat vardı. Örneğin, bizler niçin kasap veya bahçivan önlüğü takmıyoruz?, Bence bunun cevabı Hillary'lerin Everest'i gibi masonluk oradaydı, operatif localar da hala ortada idi. Eğer onlar zeval bulmuşsa, bunlar hala ayakta idiler ve bir kaç loca Cromwell'in casusları ve işbirlikçileri tarafından farke-

dilmeden kalabilirdi, yada İngiliz orta tabakasında tomurcuklanan arkeoloji ve mimari ile alakalı Mason locaları niçin özellikle iyi bir kalkan olacağı fikrini verebilmektedir?.

«Bu işte Acception-kabul edilmişlik Londra Mason cemiyeti için çantada keklik sayılmıştır. Daha sonraları bir şehir esnaf birliğinden (city Guild) başka bir şey gibi görünmüyordu. Bu da bina yapısı ile alakalı görülmüş ve kabul edilmişlerin durumu da anlaşılmanıştı. Yöneticiler seçimle iş başına gelebilirdi, yahutta dışarda yasadışı çalışan localarla aynı tipte olabilirdi. Hiçbir zaman kesin olarak bilemeyiz ama yine de Kabul Edilmişlik ve Spekülatif localar dışardan alınmalar açısından hiçbir güçlük yokmuş gibi dururlar. Üyelerinin pek çoğunun kişiliklerine ait yüzünün son çeyreğinde yeterli deliller vardır.

«Son olarak ve meslek konusu olarak sorular ve benim teorim, 17. yüzyılı kapsadığıdır. Büyük Üstad tarafından yönetilen Büyük Locayı kuranlar bu sona nasıl ulaştılar?. 18. yüzyılın başındaki hür masonluk, şovalyelik ve Haçlılar düzenleriyle kesinlikle ilgili değildir ve kabul edilen terim de değildir...»

Ward K.: in tebliği üzerine S. Coon K.: ten başka açıklamalarda bulunan veya karşı tezlerde bulunan KK.: in görüşlerini kısaca sıralayalım :

— F. S. Cooper, Ward K.: in fikirlerine katılmaktadır.

— Ellic Howe, K.:, «Operatiflikten spekülatifliğe geçişte Ward K.: neyi neyin üzerine oturtulacağını belirtmiyor.» diyor.

— F. Smyth K.:, «biz hayal aleminde değil, ayaklarımız yerde bir ekolüz. Operatiflikten spekülatifliğe geçişte bir yok olma, bir kopukluk vardır. Bunun açıklaması yapılmalıdır.» Diyor.

— N. Barker Cryer K.:, «Spekülatif masonluğun doğuş tarihi tartışılmaz, başlangıcının 17. yüzyılda olduğuna inanıyorum. Üç husus varki henüz aydınlanmış değil : 1 - Ward K.: in Hürmasonluğun 17. yüzyılda doğduğu hususunda delilleri varmı?, yokmu? 2 - Neden alşimistler, kuyumcular değil de Duvarcılar esas alınmıştır? 3 - Son olarak ta yeniden canlanması kabul edenler 18. yüzyılda kabul edilen (masonluğa alınan) avadanlıkları masonluğun gelenekleriyle nasıl bağlıyorlar ve yeni sembol ve alegorik öğretileri nasıl açıklıyorlar?» demektedir.

— Mendoza K.:, «Hür masonluk 250 kusur yıldır vardır. Bugün kü Hürmasonluk 18. yüzyıl başındaki spekülâtif masonluktan farklıdır, değişikliğe uğramıştır. Spekülâtif masonluk Bilgelığın Tanrısı Jüpiterin doğuşu gibi anasız doğmuştur, spontane doğum olmuştur. Benim tezim şu : Operatif masonluğu bir kavram olarak düşünebilir, ele alabiliriz.» diyor.

— A. F. Jackson K.: «Ward K.: bence spekülâtif masonluk operatiflikten doğdu diyor, Halbuki 17. yüzyılda icat (invent) edildi demesi uygun olurdu kanısındayım. Ward K.: in tanımlamaları bence yeterli değildir.» diyor.

— Betham K.:, «Ward K.: in fikirlerinin uluslararası bir tasvi-be mazhar olacağını kabul edemeyiz. O spekülâtif masonluğun menşeiini 17. yüzyıla bağlıyor, ama geçmişe ait delilleri yeterli değildir. O sanki belgeler yokmuşta o tamamlıyor gibi ifadelerde bulunmaktadır.» diyor.

— C. Dyer K.: Ward K.: in fikirlerini uygun bulmaktadır.

— Harry Carr K.: «Ward K.: 17. yüzyılda bir hareketten bahsediyorki bu hangi harekettir. Spontane doğuşun açıklamaları bence yeterli değildir.» demektedir.

Son olarak S. Coon K.: in yeni teorisine karşı Ward K.: (özet olarak) şöyle diyor : «S. Coon K.: in yaklaşımı son derece kuvvetli ve benim hipotezimi genişletiyor. Ancak semayı ve herneka-dar gün ışığını görebiliyorsam da daha başka bilgiler öylesine bir adaleti gerektirmezdi. Belgedeki tartışmaya göre operatif locaların ortadan kalkması 1600 den önce olan operatif olmayan hareketin oluşmasında önemli bir faktördür. Londradaki dört locanın birlikte toplandığı ve büyük loca fikrinin yavaş yavaş genişlediği, önce kolektif birleşme olduğu genel anlamda 16. yüzyılda alelade bir halde var olduğu söylenmektedir. Sonuç olarak Coon K.: 30 yıllık farka bakarak önceki operatif olmayan referanslara danışmakta ve 17. yüzyılın son kısmından yararlanmaktadır.» demektedir.

Goulds şöyle yazmaktadır : Spekülâtif masonluğun Operatif masonluğa üst geldiği tarihlerin Londrada 1619-20 lerde, Warringtonda 1642 de olduğu gerçek olarak tespit edildiğini açıklamak mümkündür.»

Spekülatif masonluğun çok önemli olan bu konusu üzerinde araştırma yapıp onu önümüze koyanların, bu işi bilenlerin görüşlerini sizlere aktarmaya çalıştım.

Mesleğimizin gelenek ve kurallarına uygun olarak sizlerin bu ifadelerden bir sonuca varmanızın doğru olacağına inanıyor, Ev.: Ul.:Mi.:nın ulvi mesleğimize açık ve uzun yarımlar bağışlamasını diliyorum.

İstanbul, 10 Ekim 1983

Literatür :

— Les Societes secretes	Serge Hutin
— Les Rose Croix	P. Montloin-J.P. Bayard
— Les Origines Religieuses et Corporatives de la Franc-maçonnerie	P. Naudon
— La Franc-maçonnerie a l'heure du choix	A. Mellor
— Dictionnaire de la Franc-maçonnerie	A. Mellor
— Dictionnaire Universe de la Franc-maçonnerie	—
— La Franc-maçonnerie	J. Palou
— The Builders	J. Fort Newton
— The Little Masonic Library	—
— Die Vorgeschichte der Freimaurerei	G. R. Kuess
— Ars Quatuor Coronatorum (90-91)	
— Pocket History of Freemasonry	F.L. Pick-G. N. Knight
— Hür Masonluk Tarihinden Notlar	F. Çeltikçi

Fransa Grand Orient Arşivle rinden :

XIX Asır Ortalarında -Istanbulda Fransız Obedyansına Bağlı Bir Loca « SER »

Paul DUMONT'dan
Mişel MARGULIES
ve David SİSA

T.B.L.'sı arşivlerinin pek mu-
fassal olduğu ve geriye doğru
kapsamlı bir şekilde uzandığı,
ne yazık ki iddia edilemez. El-
de mevcut belgelerin arasında,
en önemlilerinden biri, hiç
şüphesiz müstafi K. Celil La-
yiktez'in şahsi gayretleri ile
Fransa Millî kütüphanesinden
temin ettiği ve Fransa Grand
Orient'ının Osmanlı İmpara-
torluğundaki kendine bağlı
Localarla olan muhaberatı ih-
tiva eden mikrofilmlerdir.
Bunlar takriben 1815 yılından

1875 yılına kadar olan muha-
beratı kapsar. 1875 yılından
1910 yılına kadar olan muha-
berat ise Grand Orient'in kü-
tüphanesinde mahfuzdur. Ne
mutlu ki, Papo B. bugünlerde
30 küsur dosya teşkil eden bu
belgelerin fotokopilerini tek
tek çektirmekte ve arşivimize
ulaştırmaktadır.

Fransada yayınlanan «TUR-
CICA» adlı derginin yakın geç-
mişteki bir sayısında, 'Collo-
ques internationaux du CNRS'

serisinden Paul Dumont adlı bir araştırmacının ilginç bir çalışması yer alıyordu. Mason olmayan Dumont, yukarıda bahsi geçen kütüphanelerdeki belgelere dayanarak, 1850 senesinden sonra, İstanbulda bulunup Fransa Grand Orient'ına bağlı Localar hakkında bir etüd yapmıştır.

Bunlar sırası ile «L'Etoile du Bosphore» (Boğaz Yıldızı), «l'Union d'Orient» (İttihad-ı Şarki), «Ser» (Ermenice : Aşk), «Proodos» (Rumca : Terakki) ve 1908 senesinde kurulan «La Renaissance» (Rönesans). Bunlara ilaveten, üyelerini l'Etoile d'Orient Locasından alan bir Şapitr de mevcuttu.

Mimar Sinan dergisinin daha ilerideki sayılarında diğer Localar hakkındaki kısımları tetkik etme ihtimali yanında, bu kerre Paul Dumont'un SER

Locası hakkında yaptığı çalışmaya bakalım;

«1864'te, Amiable'ın (*) l'Union d'Orient'in başkanlığına seçilmesinin herkes tarafından memnurlukla karşılanmadığını görmüştük.

Bir yeni gelenin, makamını elinden almasına alınan Önceki Üs. Muh. Aznavur, Grand Orient'dan skrüteni iptal etmelerini istemişti. Ancak, teşebbüsleri akim kalmış ve rakibini alaşağı etmeğe muvafak olmamıştı. Görünüşe göre bu olayın akabindedir ki, birkaç ırkdaşı ile birlikte, Ermenilere mahsus bir Loca kurma fikrine sahip olmuştur. Bu bir noktada, rövanşçı olmuştur.

Ser locası, 1866 senesinin başında muvakkat bir loca olarak doğmuştur. Aznavur esas organizatörü olmuştur. Maamafih İstanbul Ermeni cematinin birçok ileri gelen şahsiyetleri de bu denemeyi desteklemeyi vaad etmişlerdi. Bunların arasında Bankacı Pol Camalig ve Mardiros Mühendisyan, doktor Parunag Ferukyan, Tüccar Apetik Nevruzyan, Maarif Vekâleti kâtiplerinden Harutyun Sarafyan ve ermeni tiyatrosunun kurucularından Sarapyon Hekimyanı sayabiliriz. Mevcudiyetinin ilk

(*) Louis Amiable (1837-1897) XIX asır Fransız masonluğunun büyük şahsiyetlerinden biridir. 1868 senesinde Türkiye'de iken Rose-Croix Şövalyesi ve 1884 yılında da 33°'li olmuştur. Fransonluk hakkında mühim eserleri vardır. (Une Loge Maçonnique d'avant 1789 : la R. L. Les Neufs Soeurs ve L'Internationale noire et la franc-maçonnerie.) Şehzade Murat'ın tekrisinde Hat. kürsüsünde oturuyordu.

aylarında loca mahdut sayıda biraderle faaliyet gösterdi. 1866 senesinin matrikül tablosunda ancak 18 isim görülmektedir. Ancak, 22 Aralık 1866'da atölyenin resmi kuruluşunu takiben tekrisler hızla artar.

İs'adı takip eden ilk dönemde loca üye sayısı 64'e ulaşmıştı. Onu takip eden dönemde (1868-1869) ise bu rakam 77 olmuştur. Bu dönemi takip eden yıllardaki tekris sayıları hakkında malumatımız olmamakla beraber, locanın daha bir süre gelişme gösterdiği varsayılabilir. Aznavur ve arkadaşları tekris ve çalışmalar için ermenice dilini kullanma kararı almışlardı. İlk işleri de Grand Orient ritüellerini tercüme ettirmek olmuştur. Loca yalnızca Ermenilere açık idi, ve bu «milli» karakter konusundaki ısrar, locanın üye sayısı başarısında mühim rol oynamıştır.

1 Mart 1868 ila 28 Şubat 1869 yıllarını kapsıyan matrikül tablolarına bakarak loca üyeleri hakkında iyi bir fikir edinebiliriz. Bu listeye ilk bakışta göze çarpan, çok sayıda büyük servetlerdir. Tablonun bir ucundan öbürüne, para akmaktadır. Görünen 72 üye arasında 16 banker, 7 komisyoncu

ve 15 tüccar görebiliriz. Diğer Biraderler genellikle üst kademememurları, serbest meslek sahipleri (özellikle doktor) veya lüks sektör zanaatkarlarıdır. (saatçi, kuyumcu) Listede ancak iki yazar görülmektedir, fakat bunlar XIX asır ermeni edebiyatının en ünlü isimleridir ;

Garabet Utüciyan ve Miğirdiç Beşiktaşlıyan. Enteresan bir olay da, protestan cemaatinin başkanı, Hazaros Davut'un da loca üyesi olmasıdır.

Aznavurun tekris ettiği ekâbirlerin tümüne yakını, İstanbul ermeni sosyetesinin en batılılaşmış kesiminden gelmektedir. Aralarından birçoğu, ya iş ya da tahsil sebebiyle hayatlarının birkaç senesini Avrupada yaşamıştı. Geri geldiklerinde, elde ettikleri yüklü fikir dağarcıklarını ırkdaşlarına aktarmağa amade idiler. Birçoğu (ki bunların arasında locanın ilk üyelerinden ikisi olan Farunag Ferukyan ve Jozef İskender'i zikretmek gerekir) 1850 senesinden itibaren cemaatlerinin dahili müesseselerinin demokratikleşmesinde fiilen çalışmışlardır. İnancıları için mücadele ede ede, ermeni kilisesi ve «amiras» hanedanına karşı hakiki ilerici bir liderlik kurabilmişlerdir.

Hernekadar bazı ırkdaşlarının gözünde ihtilalci gibi görünüyordu iseler de, bu ileri gelenler yine de, 'ılımlı'diye vasıflandırılanabilirlerdi. İlericilikleri, bu devirde Avrupada yayılmaya başlıyan radikal fikirlere tamamen kapalı, tam dengeli bir ilericilik idi. Bir yangın çıkarabilecek herşeye büyük bir alerjileri vardı.

Hiç şüphesiz, bu yüzdendir ki Grand Orient'la münasebetleri hiç bir zaman pek iyi olmamıştır. Bağlı oldukları obedyans, kendi görüşlerine göre, yıkıcı fikirlere fazlasiyle açıktı. Tutumlarında biraz daha müphem olmasını kesinlikle tercih eder durumda idiler. Gerçi, Fransız masonluğunu çalkalayan doktrin ve politika tartışmaları onları da heyecanlandırmakla beraber, aynı zamanda içlerinde bir endişe hissi de uyandırıyor.

Ser Locası, daha kuruluşunun ilk aylarından itibaren, Grand Orient'la sürtüşmelere girmiştir. İhtilafın başlangıcı, Flourens meselesi olmuştur. Gustave Flourens, ate olduğunu alenen ilan etmesine rağmen, haziran 1866'da Union D'orient locasında tekris olmuştu. Haliyle, bu tekrisin dedikodusu İstanbul masonik çevrelerine hemen yayılmış ve K. U. M.'na şartsız olarak bağlı o-

lanlar arasında büyük bir infial yaratmıştı. Görünüşe göre, Ser locası üyeleri önde gelen itirazcılar arasında idiler. Aznavur ve etrafındakiler, bideyette Union D'orient locasına kardeşane telkinlerde bulundular. Daha sonra doğrudan Parise yazarak, kabahatli atölyenin cezalandırılmasını talep ettiler. Oysa, kısa sürede, Grand Orient'ın bu işi örtbas etmek istediği anlaşıldı. Bunun üzerine, Ser locası daha da hareketlendi. Aznavur, ilk olarak, şahsen istifa etme tehdidini savurdu. Daha sonra, Flourens meselesi K.U.M. mevhumu taraftarları lehine sonuçlanmadığı takdirde, Ser locasının Obedyans değiştirebileceğini, Grand Orient'a imâ etti. Net bir cevap alamayınca, tekrar tekrar bu konunun üstüne gitti. Hatta, hadisenin başlangıcından 7 ay sonra, 30 haziran 1867'de Büyük Sekretere yazdığı mektupta şöyle diyor : « ... Şunu saklayamam ki, ruhun ölmezliği ve Tanrının varlığı herhangi bir şekilde inkâr edildiği, ve anayasamızın bu iki prensibi ortadan kaldırıldığı takdirde tüm Ser locasını kaybedersiniz... ve malûmunuz olduğu vechile, bütün eski masonluk Obedyanslarını karşınıza almış olursunuz...»

1867 senesinin başlarında, ermeni locası, Grand Orient'dan kopmanın eşğine gelmişti. Aznavur ve arkadaşlarının protestoları, ancak Grand Orient'in 1867 genel kurul toplantısında, obedyansın ileri gelenlerinin resmen «Tanrıya inanış ve ruhun ölmezliğinin masonik doktrinin temel esaslarından biri olarak devam edegelmesi gerektiğini» ilan etmesi üzerine sona erdi.

Birkaç sene sonra, Fransada Commune (komün) olayları tekrar bir sürtüşmeye sebep verecekti. Bilindiği gibi fransız masonların önemli bir oranı bu ayaklanmaya katılmışlardı. Hatta 1871 nisan ayının sonlarında, bazı localar paris surlarına bayraklarını bile asma-ya kadar gitmişlerdi. Fransız kardeşlerinin komünarların saflarında yer aldıklarını öğrenen İstanbul masonlarının çoğu şoke oldular. Ser locasına gelince, bu harekete katılanları, masonik moral ve prensipler adına derhal ve kesin şekilde suçladı. Bu olayda da, ancak Grand Orient'in yayınladığı ve «kabahatli hareketleri» kınayan bir sirküler,ortalığı yatıştırabilirdi.

Ermeni kardeşler ile Grand Orient arasındaki münasebat

1872 senesinden itibaren tekrar bozulmağa yüz tutmuştur. Üç küsur sene müddetle, Ser locası Grand Orient ile tüm muhaberatını keser. (1872-1875 senesinin ortaları) Grand Orient'in gönderdiği bütün mektuplar «rededilmiştir» ibaresiyle iade ediliyordu. Obedyansın arşivlerinde bu bozuşmanın sebebini izah edebilecek hiç bir kayıda rastlanmamıştır. Ağustos 1875 senesinde, loca tekrar Grand Orient ile temasa geçince, o tarihteki Üs. muh. Dikran Yusufyan sadece «kardeşleri dağıtan yangınların » sebep olduğu iletişim zorluklarından bahsedecektir. Mazeret, oldukça entenpüften görünmektedir. Aslında, Ser locası kardeşlerinin Grand Orient'dan uzaklaşmalarının sebebini, o devirde Fransız masonları arasında yaygın olan radikal fikirlerin endişe verici şekilde çoğalması olduğu, akla mantıklı geliyor.

Flourens meselesinde olduğu gibi, bu kerre de K.U.M. konusunun, problemin özünü teşkil ettiği pek muhtemeldir. Obedyansın sinesindeki pozitivist hür düşünenlerin artan ağırlıklarının Ser locasını endişeye sevketmemiş olması mümkün görülüyor.

1877 konvanında, K.U.M.'ı mevhumu nihayet kayıtlardan silinir. Tadil edilen anayasa, mutlak vicdan hürriyeti prensibini kabul eder. Diğer neticelerin yanında, bu tadilatın Grand Orient ile anglo-sakson masonluk arasında çalkantılı bir kopma yarattığı herkesin malumudur. Ancak, ne gariptir ki, Ser locası hiç bir köklü harekete geçmedi. Herhalde, Obedyans değiştirme imkânı göremediği içindir. ki, kendini Grand Orient ile bağlarını muhafaza etmediği mecbur hissetti.

Buna rağmen, Grand Orient'i ideolojik gelişmesinin, ermeni mason kardeşlerini sarsmadığı söylenemez 1877'den itibaren Ser Locası, üyelerini peyder pey kaybetmeğe başladı. K.U.M. Mevhumunun kaldırılmasının bunda büyük rol oynadığını düşünmek çok yerinde olur. Anayasa tadilinden hemen evvel, atelyenin 65 üyesi var idi. Üç sene sonra, aidat ödeyen üye sayısı 38'e düşmüştür. Şubat 1876'dan Mart 1885'e kadar Üs. Muh olan Artin Noradungyanın çekici altında çalışmağa devam eden kardeşlerin ya ate (libres penseurs) ya da Grand Orient'in ileri sürdüğü tam vicdan hürriyeti prensibini kendi dini inançlarına karşı bulma-

yanlardan teşekkül ettiğini düşünebiliriz.

Haddizatında, locanın karakteri pek değişmemişti. Hernekadar en muhafazakâr elamanları ayrılmış idi iseler de loca hala bir ılımlılık ve akliselim görünümünde idi. 1883 senesinin Temmuz ayı tarihini taşıyan bir belge, bu konuda çok manidardır, Masonik Anayasanın tadili projesi hakkında sorulan bir soruya cevaben, 2'nci maddenin redaksiyonu hakkında yapılan teklif şöyledir : «Bulunduğu ulu çevrede, Franmasonluk her bir üyesinin dini ve politik inançlarına saygılıdır; ancak toplanmalarında, muhtelif dinler arasında tartışma ve değişik hükümet şekilleri ve sivil otoritenin tenkidine matuf her türlü konuşmayı kesinlikle yasaklar. Üyelerine, hem mason hem de vatandaş olarak, oturdukları ülkelerin kanunlarına saygılı olmalarının bir vazife olduğunu hatırlatır.»

Bu Metin, resmi makamlara karşı ermeni masonların çekingenliğini net bir şekilde ortaya koymaktadır. Kendi cemaatlerinin işlerindeki militanlıkla dengelenen bu çekingenlik sadece onlara mahsus değildir. Osmanlı İmparatorluğundaki birçok ekalliyet ü-

yesi ilerigelen şahsiyette de aynı tutum görülmektedir. Aşırı denilebilecek tedbirliklerine rağmen, Ser locası üyeleri yine de resmi makamlarla takışmaktan kaçınmayacaklardır. 1880 senelerinin başında locanın gerilemesinin tek sebebi K.U.M. Konusu olmamıştır. Abdülhamit'in kolluk kuvvetlerinin baskısının da büyük rol oynamış olması çok muhtemeldir. Bütün mason locaları gibi, Ser locası da zahiren gizli bir cemiyet görünümünde idi. Üstelik münhasıran ermenilerden müteşekkil idi. Bu iki sebep, Sultanın hafiyetlerinin onu sıkı bir tarassut altında tutmasına yetiyor da artıyordu.

Grand Orient arşivlerinde, loca ile Osmanlı polisi arasında geçen hiç bir olaya ait kayıt bulunmamaktadır. Elimizdeki bilgiler deşifraji müşkül birkaç imâdan ibarettir. Maamafih bunlarda İstanbulda, XIX' uncu asrın sonlarında hem ermeni hem de franmason olmanın, her zaman pek rahat bir durum olmadığı manası çıkarılabilir.

Atmosferin karanlığına rağmen, ne gariptir ki 1885 ile 1890 seneleri arasında, Ser locasında bir kıpırdanma görülmektedir. Bu birkaç se-

nede üye sayısı artmağa başlar 1886'da 46ve 1887'de 59 üye-ve yeni bir ermeni mason nesli ortaya çıkar. Locanın kuruluşuna katılan kardeşlerin çoğu artık ortada yoktur. Boşlukları başka bankerler, tüccarlar, memurlar, serbest meslek sahipleri doldurmaktadırlar. Bu yenilenme neden? Belki Mart 1885'te loca yönetiminin değiştiğinden. Belki de, bu senelerde ermeni cemaati kültür ve politikada yeni hareketlenmeğe geçtiğinden. Ancak bu yenden doğuş kısa süreli olacaktır. 1890 yazından itibaren ihtilalcı ermeni gruplarının yarattığı kargaşalıklar, Osmanlı makamlarını ekalliyet teşekkülleri üzerindeki kontrollerini sıklaştırmağa itti.

Bu sıkıştırma, Ser locasında tesirini anında göstermeğe başladı. Üyelerinin çoğu derhal ayrıldı ve loca, faaliyetlerini askıya almağa mecbur kaldı. Bir sene sonra fırtına dinmiş olmasına rağmen locanın durumunda bir değişiklik görülüyordu. Kardeşler toplantı yapmağa çekiniyor ve loca uykuya dalmış durumda idi. İktidar ile Ermeniler arasında durum gerginliğini muhafaza etmeğe devam ettiğinden, Eylül 1894 tarihinde Ser locası resmen faaliyetini tatil etme kararı almağa mecbur oldu.

Bu kararın alındığı celseye başkanlık eden Louis Amiabile'in yazılarından, locanın çalkantılı hayatının son anlarını öğrenebiliriz :

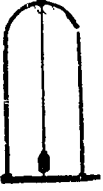
«Bütün üyelerini davet edip mason lokalinde normal bir celse yapma imkânsızlığı karşısında, birkaç ileri gelen üyelerini, kapitülasyonlardan dolayı özel bir dokunulmazlığı olan bir fransız avukatın yazıhanesinde topladım. Orada, tüm hazır bulunanların imzaladığı bir zabıt hazırlayarak resmen uykuya dalma için gereken müzakerelerin yapılmasının imkânsızlığını belirttim....»

Amiabile'in raporunun sonunda, lağvolan loca hakkında oldukça haşin bir değer yargısı yer almaktadır :

«1865'te ermenice çalışmak üzere bu locanın kurulması hata idi. Bu dili ermeni asilli bütün kişiler konuşmadığı gi-

bi, diğerleri hiç bilmez. Kaçınılmaz olarak bir ayrıcalık yaratılacaktı. O yıllarda İstanbul'da bulunan ve Grand Orient'a bağlı diğer localara danışmamak hata olmuştur. Kanaatimce, Ser locasının tekrar uyanması arzu edilecek bir şey değildir.»

Raporun genel eğilimi kuşkusuz menfi idi ve bunda şaşılacak bir şey yok! Union d'Orient locasını hakikaten bir Osmanlı locası yapan Amiabile, Ser gibi bir locaya ancak kem gözle bakabilirdi. Locayı teşkil eden kardeşlerin ılımlı tutumuna rağmen, yalnız ermenilerden müteşekkil olması dolayısıyla, müstakil bir Ermenistan için çalışan kuvvetlerin ekmeğine yağ sürmüş oluyordu. Devlet tarafından şüphe ile karşılanmakla kalmayıp, Osmanlı İmparatorluğunda statükonun muhafazasını isteyen Amiabile ve onun gibi düşünenlerin gözlerinde de güvenini kaybetmiş bulunuyordu.

Hür Masonluluğun, Latin Amerika'nın Bağımsızlığı ve Kolumbiya'nın Siyasi Tarihi Üzerine Etkisi

Horacio Rodriguez Plata K.'nin İspanyolca olarak kaleme aldığı bu makale İngilizce neşredilmiştir.

Özetleyerek çeviren : Mehmet Fuad AKEV

Kardeşliğimizin ana prensiplerinin İspanyolca konuşan kıtada ilânı, Masonluğa ilk tekris olunan Güney Amerika'lı olan Francisco de Miranda ile başlar. Fransız ihtilâlinin kaziyeleri aevli bir şekilde kabul edilmiştir. Bu prensipler 1793 beyanatına göre HÜRRIYET, UHUVVET ve KARDEŞLİKTİR. Bu üç prensip, insanlık tarihini 18. yüzyılda derin bir şekilde tahrik eden büyük hareketlere esas olmuştur.

Kıtamız «Yeni Dünya» olarak isimlendirilmiştir. Yalnız tarihi bakımdan en son keşfedilen kıta olduğu için değil, fakat yeni hayat esseselerin değiştirilebileceği en ideal sahne olabileceği için bu isim kabul edilmiştir.

Önder Francisco de Miranda'nın Mabesinde, İspanyol Amerika'nın kurtuluşunun hazırlandığı Grand Lodge Americana'yı 1797 se-

nesinde kurduğunu hatırlatmak istiyoruz. Başlangıcında mütevazı olan bu topluluk, kısa zamanda, tahsillerini tamamlamak üzere Avrupa'ya gelen vatanseverleri arasına almıştır. Bu Loca'nın, Paris şubesinden maada, «Cenubi Amerika Şehirleri ve Vilâyetleri Birliği» ismi altında, Madrid ve Cadix'te gizli olarak çalışan kuruluşları mevcuttu. Londra'daki Mason Mabedinde, Miranda, Amerikan hürriyetini müdafaa edecek olanlara Nur ve Ziya vermiştir. Bu Loca, Yeni Dünyaya hürriyeti getirecek olan ışık kaynağı olmuştur.

Bu Locanın evlâtları arasında aşağıdaki isimleri sayabiliriz : Şilin kurtarıcısı Bernardo de Higgins; Ekvador'da Carlos Montufar de Vicente Rocafuerta; Arjantin'de, Jose de San Martin, Bernardo Moneagudo ve Mariano Moreno; Guatemala'da ve o zamanki Orta Amerika'da, Jose Cecilio de Valle; Cuba'da, Pedro Jose Caro; Meksika'da, Fernando Teresa de Mier; Venezuela'da, Andre Bello, Pedro Gual ve Simon Bolivar; ve Kolumbiya'nın kuruluşunun öncüleri olan Pedro Fermin de Vargas ve Antonio Narino.

Bundan sonra, Lâtin Amerika kardeşlik ideali ile dolu bir hava teneffüs etmeye başlamıştır. Halk tabakalarında başlayan ihtilâlde, ihtilâlciler birbirlerine : «Kardeşim, kardeşlerim» diye hitap ederlerdi.

Jovellanus'un «Despotisma İllustrado» (Akıllı Despotism) ismini verdiği ve o zamanın aydınlarının sürüklediği ilim ve sanat akımı da bu hürriyet aşkı ile dolu idi. III. Charles'ın zamanında, ve el'an aramızda, bu devire «Precursor Age» (Önder Devir) denmekteydi. İlerlemekte olan siyasî değişimlerin kendilerini göstermeğe başladığı bu devirde 200. yıldönümünü kutladığımız Botanik Seferi de yer almıştır.

Başlıca şehirlerde, ilim ve sanatı tetkik eden seçkin kişiler «Cenaculos» denilen topluluklarda birleşirlerdi; bu topluluklar aslında gayrı-muntazam Mason Localarından başka bir şey değildi. Kendilerini «Nuevo Reino de Grenada»ya adayan bu topluluklar «Memleket Dostları», «Vatan Birliği» gibi isimler taşır ve Mompos ve Santa Fe ve Bogota'da faaliyette idi. 1810'da başlayan İhtilâl, bu topluluklarda hazırlanmıştı. Bunı İspanyol hükûmeti anlamış olacak ki, 1812'de deniz aşırı Valilerini Masonlara karşı uyarmış ve üzerlerinde bulunan vesikalara el koymalarını emretmiştir.

Büyük Mason tarihçimiz, Americo Castelli B. New-Granada Krallığında Masonluğun ilk defa 1808'de kurulduğunu yazmaktadır. Bu tarihte Cartagena of the İndieste «The Three Theological Virtues» (Üç Teolojik Fazilet) Locası kurulmuştur. Bunun Patenti, Merkezi Londrada bulunan Birleşik İngiltere Büyük Locasına bağlı Jamaica Provincial Locası tarafından verilmiştir. The Three Theological Virtues Locası, Cartagena göçmenlerinin İspanya Krallığına karşı hürriyet savaşını yürüttükleri merkez halinde idi.

7 Ağustos 1819da Cumhuriyetçiler Boyaca zaferini kazanınca, New Granada'daki müstakil hükümet sağlamlaşmış oldu. Aynı yılın 20 Eylül'ünde, General Simon Bolivar, Bogota'dan Venezuela'ya geçmiş ve harbe devam etmiştir. Ancak 27 yaşında olan genç general Francisco de Paulo Santander, yeni kurulan devletin Reis Vekili olarak icra kuvvetlerinin başına geçmiştir. Yeni Cumhuriyete şekil ve hukukî fizyonomi vermek gibi ağır görevler, bu genç Generale düşmüştür. «Silâhlar size bağımsızlığı vermişse, kanunlar size hürriyeti başıhyacaktır» diyerek işe başlamıştır. Cumhuriyetçi ve liberal bir rejimin kurulması ve «Kanunların Adamı» (Man of the LaWs)'ın emriyle, hareketin menşeyini teşkil eden Locaların açılması mümkün olmuştu.

1820 yılının 1 Ocağında, General Francisco de Paula Santander'in vatanseverliği ve şevkiyle, «Fraternidad Bogotana No. 1» Locası törenle açılmış ve ilk Üst. Muhteremi yüce önder (ve o zamanki Albay) Joaquin Paris olmuştur. Bu Locanın ilk işi, her haftanın Pazartesi ve Perşembe günleri İngilizce ve Fransızca dillerini öğreten bir okul açmak olmuştur. Dersler bittikten ve talebeler çıktıktan sonra, Loca azaları toplanır ve mesaiye başlardı. Birçok yeni ve kıymetli kimseleri tekris eden bu Loca, birkaç ay içinde çok sayıda seçkin çirak KK, sahip olmuştur.

1820 yılının ortalarında, General Francisco de Paula Santander, Paris B.'nin yerine Üst. Muht. mevkiine getirilmiştir. Locanın o zamanki uzun matrikülünde bulunan her isim ancak hayranlık ve hürmetle yadedilebilirdi : İcra Vekilleri, Yüksek Mahkeme azaları, Askerî Liderler, Tüccar ve Çiftçiler ve Cemiyetin seçkin kişileriyle beraber birçok din adamları bu Kardeşlik zincirini teşkil etmekteydi. Bunlar Boliviya diktatörlüğüne karşı cumhuriyetçi fikirleri sağlamlaştırmak için mücadele etmekte olduğundan,

Masonluk takibata uğramış ve menfur 1828 kararnamesi üzerine gizli olarak toplanmaya mecbur kalınmıştır. Bu Locanın 1821 senesinde neşredilen 17. No. lu kanunun Villa de Rosario de Cucuta'da toplanan Kongreden çıkmasında müessir olduğu, vesikalarla ispatlanmıştır. Bu kanunla Enkizisyon memleketimizden tamamen kaldırılmıştır. Enkizisyon 1610'da Cartagena of the Indies'te faaliyete geçmiş ve New Granada'nın birçok şehrinde icraatını sürdürmüştür. Ayrıca, Masonluk «Patronato Regio o Ecclesiastico» düzeninin, 1824 Kanunu sayesinde, kabulünde büyük bir rol oynamıştır. Bu teşebbüsün en büyük müdafii, yüce Mason ve hürriyet lideri olan Rev. Juan Nepomuceno Azuero Plata idi. Bunun sayesinde, Cumhuriyet, İspanyol Kilisesi karşısında tam bir egemenlik sağlamış bulunuyordu.

Büyük Kolombiya devresinde çalışan bilumum Millet Meclislerinde her zaman büyük miktarda Mason Milletvekilleri bulunmaktaydı ve bu Meclislerden çıkan, memleketimizin hürriyeti ve ilerlemesine faydalı olan, bilumum kanun ve kararnamelerin Masonlar tarafından ilham edildiği tarihi delillerle ispat ve tespit edilmiştir. Bu arada, maarif, savcı hakları, gümrük muhafazası, adaletin teşkilatlanması, yerli halkın müdafaası ve diğer vatandaşlarla eşit tutulması, basın hürriyeti, siyasi ve yerel tüzükler, esir çocuklarının doğuştan hür sayılmaları, esaretin lağvı ve esirlere yardım için cemiyetler kurulması, adalet mekanizmasına ait kanunlar sayılabilir. Bunun başlıcası, Kolombiya Cumhuriyetinin doğuşunu teşkil eden 1821 Anayasası olmuştur. Bu Anayasaya göre, genel seçimlerle kurulan bir Demokrasi, seçimle gelen bir hükümet, kuvvetler ayırımı ve hak ve hürriyetleri teminat altına alan bir rejim gelmiştir. En mühim olarak, anarşi ve devletsizlik durumu yerine güvenlik ve devlet otoritesinin yerleşmesi mucizesi olmuştur.

Santander, Vicente Azuero ve Francisco Sotto, yenii devlete büyük yararları olan önemli Masonların listesinin başında gelenlerdir. Bunlara Masonluğu, mürteci kilise adamlarına ve cemiyetin ilerlemesine engel olmak isteyen zalimlerin taarruzlarına karşı koymak ödevi düşüyordu. Milletimizin asıl kurucusu olan Santander, birçok mektebi, Millî Müzeyi, Merkez Üniversitesini kurmuştur. Bu büyük Mason, memleketinin ve onun halkının kanun ve demokratik esaslarını belirlemiştir.

Memleketin muhtelif şehirlerinde, yeni Localar kuruldu. Bunların bir tanesi Cartagena şehrindeki «Beneficiencia» Locası idi. İkincisi 1821'de Atlantik sahilinde kurulmuş ve diğer Localarla beraber 1928'de Boliviya diktatörlüğü tarafından kapatılmıştır. Bu Loca, Birleşik Amerika Cenup Juridigsyonunun Charleston'daki Süprem Konseyinin himayesinde kurulan «New Granada Süprem Konseyinin» doğum yerinde çalışırdı.

Mason tarihçisi Julio Höningsberg B. bu hususta şunları yazmıştır :

«Gran Colombya» kapatıldıktan sonra, Cartagena Locası ile beraber, diğerleri de Venezuela'da Caracas Grand Orient'in obedyansı altında çalışmışlardır. Bunlar, aralarında bir Federasyon kurarak, 33° BUM Süprem Konseyini kurmaya karar vermişlerdir. Bu Süprem Konsey 19 Haziran 1833'te Cartagena'da kurulmuştur. HBA Colonel Jose Maria Vesga olmuştur. Kendisi o zaman Vilâyetin valisi bulunmaktaydı. Bu süprem Konsey (Yeni Granada Süprem Konseyi) kültür ve yayılma bakımından büyük işler görmüştür. Mesleğimizin menfaati için harcanan bu gayretler için, aynı tarihçi şunları ilâve eder :

«Bu faaliyetler yalnız memleketimizdeki masonik ilerlemeyle sınırlı kalmamış, aynı zamanda Mexico, Costa-Rica, Peru ve Antilles Adalarındaki Localar, bir müddet için bu Süpr. Konseyin obedyansı altında çalışmışlardır.»

Merkezi Cartagena'da bulunan bu New Granada Süprem Konseyinin başardığı en mühim işlerden biri, 1875 yılında neşredilen Masonik Anayasa olmuştur. Bu Süprem Konseyin manevî sorumluluğu çok büyüktü, zira kendisi, obedyansının hakim olduğu çok geniş sahadaki manevî mesuliyeti taşımaktaydı. Vazifesi bütün Mason Atölyelerinin çalışmalarını takip etmek ve onları doğru yola yöneltmekti. Şanlı Mason General Francisco de Pauola Santander (33)'e «New Granada Masonluğunun Hamisi» payesi verilmiş ve kendisi, 6 Mayıs 1840 gününde Bogota'da öldüğü güne kadar, bu payeden şeref duymuştur. Meşhur Mason tarihçisi Americo Carnicelli ise, yazmış olduğu mühim kitapta şunları belirtmektedir : «Bu Süprem Konsey 20 Şubat 1939'a kadar Cartagena'da çalışmıştır. Bundan sonra, ismini Colombya için «33 Süprem Konseyi» olarak değiştirmiştir. Bu Süpr. Konseyin Mer-

kezi Bogota'da bulunan Merkezi Colombya Süpr. Konseyi ve merkezi Cartagena'da bulunan Yeni Granada Süpr. Konseyi arasında bir anlaşma imzalanmış ve birincisi tamamen lağvedilmiş olup, Yeni Granada Süpr. Konseyini (bugün Columbia Süpr. Kons.), Colombya hudutları içinde EKASR'nin yegâne muntazam ve kanunî otoritesi olarak tanınmaktadır. Merkez ise Cartagena şehriden, Cumhuriyetin başkenti olan Bogota'ya nakledilmiştir. Granada Süprek Konseyinin son HBA, P. M. Dr. Simon Bossa y Pereira idi. Bu yüce mevki, bundan sonra P. M. Eugenio J. Gomez Parra, Jose Gomez Pinzon, Abraham Mora Sanchez ve Carlos Alberto Rosas Roza BB. tarafından işgal edilmiştir. Bu son B.'in bilgili idaresi altında, Süpr. Konseyimiz yüce ideallerimizi yaymaya ve müdafaa etmeye devam etmektedir.

Biz burada, Cartagena'da kurulan Yeni Granada Süprek Konseyinin 600.cü yıldönümünü kutlamak için toplanmış bulunuyoruz ve bu toplantı, merkezi Bogota'da bulunan ve bu Süpr. Konseyin kanunî varisi olan Columbia Süprek Konseyi (33) tarafından yapılmaktadır.

600. cü yıldönümünü de bugün kutladığımız «Hospitalidad Gradina No. 1» Locasının 23 Haziran 1833'te kurulduğunu ayrıca belirtmek isteriz. Bu Loca, Yeni Granada Süpr. Konseyinin ilk patentiyile kurulmuştu; o günden sonra bazan zor, bazan da iyi günler geçirerek faaliyetine devam etmiştir. Azaları arasında, ileri gelen Columbia'lı ve ecnebi şahsiyetler bulunmaktadır.

19. yüzyılda birçok siyasî realiteler ve buluşlar ortaya çıkmıştır. Bunlar insanlığın ilerlemesini sağlamıştır. Bu yenilikler, Fransa İhtilâlini gören 18. asrın devamıdır. Evrensel değişim kanununa uygun olarak, 19.cu yüzyıl Cemiyeti birçok ilerlemeler kaydetmiştir. Bunlar zahmetsiz ve korkusuz bir şekilde manevî ve madî olarak terakki etmişlerdir.

Masonların ilham ettiği bütün bu tarihi ilerlemeler, aramızda da görülmektedir. Victor Hugo'nun önderliğinde başlayan Fransız romantik akımı, kendini İstiklâl Savaşı sonrası bizde de göstermiştir. Bu yeni fikir akımı içinde yetişenler, sivrileşip siyaset, basın ve maarif alanlarında yüksek mevkilere ulaşmışlardır. Bunların hepsi, son asırda memleketin muhtelif şehirlerinde kurulan

Locaların azaları idi. Bu Kardeşler, Columbia'nın entegrasyonuna yardım eden bölgelerin tanınmış liderleri idi.

Şimdi de «Radikal Devir» diye isimlendirdiğimiz zamana gelmiş bulunuyoruz. Bu yüce devir, Amerika tarihine yeni bir mesaj getirmiştir. Bu devirde muhtelif hükümetler ve kanunlar sayesinde, idarî ve siyasi kuruluşlarımızda yüksek gayeler tahakkuk ettirilmiştir. Halkın arzu ettiği ve gerçekleştirenlerden bazıları şunlardır : serbest ve umumî seçimler, din ve düşünce hürriyeti, toplantı hürriyeti, resmî okullarda laiklik, muhtaçlara güvence, şahıs hürriyeti, mevcut kolonyal imtiyazların kaldırılması, gericilerin tepkilerine rağmen, esaretin lağvı, mahkeme kararlarının jüriler tarafından verilmesi ve ceza hukukunun modernleştirilmesi.

Bu radikal federasyon zamanında, Valilerin namusu ve sade yaşantıları göze batmaktaydı. Bunlar, şaşmaz vatanseverlikleri ve zerafetleriyle, tarih için ve onlardan sonra yaşayacak olan nesiller için canlı misaller olmuştur. Bunların, tarihimizin şanlı yıllarında yarattıkları eserler, sonradan uzun zamanlar idareyi ele alan reaksiyoner kuvvetlere rağmen silinememiştir. 1886 yılından sonra Masonluk için zor zamanlar başlar ve Kardeşler tekrar gizliliğe dönmek zorunda kalırlar. Anlaşıyor ki hürriyetçi ve ilerici fikirler, o zaman devleti idare eden reaksiyonerlerin anlayışlarına ters düşüyordu. Santiago Perez, Juan de Dios Uribe, Ricardo Gaitan Obeso, Nicolas Esguerro ve Diogenes Arrieta gibi şanlı Masonlardan sonra, birçok kardeşimiz ya tevkif olmuş, ya da sürgüne gönderilmiştir. Bazıları silâha sarılarak Cumhuriyetin şerefi ve kendi haysiyetleri uğruna hayatlarını feda etmişlerdir.

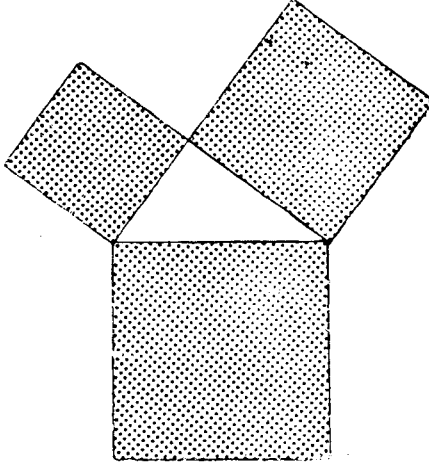
Fakat tarihin kanunları amansızdır. Filozof Juan Bautista Vico'nun dediği gibi : «Tarih tekerrürden ibarettir.» Sözde «Siyasi Yenileme» ismi altında, uzun senelerce ezilen Masonlar, yeniden ve daha kuvvetli ve azimli olarak meydana çıkmışlardır. Localar, memleketin bir ucundan öbürüne yayılmış, birlikleri kuvvetlenmiş, ve cemiyet için çalışmıştır.

Columbia dışında da, seçkin Masonların başarmış olduğu büyük eserlerden de bahsetmek isterim. Son senelerde yapılan Anayasa değişiklikleri (ve bilhassa 1936'da yapılan değişiklikler), Toprak Reformu, Belediye Tekâmül Enstitüsü, Memleket Refah Enstitü-

sü, Millî Yardım Fonu, Merkezî İpotek Bankası, Mahalli Kredi Enstitüsü v.s., büyük Masonlar tarafından yapılmıştır.

Masonluğun varlığının temeli olan ebedî Masonik ülkülerin her zaman insanlığın iyiliği ve ilerlemesi için yaşamalı ve gayretlerimiz rehberi olmalıdır. EUY bizlere yardımcı olsun.

Horacio Rodriguez Plata
Cartagena de Indias, 27/5/1983
RENOVACION 1-12 Muht. Loc.
Bucaramanga Vadisi.

Sadakat Duruşunun Anlamı

Reşat ATABEK

Mevcut Semboller

Sadakat duruşunda sağ el gönye yaparak kalbin üzerinde durur. Mason çalışmalarında önemli bir yeri olan bu hareketle 3 sembol bir arada değerlendirilir. Kalp, el, gönye. Bunların her birinin üzerinde durulması gerekir.

Kalp

Kalp düşünce tarihinde çok eski zamanlardan beri önemli bir yer işgal eder. Prehistoriada kalp ile ilgili geçerli olan görüşler hakkında esaslı bilgimiz yoktur, ancak halen ilkel toplumlar üzerinde yapılan incelemeler dikkata alınarak bazı sonuçlara varmak için

gayret edilmektedir. Endonezya adalarında kötü bir ruh kişinin bedenine girdiğinde kalbin kafa istikametine itildiği, ayrıca kalp bedende yer değiştirdikte, kişinin delirdiği kabul edilmektedir. Güney Afrika kabilelerinde kişi öldükte kalbinin gittiği onu terk ettiği, hasta nekahet devrine girdikte kalbinin geri döndüğü açıklanır. Karaib adalarında bedende muhtelif uzuvların ayrı ayrı ruhları olduğu, ancak esas ruhun kalbin ruhu olduğu, nakil edilmektedir.

İlkel toplumlarda kalp hayatın başlangıcı olduğu iddia edilmemekte ise de, yaşam kudretini artırdığı benimsenmektedir, düşmanın kalbini

yiyen onun kudretine sahip olur, aslan kalbini yiyen aslan kadar kuvvetli olur.

Kristof Kolomb tarafından keşfinden önce Amerika da yaşayan Aztekler İlahlarına devamlı bir şekilde kurban ettikleri kişilerin kalplerini çıkararak ikram ederlerdi. Quetzalcoatl destanında muhtelif kahramanlıklardan sonra Quatzalcoatl ateşe atılır ve yanar, küllerinden cennet kuşları peydahlanır ve etrafa yayılır, ancak kahramanın kalbi alevlerin üstünden çıkarak şafakla birlikte göklere yükselir, kanı da Venüs, Sabah yıldızı olur.

Ortadoğu eski uygarlıklarda Kalbi en başta özel bir şekilde Mısır değerlendirdi. Ptah ilahı başlangıçta kalbi ile evreni düşündü, kelamı ile kozmosu yarattı. Mısır'dan kalp yaşam kudretinin merkezi, kaynağıdır, nabız da kalbin dilidir, kelam kalbin emirlerini yerine getirir. Ölüler mumyalandıktan iç organlarının tümü çıkarılır, yalnız kalbe dokunulamaz. Ölüm ile kalp bedenden ayrılır ve kişiyi terk eder. Ölü İlahların huzurunda suçlu olarak yargılanır ve fiil ve hareketlerinin hesabını verir. Mahkeme sırasında ölünün kalbi tanık olarak huzura

gelir. Ölü aleyhinde açıklamalarda bulunursa, ölü ebediyen cezalandırılır.

Çin düşüncesinde kalp ilahi bir uzuv olarak değerlendirilir, ruhun bulunduğu merkezdir, kişiliği temsil eder. Ayrıca hem toprağı, hem de ateşi remz eder ve 5 adedin karşılığıdır. İlahi açıklamaların ilhamlarının merkezidir, kalp ile bilinçli bir şekilde ancak gerçeklere varılabılır. İki kaş arasında bulunan üçüncü göz de göksel, kutsal kalp olarak değerlendirilir.

Hintte kalp Brahma'nın yeri, ikametgahı olarak kabullenilir. 10 kudret merkezinden biridir ve düşüncenin toplandığı yerdir.

Keltlerde kalp ile merkezin eşit anlam taşıdığı görülmektedir.

Eski uygarlıklar bütünü ile tetkik edildikte, kalbin merkez anlamına geldiği, zekânın, aklın, kişiliğin, his ve düşüncenin orada toplandığı, orada var olduğu anlaşılır.

Kadim düşünce akımı eski Yunan'da açıklığa, aydınlığa kavuştu ve filozoflar «kendi kendini tanı» şeklinde görüşlerini özetlediler. «Kendi kendini tanı» sözcüklerle özünü, kalbinde bulunan kutsal varlıklarla birleş ve kutsallaş

emrini vermek istediler. Es-ki Yunanda toplumun kolaylıkla anlayabileceği, dışa açık bu ifadeye paralel olarak gerçeğe varmak, perdeleri yok etmek için muayyen tekrisler gerekmekte idi.

Tevrat'ta Tevrat'ı kaleme alanlar kalbin lalettayin bir uzuv olmayıp, özel anlam taşıdığını benimsemişlerdir. Bir kaç örnek vermekte yarar vardır.

Neşideler Neşidesinde (4, 9) şu açıklamalar yapılmaktadır : Kızkardeşim, nişanım kalbimi fetih ettin, bakışlarının biriyle, boynundaki gerdanlıkların biriyle kalbimi büyüledin, gasp ettin. Zebur (51, 8) da şöyle denmektedir : Eğer kalbinin derinliklerinde gerçeğin olmasını istersen, benliğinin içine hikmetin nüfuz etmesini sağla. (51, 12) Tanrım bende saf, pak bir kalp yarat.

Ezeşiel (36, 25627) derki Üstünüze saf su dökeceğim, bu suretle sizler de temizlenmiş olacaksınız. Bircümle günahlarınızdan, putlarınızdan sizi temizleyeceğim, size yeni bir kalp vereceğim, içinize yeni bir ruh sokacağım, vücudumuzda ki taştan kalbi çıkaracağım, yerine etten bir kalp koyacağım.

İncil İncil'de de bir kaç yerde

kalbe temas edilmiştir. Matta (15, 17) şu açıklamalarda bulunur : bilmiyorsunuz ki ağza giren her şey karına geçer, oradan da mecraya atılır. Ancak ağızdan çıkan her şey kalpten çıkar ve kişiyi kirletir, lekeler, Matta Yine şöyle der (12, 34). Ey engerekler nesli, siz kötü olduğunuz halde nasıl iyi şeyler söyleyebilirsiniz? Çünkü ağız yüreğin taşmasından söyler.

İslam düşüncesi

Kalp sözcüğünün Kuran'da 131 defa geçtiği tespit edilmiştir. İslâm düşüncesine göre kalp hayatın merkezi, fiil ve hareketlerimizin gizli yanı, ruhsal olayların toplanma yeri, bilince geçiş noktası olarak değerlendirilmektedir.

İslâm'da kalp kutsal sırrın bulunduğu yerdir. Bu sırrı ne dağlar, ne topraklar kabul edebilmiştir. Yalnız kişi hoyrat hareketlerine rağmen, bu emanetin yükünü üstlenmiş ve kalbinde taşıyabilmektedir.

Kalbin içinde hikmet ilham kaynağı olarak gizlenmekte, O'nun içinde de Tanrının tek olduğunu dile getiren Tevhid bulunmaktadır.

Kişinin iki değil bir kalbi vardır, oraya ruh iner, nüfuz eder. Hasta, katılaşmış kalpler vardır, ilâhi ziyareti hatırla-

mazlar ve yanlış açıklamalarda, vaızlarda bulunurlar. Temiz, pak kalpler de vardır, onlar huşu içinde mürakabeye dalarlar, kutsal Masadan pay almaya gayret ederler.

Hız. Muhammet gözü ile gördüğünü kalbiyle inkâr etmedi. Kuran da aynen şöyle denmektedir «Kör olan gözler değil, fakat sinedeki yürekler kör».

Tasavvufa göre aşk ile yaralanan kalp, sufiler tarafından açıklanması memnu olan Tanrı iştihakini sessiz bir şekilde kan akıtarak dile getirir. Kalp, sinesi Tanrı tarafından açılan peygamberlerin mürakabe aynasıdır. Kaf (50, 37) suresinde aynen şöyle denmektedir. «Bunda, kalbi olanlar, can kulağı ile dinleyen ve şahid olanlar için ibret vardır».

Hallac aşk nedir sorunu şöyle cevaplandırmıştır : Aşkın aydınlık kırpıntısı kalbimin içine yerleşti, o andan itibaren Efendimden başka hiç bir şey görmez oldum, benliğim alındı, feth edildi». Ayrıca Hallac Mansur derki : «Engin denizlere benzeyen vayh ve ilhamınla nimetlenmiş ve fakat uyanamamış kalpler için huzurunda ağlarım».

Masonik görüş

Masonik açıdan konuya yaklaşıldığında şu hususun belirtilmesi mümkün gözükmektedir : Kalp merkezdir ve bu şekilde değerlendirilmelidir. Mabedin duvarlarının inşası bittiğinde, üstad mason kubbeyi inşa etmek için eline pergeli alınca, gerek yapay daireyi, gerekse dikey yarı daireyi çizmek için pergelin ucunu merkeze dayayarak çalışmaya yönelir, bu merkez de kalbidir. Mason bu suretle kutsal alemle birleşerek gerçeğe varır ve toplumsal kalkınmaya yardımcı olur, Toplumun kutsallaşması bu suretle mümkünleşir.

El sembolü

El, tarih boyunca, önemli bir sembol olarak toplumları etkilemiştir. Neolitik devirlerde, mağaralarda muayyen merasimin yapıldığı ve büyük ihtimalle bu nedenle duvarlara resimlerin çizildiği kabul edilmektedir. Fransa'da Lott civarında Cabraret's adlı mağarada mevcut at resminin çevresinde el resimleri görülmektedir. İspanya'da Castello mağarasında resim edilen hayvanların etrafında eller çizilmiştir. Bu mağarada ayrıca devamlı olarak grup halinde 17 elin, 13'ü sol, 4'ü sağ olarak bir arada resim edilmesi

nin özel bir anlam taşıdığı kanımızca kuşkusuzdur.

Eski devirlerde geçerli olan dinsel görüşlerin etkisi altında uzun süre toplum inançlarına yön veren sihirde, elin önemli yeri görülmektedir. Parmakların yumruk şeklinde kilitlenmesi ile kişinin nazardan korunduğu kabullenilmiş, bilhassa baş parmağın yumruk şeklinde büzülen elin diğer parmakları arasından uzatılması yaratıcı fiil olarak değerlendirilmiştir. Serçe parmak ile şahadet parmaklarının uzatılması ve diğer parmakların toplu olarak tutulması tekris edilenlerin birbirlerini tanıma işareti olarak kullanıldığı, ayrıca bu işaretle şeytanın uzaklaştırıldığı da belirtilmektedir. Yalnız iki parmaktan müteşekkil heykelciklerin Çin ve Hindistan'da muska olarak taşındığı, sihirli, koruyucu olduğu kabul-enilmektedir.

Budistler arasında kapalı el ezoterizmi açıklar, bu nedenle Budha heykellerinin tümünde eller hiç bir zaman kapalı değildir.

Güney Asya'da ritüellik danslarda el hareketlerinin, ellere verilen şekiller ve ayrıca ellerin bedene nazaran mevkilerinin özel anlam taşıdığı bilin-

mektedir. Hinduizme nazaran da muayyen el hareketleri (mudra) manalandırılmaktadır, örneğin korku yokluğu, tehdit, ikram, niyaz...

Eski devirlerde basılan bazı paralarda bilekten bir birini kenetlenmiş iki elin resim edildiği görülmektedir. İkinci dünya savaşından sonra Amerika Marshall yardımı gerçekleştirmeğe kalkınca aynı simgeyi benimsemiştir.

Hint'te, Çin'de, Eski Mısır'da el falı ile yakından ilgilenilmiştir, kabalistler de bu konu üzerinde durmuşlardır. Tevrat'ta (Eyüp kitabı 37, 7) şu açıklamaya rastlanılmaktadır : «Tüm insanların ellerine damga vurulmuştur. Bu suretle herkes O'nun yarattığı olduğunu anlayabilmektedir». Bu açıklama ve tüm sihirde hakim olan makrokozmos ile mikrokozmos arasında devamlı ilişkinin varlığı kabul-enilmekte ve birinin tetkikiyle edinilen bilgilerle diğerinin tanınmasının mümkün olacağı ilkesi benimsenmekte idi, örneğin yıldızların tetkiki ile kişinin durumunun tayininin mümkün olduğu inancı vardı. Bu görüşün etkisiyle el falı vasıtasıyla kişinin geçmişi, geleceği ve kişiliği ve özelliklerinin tayin ve tespit edilebileceği kabullenilmiştir. Bu gö-

rüşe ayrıca şu hususun da ilâ-
vesinde yarar vardır: Sembolizmde el ile ok arasında yakın bir ilişkinin varlığı görülmektedir. Okun, mesafeyi yerçeki-
kimini yok ettiği benimsenmiş ve bu nedenle gök ile dünya arasında bağlantı kurduğu iddia edilmiştir. Ok elin devamı olarak nitelendirilerek, okun özelliklerinin elde varlığı benimsenmiş ve bu suretle el tetkik edilerek geleceğin açıklanabileceği savunulmuştur, bilhassa geleceğin sol el çizgileriyle okunabileceği iddia edilmiştir.

İslam düşüncesinde de şu açıklamaya rastlanmaktadır : Allah 4 harfle yazılır, birinci harf (elif) dir, bu harf elin serçe parmağı ile, ikinci harf (lam) olup yüzük parmağı ile, üçüncü harf yine (lam) olup bir arada orta ve şehadet parmakları ile ve son harf (he) baş parmakla ifade edilir ve bu parmaklara tekabül eder.

El ile psikanalistler de ilgilenmişlerdir. Yung'un açıklamalarına göre sol el bilinç altını, sağ el bilinci ifade etmektedir. Bu nedenle ritüelikle yürüyüşlerde soldan sağa doğru gidildiği ve bilinçli olarak hareket edildiği belirtilmektedir. Sağ ve solun eşit kuvvet ve değerinde olması da bilinç altının bilinç kadar önemli olduğu ve

merkezin bu iki kuvvetin arasında yer alıp ahenkli bir durumun teessüsünü sağladığı belirtilmektedir.

Psikanalistler elin yaratıcı kudreti üzerinde de durmakta ve ateşin de eski devirlerde kişinin elleri ile gerçekleştirdiğini belirterek, bu nedenle de elin bilinç altında önemli bir yeri olduğunu vurgulamaktadırlar.

Şunu da ekliyelim ki psikanalistler tedavi ettikleri hastalarının rüyalarını değerlendirirken el ile göz arasında bir ilişkinin varlığını ve el ile görme olanağını belirtmekten kaçınmamaktadırlar.

Tarih boyunca Etrüsklerden modern resime kadar, sanatçıların el ile ilgilendikleri ve eli manalı bir şekilde resim etmek suretiyle muayyen açıklamalarda buldukları, hatta bilinç altı yapılarını da dile getirdikleri görülmektedir.

Muayyen devirlerde ve farklı anlamlara gelmesine rağmen, örneğin Azteklerde el ölüm anlamına geldiği gibi, el genellikle sembol olarak kuvvet, kudret, hakimiyet, faaliyet, yaratıcılık olarak değerlendirilmektedir ve kralların amblemi olarak görülmektedir.

Tanrı'nın sol elinin adaletle

ilgili olduğu, sağ elinin ise rahmet ve şefkatı açıkladığı bu nedenle Hz. İsa'yı canlandıran resimlerde İsa'nın, yardım isteyen kişilere sağ elini uzattığı görülmektedir. Tüm rahipler de sağ elleri ile kişi ve toplumları takdis etmektedirler. Sol el hakkı, adaleti ifade ettiğinden ve dünyevi nizama da krallar gerçekleştirdiklerinden, sol el sembolü daha çok krallar tarafından kullanılmıştır.

Yahudi geleneklerinde, Allah'ın eli ile tutulmanın Tanrı emirlerini alma, emirlerine muhatap olma anlamını taşıdığı, Tanrı'nın eli insanı tutunca veya insana dokununca, kutsal kudretin bu yol ile kişiye geçtiği benimsenilmekte idi. Orta Çağ'da batıda ellerini bir başkasının avuçları içine koyduktan, özgürlüğünden bu kişi lehine feragat ettiğini, ona tabi olduğunu ifade ederdi. Bir asilzade kral veya prens başı açık, silahlarını terk ederek gelir, önünde çömelme ve her iki elini kral veya prensin ellerinin içine koymakla, onun emir ve kumandasına girdiğini açıklardı.

El'in bir yöne doğru tercih edilmesi bir kişinin üstüne ve bilhassa başına değdirilmesi, kudretin, kuvvetin o yöne, o

kişiye nakil edildiğini ifade eder.

El kişide hem müspet ve hem de menfi kuvvet ve kudretin birleşimini dile getirir, menfi kuvvettir, varlıkları tutar, bunların ayrılmasına, uzaklaşmasına engel olur, müspet kuvvettir, dışa müdahale etme olanağını sağlar, alet ve silah yolu ile daha ileriye, daha uzaklara kuvvet ve kudretin ulaşmasını gerçekleştirir.

Masonik açıdan el kuvvet, kudretin nakli, ayrıca merkez anlamına gelen kalbin üzerine yer almakla, hem merkeze yönelmenin gerektiği, hem de sevgi ve şefkatin merkezden yöneltilerek, kuvvetlendirilerek yayılmasına gidildiği açıklanmaktadır. Sağ elin kalp üzerine getirilmesi, masonun bilinçli olarak hareket edeceğini de vurgular.

Masonun elinde bir çok zaman kılıç bulunmaktadır Kılıç farklı anlamlar taşımakla beraber kudrettir, cesarettir, şecaattır, yıkıcı yönü de mevcutsa da, adaletsizliğe, cehalete karşı gelir, ayrıca ışıktır, şimşektir. Mason kılıcı ile elinin kudretini artırarak dış alemde etkili olabilmek için harekete geçme azmindedir.

Gönye

Sadakat duruşunda mevcut o-

lan 3. sembol sağ elin gönye şeklinde olmasdır. Gönye pergel ile birlikte klasik mason sembolleri arasında yer almaktadır. Bu sembol çok eski zamanlardan bizlere kadar gelmiştir.

Gönye kareyi çizmeğe ve yer yüzünü ölçmeğe yarar. Çin'de yer yüzünün bir kare olduğu ve Çin imparatorunun tüm dünyaya hakim olduğu kabul edildiğinden, gönye imparatorun amblemi idi.

Gönye 90 derecenin çizilmesini sağladığından, yatay ve dikey varlıkların ölçülmesini gerçekleştirir ve bu nedenle boyutun simgesidir. Ayrıca doğruluğu, yasa ve nizamlara saygıyı, aktif ve pasif kuvvetlerin bir ahenk içinde var olabilmesini sağlar. Gönye ve pergel kare ve dairenin tam

olarak çizilmesini mümkün kılar ve açıklar.

Mason açısından ayrıca gönye yer yüzünü, pergel de gökü ifade eder ve mason bu iki varlık arasında bulunur ve gerekli tavassutu gerçekleştirir.

Muhterem üstadın eşarpında bulunan gönye, üstadın nizamları harfiyen tatbik edeceğini ve iyiliğin gerçekleşmesi için çalışacağını belirtir.

Özet

Mason locada sadakat duruşu ile geometrik noktada, merkezde bilinçli olarak bulunduğunu, aktif ve pasif kuvvetlerin dengeli olması için gayret sarf ettiğini, doğruluktan şaşmadığını, tüm insanların iyiliği için çaba sarf ettiğini belirtir.

D Ü Z E L T M E

Mimar Sinan Dergimizin 45 nci sayısında yer alan «G - Harfi» başlıklı yazının 17 nci sayfasında Fellow Craft yanlışlıkla Üstad mason şeklinde tercüme edilmiş ve daha sonraki sual-cevap bölümünde de bu tercüme hatası tekrar edilmiştir. Ankara Vadişi Eşittik Muhterem locası üstadlarımızdan Sayın Y. Fuat Bingöl'ün uyarısı üzerine, adı geçen makedeki Fellow Craft'ı kalfa mason olarak düzeltir, kendisine candan teşekkür ederim.

Semih TEZCAN

Ruhun Varlığı ve Sonsuzluğu Üzerine II

İNANÇ DÜYASINDA RUHUN VARLIĞI VE SONSUZLUĞU ÜZERİNE İLKELER (BİRİNCİ KISIM)

N. Cevad AKKERMANN

Tanrı ruhdur (...)

Hız. İsa

«Yuhanna İnc. 6/63»

Bu bölümdeki konumuz çok tanrılı, Tanrısız ve Göksel dinlerin ruhun varlığına ve sonsuzluğuna ilişkin inançlarıdır. Bizi böyle bir incelemeye ve kısa özetler halinde okurlarımıza sunmaya götüren etken, E. ve K.E.S.R.nin, ruhun varlığına ve sonsuzluğuna o-

lan ve yasalarla tahkim edilmiş bulunan inancının psikososyal nedenleri ve niteliğidir. Sözlüklere, psikolojiye, sosyolojiye ve genel felsefeye göre dinin anlam ve tanımı, derginin 26. sayısındaki yazımızda sunulmuştur. Bunları yinelemeye gerek görmeden, yalnız hatırlamada yarar gördüğümüz T.D.K. sözlüğündeki tanımını bir kez daha sunuyoruz :

«İnsanların Tanrı'ya inanış ve bağlanışları, bu konuda bütün yolların herbiri, mecazi olarak bağlanılan fikir ve ülkü (Kemalizm bir dindir)».

Dinler, Tanrı inancı gibi ruh inancı bakımından da şöyle bir ayırımla sıralanabilir :

A-İlkel insanlarda ruh inancı
B-Çok Tanrılı dinlerde ruh inancı / C-Bir tek Tanrılı dinlerde ruh inancı / Tanrısız dinlerde ruh yerine ahlâk inancı. Bu ayırımdan, ilkel insanların önce ruha ve sonra da Tanrı'ya ilişkin evrimsel inanç süreci, derginin 47. sayısındaki yazımızda özet halinde sunduğumuz için burada yineleyecek değiliz.

Yukardaki B-C-D paragraflarındaki inançlarda egemen olan etken, kutsallık kavramına dayalı moral amaçta anlayış birliğidir. Şöyle ki, İnanç bakımından Tanrı sayıları ile ölü ve yaşayan küçük-büyük, Tanrı'lı-Tanrı'sız dinlerin kendilerine özgü tapınma kuralları ve şekilleri ne olursa olsun güttükleri amaç, törel temellere dayalı toplumsal düzendir. Bu birlik kavramı, çok veya bir Tanrı'lı dinlerde Tanrı'nın ve Tanrı'sız dinlerde de kurucularının buyruklarını ve ilkelerini içeren din kitapları

ve telkinleriyle oluşmuş ve açıklanmıştır. Fakat yine de büyük dinler, buyrukların kaynağına göre : «Tanrı'lı ve Tanrı'sız törel dinler» niteliğinde ikiye ayrılmış bulunmamaktadır. Bu ayrılıkların örnekleri ve nitelikleri aşağıda verilmek kaydıyla önce, geçmişte bir zamanlar insanların inanç dünyasında yer almış ve sonra da silinip gitmiş olan « ö l ü » dinlerin getirdiği ruh inancına ilişkin birkaç örnek verecek, Uzak ve Orta doğuda oluşup gelişen ve bugün yüzbinlerce taraflılarıyla yaşamakta olan büyük dinlerin ruh inancı üzerine eğileceğiz.

A — Ölü dinlerde ruh inancı :

Mısır, Hitit, Meksika, İnak Kelt, Babil, Yunan ve Roma dinleri, insanlar arasında yaygın inançlarıyla İ. Ö. binlerce yıl yaşamış ve sonrada yok olup gitmişlerdir. Özet olarak birkaçını sunuyoruz :

Ruhun varlığına ve sonsuzluğuna ilişkin ilk ses, İsa'dan sekizbin yıl önce Mısır'da yaşayan ve Kur'ân-ı Kerimde adları yazılı otuziki peygamberin üçüncüsü olan Hz. İdris'den (Hermes) gelmiştir. Düşüncelerini nakleden öğrencisi Askelopios'dır. Bu peygambere göre «insanlar ölümsüz Tanrı-

lar ve Tanrılar ölümsüz insanlardır». Işık ruhdur ve karanlık da maddedir. Yeri göklerde olan insan ruhu, tümel ruhun bir parçasıdır. Büyük boşluk ruh varlığı ile doludur. Ruh sınav için yeryüzüne inmekte, sınavı kazanan yedi kat göke yükselip sonsuzluğa kavuşmaktadır. Bu, aydınlık ve bilgidir. Öğrendikleri'de gerçek, güzellik, güç ve akıldır. Ölümsüz olan'da budur. Eski Mısır'da, öldükten sonra ruhun eski bedenlerine dönmek ihtimaline karşı, bugüne kadar kalmış olan mumyalar yapılmış ruhun göçerliğine inanılmış ve eski Roma'da ise dost ve düşman ruhların, yeryüzün her yerinde, hatta evlerin en gizli yerlerine kadar sokulup barındıkları inancı egemen olmuştur. Eski Yunan dininde Zeus baştanrı ve başka bir yazımızda adlarını sıraladığımız Tanrılar da O'nun dölleridir. Genel inanca göre öldükten sonra insan ruhu karanlık bir yeraltı dünyasına göçmekte, iyilikle yaşayanlar Elizyon'a yani cennete ve kötü ruhlar da Hedes'e yani cehenneme gideceklerdir.

Eski Yunan Orfizm dini de başka bir örnek oluşturmaktadır. İ.Ö. 7. ve 6. yüzyıllarda yaygın bir halde olan bu dine

göre evren birliği kavramı içinde bütün varlıklar birbirinin yakınıdır. Ruh, Tanrı'nın bir parçasıdır ve ölümsüzdür. Öldükten sonra ya bir hayvanın yada bir insanın vücuduna girmektedir. Bu nedenle hayvan ruhu da Tanrı'dan bir parçadır ve öldürmek yasaktır. Yeryüzü ile yeraltı arasında sürekli yer değiştiren ruh inancını taşıyan bu din, Yunan felsefesinin doğuşunda büyük rol oynamıştır.

Yaşayan Uzakdoğu dinlerine göre ruh inancı :

1 — Hint felsefesi : Çok eski bir geçmişi olan Hind felsefesi özellikle Hinduculuk (Hinduisme) ve Buddacılık (Budisme) adları altında iki büyük dinin inançlarını kapsar.

a — Hinduculuk, kuruluşu İsa'dan 1500 yıl öncesine kadar giden ve BRAHMANİZM adını taşıyan bir dindir. Bu dinin inancına göre dünyada «dünya ruhu» denilen evrensel bir tek ruh vardır. Bu'da BRAHMAN'dır. Ölümsüz olan bu ulu ruh Brahman kendini, yaratıcı Brahma, koruyucu Vişnu ve yıkıcı Siva olarak üç biçimde gösterir. Bu nedenle evrensel ruh, tekte üç anlamına gelen Trimutri olarak nitelendirilir.

Hinduizme göre her canlının yaşamını sağlayan ve sürdüren şey, kaynağı Brahman olan ve bitkilerden hayvanlara ve hayvanlardan da insanlara geçerek bir yaşam çemberi oluşturan ölümsüz ve değişmez bir ruhtur. Mutluluk ve olgunluk, bu yaşam çemberinde beden ve ruhu dürüstlikle, isteklerden uzak kalarak (ki, buna yoga denilmektedir) gerçeğe saygı ve bütün canlılara şefkat ve merhamet duyarak ölümsüz gerçek ve evrensel ruh olan Brahman'a çevi mek ve yaşam çemberinin sonunda onunla birleştirmeyi sağlamakla elde edilir. Yaşam çemberinde gerçekleştirilecek bu birleşmenin adı ise Nirvana'dır.

Brahmanist bilgilere göre güneş ve ay battıktan, ateş söndükten, söz de sustuktan sonra insanın ışığı ruhdur. Ruh ise bilgidir. Bilgi adına gelen din kipları 3500 yıllık vedalar, yüzlerce ilâhilerden oluşan dizgelerdir. Tanrının nefsinden esinlenerek oluşturulan vedalar, aşağıda görüleceği gibi Buddanın kurduğu büyük din için hareket noktası olmuştur. Bu ilâhiler Hinduizmin yasalar dergisidir ve bu yasalara göre iyiler iyilikle ve kötüler de kötülükle cezalandırılır. Bu yasanın Adı k a r-

m a ' dır. Hindistan'da birçok mezhepler vardır. Fakat bunların ortaklaşa ve temel inançlarının başında, insan ruhunun, kendi varlığının en önemli kısmını oluşturması ve bunun öncesiz ve bitimsiz bir ışık olmasıdır. Bir hayal âleminde başka birşey olmayan evren de, canlıların ruhu gibi Brahman'a dönecek ve sonra da bu ruh Tanrı Brahman; yaratıcı Brahma, koruyucu Vişnu ve yıkıcı Siva olarak sonsuzluk çemberi içinde sürüp gidecektir. Brahmanizmde ruhgöçü temel ilkedir. Dürüst, ahlaklı ve sevgi dolu insanların ruhu, daha çok olgunlaşmak için bir bebeğe ve kötü insanların ruhları da hayvanlara göçmektedir. Bu nedenledirki, hinduistler bütün canlıları Tanrı'dan bir parça sayarak, onlara karşı şefkat ve sevgi ile bakarlar. Tıpkı ineklere gösterdikleri saygı gibi.

Bu din, yoğunluğu Hindistan'da olarak Uzakdoğu 'hemen her yerine dağılmıştır. Müntehsiplerinin sayısı dört yüz milyon kadardır.

b — Buddacılık : Budizm :

İlk Tanrı'sız dinlerden birisi olduğu ve konumuzu temelden ilgilendirdiği için üzerinde biraz fazla duracağız.

İsa'dan önce 6. yüzyıl; bugün-
nün bilim, teknik ve felsefe
ile sosyal ve moral yaşam an-
layışımızın müjdecisi sayılır.
Bu yüzyılda ilk kez somut ra-
kamlarla Thales tarafından
28.V.585 günü güneşin tutula-
cağı saptanmış, önce Kamu-
tanrı'cı bir kavrayışla doğaya
ve sonra da metafizik düşün-
celer ve yorumlar bir yana bı-
rakılarak, insanların çekmek-
te oldukları hertürlü yoksul-
luk ve ıstırap üzerine daha
gerçekci eğilim ve yöneliş ha-
reketi başlamıştır. Toplum-
sal tüze'yi ve töreyi bir konu
olarak ele alan zamanın bilge-
leri arasında Hindistan'da
Budda Gautama (563-438)
Çin'de Konfüçyüs (457-479) ve
yaşadığı tarih kesinlikle bilin-
meyen Zerdüşt, seçkin insan-
lar olarak kültür tarihinin ö-
lümsüz kişileri yüceliğine eriş-
mişlerdir.

Sonradan, b i l g e anlamına
gelen Budda adını alacak olan
(Sipoharta), Himalaya etek-
lerinde yaşayan Brahmanist
ve zengin bir kıralın oğluydu.
Çocukluğunda iyi bir eğitim
ve öğrenim görmüş olan bu
prens, zaman zaman halkın
arasına girerek, onların fa-
kirliklerini ve geçirdikleri se-
fil yaşamı görmüş, çok yakın-
dan izlediği bu fakir insanla-
rın aşığı sınıftan olduklarını

saptamış, bunların dinlerine
bağlı insanlar olmalarına kar-
şın içinde yaşadıkları ıstırapın
nedenlerini ve çarelerini ara-
maya başlamıştır. Böyle bir
çabanın vicdan gereği olduğu
inancına varan prens, içinde
yaşadığı debdebe ve saltanat
ve genç karısını bırakarak bir
gece, gerçek arayan fakir bir
Brahmanist gibi saraydan kaç-
mış ve yollara düşmüştür.
Yedi yıl süren bu sefil yaşam-
da, veda'ların ruhları arındır-
mak için kendimize her türlü
işkenceyi reva görmemiz ge-
rekdiğine ilişkin emirlerini de
yerine getirmiş ve yine bir
ormanın yoğun gölgesinde dü-
şünürken vedaların (iyilikten
iyilik ve kötülük de kötülük-
ten doğar) prensipini hatırla-
mış ve aradığını bulmuş olma-
nın sevinci içinde yerinden
fırlayıp kalkmıştır. Böylece
Kemal ve aydınlık yoluna ayak
basan prens için Brahman'ın
bu ilkesi, kuracağı yeni bir din
için hareket noktası olmuş,
Nirvana'ya ulaşmak için açlı-
ğa ve sefil bir yaşama gerek
olmadığı sonucuna varmıştır.
İnsan, mutluluk için önce Hin-
duizmin bu prensibini kılavuz
edinmeli idi. Budda memle-
ketine dönerken düşüncelerini
yolda bir kırala anlatmış ve
kıralın «Sen bize yeni bir şey
öğretmiyorsun, eski dinde ya-

ni Hinduizm'de büyük değişiklikler öğretiyorsun» ihtarını karşı Budda'nın verdiği yanıt : ««Tıpkı söylediğiniz gibi» olmuştur. Bu yanıt, Brahmanizm'de bir reform ve eski vedaların en önemli ilkelerinin objektif törel niteliğinde yeni bir kalıplaşması idi. Budda, bu yeni kalıplaşma için, olgunluğu ve erdemliği sağlamak amacıyla şu sekiz ilkeyi, temel kurallar ve koşullar olarak ortaya koymuştur : Doğru inanç / Doğru tutum / Doğru söz / Doğru davranış/Doğru iş / Doğru gayret / Doğru görüş / Doğru düşünüş. Ayrıca doğru yaşam içinde şu beş kuralı saptamıştır : Öldürmeyeceksin! / Çalmıyacaksın! / Yalan söylemeyeceksin! / aldatmıyacaksın! / Serhoş olmayacaksın !

Bu törel kurallar, Musa dinini getirdiği törel koşulları içeren Tanrı Yehova'nın on buyruğu gibi Tanrı'sal kurallar değil, reformist olarak Budda'nın kaynakları, iyilik-kötülük, doğruluk-eğrilik gibi sosyal gözlem, deney ve analizlerin doğurduğu kişisel düşüncelerin d o ğ a l ürünüdür. Budda öldükten sonra vaizleri ve sözleri üç kitapta toplanmış ve bunlara üçsepet anlamına gelen t r i n i t i k a adı verilmiştir. Koyduğu ilkelere yeni vedalar

adını vermek daha uygun düşer. Bu kitapların Budda bu kitapların birinde şöyle söyler «Ben tümel uss'un 4.simge-siyim. 26 asırlık bir geçmişim var. Şunu bilin ki hepiniz kardeşsiniz, Birberinizden üstün veya aşağı değil, bir düzeyde birleşiniz. Gerçeğe, tüm tüzel ussa, Buddaya ve ilkelere yöneliniz. Böylece iyi işlerde ruhunuzu o hakikat âlemine ulaştırabilirsiniz. Budizm mensupları, pek azı Hindistan'da olmak üzere uzakdoğu Asya'ya yayılmış durumda 400 Milyonu aşkındır. Bu bölümün sonunda ölü veya yaşayan dinlerin r u h inançlarına ilişkin bir özet sunacak ve özellikle Budda ve Konfüçyüs'ün kişilikleri üzerinde bir kez daha duracağız.

2 — Çin felsefesinde r u h inancısı :

İ.Ö. VI. ve V. Yüzyıllar, Hindistan'da olduğu gibi Çin'de de DOĞA'YA dönük Tanrı buyruksuz iki din'in kuruluşuna tanık olmuştur. Bunlardan birisi gerçek dışı bütün değerleri yatsıyan nihlist görüşlü TAO'CULUK, öteki ise Tanrı buyruksuz hümanist bir din olan KONFÜÇİÜS'culuktur.

a — TAO'CULUK :

Bu dinin kurucusu LAO-TZU

(İ.Ö.604 ?-?) Çin'in Tzov bölgesinde fakir bir ailenin çocuğu olarak doğmuş, genç yaşta Lo-Yang krallığının kitapçılığına getirilmiş ve burada okuduğu kitaplarla Metafizik ve insanlar hakkında geniş bilgi sahibi olmuştur. Asıl adı Lİ-PEH-YANG olan Lao, çok bilgili olduğu için halk tarafından, büyük filozof anlamına gelen LAO-TZU adı verilmiştir. Devlet yöneticilerinin bencilliklerinden yakından filozof 90 yaşında olmasına karşın başka diyara göçmeyi düşünmüş ve yola düşmüştür. Eyalet sınır bekçisi kendisini tanımış ve bırakmak istemiştir. Sınır bekçisinin ısrarlı teklifi üzerine Karakolda yazdığı yapıtla seyahat iznini almış ve eyalet sınırlarının dışına çıkmıştır. Fakat daha sonra kendisinden bir haber alınmamıştır. Karakolda yazılan bu küçük eserin adı, akıl ve erdem anlamına gelen TAO-TEH-CHİNG'dir. LAO dünyayı olduğu gibi kabul etmiyerek, nereden ve ne için geldiğimiz üzerinde durmuş, temel ilke olarak evrenin başlangıcını, TAO adını verdiği bir Tanrı ile simgelemiş, iyiliğin, doğruluğun ve güzelliğin ancak toplumun özellikle kişinin erdemliliği ile gerçekleşebileceği inancını savunmuştur.

İz, yön, akıl ve söz anlamına da gelen Tao'nun, Metafizik açıdan DOĞA KAMU TANRI' CİLİĞNI (Mistik Panteizm'i) içerdiği de savunulmaktadır. İlahlara ve ruha inanmayan Lao, din hakkında birşey söylememiş, her çeşit tapınmaya karşı gelmiştir. O'na göre bütün yaşam «Gurur çamurluğuna batan bir yağın çalından başka bir şey değildir.» Lao'nun Konfüçyüs ile de tanıştığı savı vardır. Her ikisinin ahlak anlayışı farklıdır. Konfüçyüs'ün anlayışı, «İyiliği iyilikle, kötülüğü de kötülükle karşılamaktır. Lao'da şöyle der : «Bana karşı iyi olanlara iyiyim. Kötü olanlara karşı da iyiyim. Böylece herkes de iyi olur. Gerçek, olanlara karşı ben de gerçeğim. Gerçek olmayan kimselere karşı da yine gerçeğim. Böylece herkes gerçek olur». Çoğunluğu Çin'de olan 50 milyon kadar Taoist vardır. Bunlar Lao'yu Tanrılaştırmışlardır. Kendisine kurbanlar adanan ululuğa yükseletmişlerdir.

b — Konfüçyüs'culuk :

Oldukça varlıklı KUNG ailesine mensup olan ve asıl adı (Ch-lu) olarak anılan Konfüçyüs (İ.Ö. : 451-479) Tanrı buyruksuz törel ve kendi adını taşıyan BUDİZM felsefesi-

nin de bir karışımı olan dinin kurucusudur. Gençliğinde iyi bir eğitim ve öğrenim görmüş olan Konfüçyüs, önce ufaktefek devlet memurluğu yapmış, daha sonra Cezaevleri Müfettişliğine getirilmiştir. Bu görevi sırasında Cezaevlerinde bir sürü suçtan dolayı hükümgiciymiş mahkumların sosyal yaşamını incelemeye başlamış, bu adamların ya fakir ya da cahil ailelerin çocukları olduklarını saptamıştır. Bu mahkûmları Cezaevlerine sürükleyen fakirlik ve cehalet ortadan kaldırılmadıkça ve insanları, i n s a n olarak layık oldukları düzeye erdirmedikçe hertürlü cürüm ve cinayetlerin sürüp gideceği kanısına varan Konfüçyüs, bu kötülükleri önlemek için başta kiral olduğu halde devlete, topluma ve bireye düşen görevler üzerinde durmuş ve özellikle yönetimin halka karşı, erdemlilik, hakbirlik, iyilikseverlik, herşeyde açıklık, doğruluk, bütün işlemlerde efendilik, sıcakkalplılık, bilgelik, içtenlik ile muamele yapmasını, iyiliğe iyilike ve kötülüğe de adaleti eğemen kılarak, anaya, babaya ve çocuklarla bütün insanlara karşı sevgi ve ahlak disiplinine dayalı bir düzen gereğini savunmuştur. Konfüçyüs'ün bu te-

zi bir din halinde gelişmiş, başarıya ulaşmış, ve milyonlarca insanı kendisine bağlamıştır. Öylesine ki, Çin'in her yerinde tapınaklar yapılmış, 740 yılında heykeli, Çin İmparatorlarının heykelleriyle birlikte koruma altına alınmış, 1907 de Çin'in Ana İmparatriçesi Konfüçyüs'ü ilâhlar gibi tapınmaya değer kutsallığa yükseltmiştir. Konfüçyüs'e yöneltilen ruh, ölüm ve ahirete ilişkin soruları «Önce insanların bir sürü ıstırapları ile uğraşmak ve ne olduğu bilinemeyen mistik konuları arka plâna atmak «gereğini savunmuş», Ben, ıstırap çeken insanlardan başka kiminle dost olabilirim» diyerek hümanist düşüncesini ortaya koymuştur.

Konfüçyüs'ün yapıtı, vazlerini toplayan öğrencilerinin oluşturduğu küçük Lûn-Yü adındaki kitaptır. Fakat kendisine ve öğretisine ait birçok yapıtlar (Bk. dergi: sayı I) yazılmıştır. Ölümünden sonra yönetim bozulmaya başlamış ve hele İ.Ö. 250 de, genç yaşta İmparator olan Ts-in, dalkavuklarının teşviki ile Konfüçyüs'e ait ne kadar yapıt varsa hepsini yaktırmış, fakat bu yapıtları ezbere bilen kimler varsa, onları da öldürtmüştür. Bu adam öldükten sonra,

halk duvarlara gömüdüğü yapıtları ortaya çıkarmıştır. Bugün binlerce tapınakta O'nun Tanrısal ruhu kurbanlar kesilerek kutsallanmaktadır. Yeni Çin Devleti tapınakları kapatmamış, halkı tapınmalarında serbest bırakmış, kendisini dinsel bağılıktan kurtarmıştır. Bu dine bağlı olanların sayısı dört yüz milyon kadardır. En çok Çin'de yaygın durumdadır.

3 — Şinto felsefesinde ruh inancı (Şintoizm) :

Şinto'culuk, Japonlara özgü bir dindir. Japonlar, binlerce yıllardan beri Tanrı'nın ve ruhun varlığına inanmış ve bağlanmış bir felsefenin sahibidir. Önceleri putperest ve çoktanrıci idiler. Sinto veya Şento, iyi ruhlar anlamına gelen ŞEN ve Tao sözcüklerinden oluşmuştur. Şintoculuğa göre insan, daima iyiliksever, cesur, her zaman nazik, şerefli ve sadık, bilgeli, vicdanlı ve özellikle öğrenme sevgisine sahip olmalıdır. Japonlar, İmparatorları Mikado'nun Güneş Tanrıçası Ameateraso Omikamin'in 125. torunu olarak Tanrısal kutsallığına inanırlar. Ulusal bayraklarındaki güneş hem Güneş Tanrıçasını hem de Mikado'yu simgeler. Kitapları, başta Kmini oldu-

ğu halde birkaç tanedir. Şintocuların sayısı 30 milyon kadardır.

C — Yaşayan Ortadoğu dinlerine göre ruh inancı :

1 — Eski İran felsefesi ve ZERDÜŞT dini (Mazdeizm) : Zerdüşt (Zaratustra - Zoraster), Mazdeizm dinin kurucusudur. İran'da Hazer denizinin kıyısında Azerbeycan kasabasında doğan Zerdüşt'ün doğum tarihi kesinlikle belli değildir. İ.Ö. ce 1000 ile 700 arasında yaşadığını savunanlar olduğu gibi (630-558) olarak kabul edenler de vardır. Zerdüşt doğardoğmaz kâhinler, O'nun ilerde putculuğa karşı savaş açacağını ileri sürerek çocuğu türlü şekil ve araçlarla öldürmek istemişler fakat başaramamışlardır. Zerdüşt yedi yaşına bastığı zaman, o devrin bilgin adamı Bursin-kurus'un yanında sekiz yıl öğrenim görmüş, olgunluk yaşına geldiği zaman «insanları ıstıraba götüren ve bir sürü felâketlere uğratan kötülüklerin nedenlerini ve kaynaklarını» düşünmeye başlamıştır. İyiliğin ve kötülüğün nedenlerini ve kaynaklarını bulmak için evini terk eden Zerdüşt SABALAN dağında bir mağaraya çekilerek yıllarca sorununu düşünmüş

ve bir akşam, güneşin batışından ve karanlığın basışından esinlenerek aradığını bulmuştur. Doğada her gün olup gelişen ve tekrarlanan birbirine karşıt olarak gün kavramı nasıl aydınlık ve karanlıktan meydana geliyorsa, dünyanın da iyilik ve kötülükten meydana geldiği sonucuna varmıştır. Böylece, dünyanın iki güçle yönetildiğini düşünen Zerdüş; iyilik gücüne, Tanrısal nitelikte AKIL VE HİKMET anlamına gelen AHURAMAZDA ve kötülük gücüne de şer ve fesat anlamında ANGRA-MANYU adını vermiştir. Bu formülle mağara yaşamına son vererek şehire inen Zerdüş, on yıl düşüncelerini halka anlatmaya çalışmış ve istediği başarıya ulaşamadığını görünce düşüncelerini zamanın en güçlü kiralına anlatmış ve O'nun huzurunda kâhinlerle çetin bir tartışma ve mücadeleye girişmiştir. Üç gün süren bu tartışmalarda kendisine yöneltilen sorulara verdiği yanıtların özeti şöyledir :

Evren bir yaratıcının eseridir ve öğretimin temeli, o yüce yaratıcının gerçeğine dayanır. / Yaratıcı, AHURA-MAZDA yani us ve bilgelik Tanrısıdır. Dünyanın yöneticisi de o'dur. Dünyada iyi işleri ya-

ratan Ahura Mazda'dır. / Bu iyilik ruhudur. Kötülük ruhunu yaratansa Angra Kanyu'dur. / Böylece dünyada birbiriyle savaşan iki ruh vardır. / Kötünün sağ görüşü (basiret) yoktur. / İnsan iyi ile kötüyü seçebilmek için serbest irade ile yaratılmıştır. / İnsanın bütün yaptıkları yaşam kitabına yazılmaktadır. Öldükten sonra ruh, yaşam kitabını saklayanın karşısına çıkacak, kitaptakiler iyi ise cennete, kötü ise cehenneme gidecektir. / Bu olay, kıyametten geçecek, Bunun içinde ölümler dirilecektir. / Us Tanrısının yolunu izlemek için : iyi düşünmeli, doğru ve adaletli yasalarla halkı iyi yönetmeli, her işini iyi yapmalı, toprağı ve hayvanları sevmeli, sözde ve davranışta saf ve yoklukta yardımcı, merhametli olmalı, herkes elinden geldiği kadar şefkat ve iyilik severlikten geri durmamalıdır. Kiralın huzurunda geceli gündüzlü üç gün süren bu tartışmalardan sonra kiral Zerdüş'e hak vermiş ve Mazdeizm dinini kabul etmiştir. Bu olaylardan sonra Zerdüş dini yayılmaya başlamış, bir taraftan Yunanistanı bile etkisi altına alırken öte taraftan ruh, kıyamet, Musa'cehennem önermeleri, Musa'nın ölümünden ve Tevratın

kayıp oluşundan çok sonra Azra Peygamber tarafından yenisi yazılırken, Ahd-i Atik denilen eski Tavratta'da yer almıştır. Zerdüşt'ün kitabının adı Zend-Avesta'dır ve deyim eski İran'cadır. Zerdüşt dininde ateş, en saf ve en arınmış ışıktır ve güçtür. Bu nedenle akıl ve hikmetin kendisi olan Ahura-Mazda'yı ve ölümsüz ruhu simgelemekte, mâbetlerde, hiç sönmeyen bir ocak, en kutsal köşeyi oluşturmaktadır. Zerdüşt'ün ölümünden çok sonraları bu ocağın anlamı da yozlaştırılmıştır.

Mazdeizm, bir taraftan Turanlıların, öte yandan Arapları ve hatta B. İskender'in, istilâlarından sonra dağılmış,

yavaş yavaş erimiştir. Bugün dünya yüzündeki sayıları dört-yüzbin kadardır. Çoğunluğu Hindistandadır. Türkiyenin bazı bölgelerinde de Mecusi adı altında birkaç yüz kişi yaşamaktadır.

Yukarda sunulan Teist dinler gibi Budda ve Zerdüşt de ruhun göçerliğine inanmışlar ve kendilerinin de birkaç kez türlü şekillerde dünyaya gelip gittiklerini söylemişlerdir. İslâm dininin mistik bir mezhebi olan Şia'lar, bu göçerliği kabul etmişlerdir.

Ruh'un varlığından ve göçerliğinden esinlenen şairlerimizden İbrahim Alaaddin, duygularını şöyle yansıtır :

Zerreden Arz'a kadar herşeye hakimse devir
Bir ölen bir daha dönmez demenin yok sebebi
Kim bilir kaç kerre geldik de habersiz gideriz
Doğarız menba'a bin defa dönen damla gibi.

Not : Gelecek ikinci kesim göksel dinleri içerecektir.

Tarih boyunca muhtelif uygarlıklarda

AKIL ve HİKMET kavramı (*)

(Tevrat ve Talmud'a göre)

Yahudi Düşüncesinde Akl-ü-Hikmet (1)

Jak ALGUADİŞ

G İ R İ Ş

Yahudi düşüncesini yeterince tetkik edip anlamının başlıca zorluk nedeni bu düşüncenin zaman ve mekân içinde gösterdiği değişim ve dallanmalarıdır. Dolayısıyla konumuzdaki bilgeliği arayıp bulmak, her yönüyle incelemek, dar bir çer-

çevede başarılmaz. Düşünce sözcüğünün çeşitli anlamları vardır kuşkusuz. Biz burada «düşünce»yi insanlar ve Dünya hakkında bütünsel bir görüş, en uzak geçmişe dek uzanan ebedî bir kavram, ancak bugün yani şimdi algılanması gereken bir töz olarak tarif etmek istiyoruz. Hem geçmişe hem de ileriye dönük olan düşünce, yazgımızın bir parçası, belki de en önemli ögesidir.

Amacımız bilgeliğin önce geleneksel bir tarifini vermek, sonra bu tarife dayanarak Yahudi düşüncesindeki yerini saptamak ve incelemektir.

(1) Bu incelemede hikmet ve akıl sözcüklerinin bileşiminden meydana gelen aklühikmeti «bilgelik» ve «hikmet»le eş anlamda kullandık. Aynı şekilde Bilge kişi, Bilge ve «hikmetli» kelimelerini eş anlamlı kabul ettik.

(*) Bu serinin III sü 49. sayımızın 33. sayfasında çıkmıştır.

Emmanuel Levinas şöyle yazmaktadır :

«... bilge sözcüğünün her düşünce de aynı anlamı taşıyıp taşımadığını kendimize sormamız gerekmez mi? (sözlüğe göre) örneğin gerekçe hikmet İbranice hikmet ile eşanlamda mıdır? Veya diğer bir ifade ile acaba sofia İbrani lisanında bilgelik mi demektir? Burada belirgin (sarih) bir filolojik araştırma gerekir. Ne var ki Talmudcular bile grek filozoflardan bahsederken onlar için Hahmei Yaven, yani Yunan Hahamları diye söz ederler.» (2).

BİRİNCİ BÖLÜM : TANRISAL HİKMET

Dinsel inancı olsun veya olmasın Kitabı Mukaddesi özenle inceleyen bir okur metne derinliğini veren bir Varlığı hisseder. Dinî inanca sahip olanlar için bu Varlık Tanrı'dır. Tanrı nasıl insan hayatını mümkün kıldıysa, akl-ü-hikmeti de mümkün kıldı. Fakat neden hikmet? Yahudilerden değişik bir geleneğe sahip olan grekler aynı suali sordular

(2) Bkz. Emmanuel Levinas QUATRE LECTURES TALMUDIQUES - Les Éditions de Minuit, sahife 18.

kendilerine : «...her fikir bir öz'dür, her erdem en yüksek ideadan kaynaklanan bir fikirdir» diyor grekler -onlar için bilge kişi fikir ve davranışları insan doğası ile uyum içinde olan kişidir- kötülük yanlış yanlış ise mantıksızdır. Demekki bilgelik her şeyden önce doğru muhakeme ve iyi niyete dayanır. Yahudi düşüncesinde bu yaklaşım değişiktir. Amacımız grek ve Yahudi düşüncelerini karşılaştırmak değilse de, Bilgeliliğin klasik bir yaklaşımından hareket ederek onun Yahudi düşüncesindeki yerini ve gerçek içeriğini saptamaktır. Ancak yaklaşım ne olursa olsun bilge kişi ile Bilgeliliği dikkatle ayırmak gerekmektedir, çünkü varsayıyoruz ki bilge kişi önce bir davranış hatta bir yaşama yöntemi içindedir. Bu manada tutkularının 'hakimi' olan' bilge denge arayan ve bunalımları reddeden bir kişiliğe sahiptir. Bu hakimiyet ve denge arayışı bilge kişiyi bazı değerlere inanç ve sadakati gerektiren pratik seçeneklere zorlayacaktır.

∴

TORA / TEKVIN : (Tevratın ilk 5 kitabına TORA DENİR)

«Ve Rab Allah dedi : İşte a-

dam iyiyi ve kötüyü bilmekle bizden biri gibi oldu; ve şimdi elini uzatabilir ve hayat ağacından alabilir-iyeyebilir ve ebediyen yaşayabilir - böylece Rab Allah onu Adem bahçesinden kendisinin içinden aldığı toprağı işlemek için çıkardı. (Tekvin 3/22-23).

Yukardaki cümle Bilginin (kutsal kitapta bilginin) doğduğunu müjdeliyor kanımızca. Bilginin bu şekilde doğuşu sanırız Rachi (3) tarafından da doğrulanmaktadır. Aşağıya Rachinin yorumunu aktarıyoruz :

«Bizlerden biri gibi oldu» :

İşte nasıl ki BEN yukarda BİR isem o da aşağıda bir'dir. Ve ne şekilde BİR dir? İyi ve kötü hakkındaki bilgisi ile, vahşi ve ehli hayvanların tersine olarak.

«Ve şimdi elini uzatabilir.. ve ebediyen yaşayabilir...» : eğer ebediyen yaşarsa tüm yaratıkları yanıtabilecek ve bu yaratıklar şöyle konuşacaklardır : O dahi Tanrıdır. (Rachi yorumunun sonu). Bu yoruma Fransız hahambaşılığı şu dip

(3) Rachi : Asıl adı : Rabbi Chelomo ben Itzhak (1040-1105) Fransa'da yaşamış din bilgini.

notu ilave etmektedir : «Yani Tanrı insanın bir Tanrı yerine geçmemesi için onu Cennetten kovmaktadır». Hayat ağacının sembolize ettiği Tanrısal bilgi ile «kendine» bir varlık olarak insan arasında, ilk kez bir mesafe vardır artık. «Mesafe» dinî ve ilahî düşünceyi beşerî düşünceden ayıran kavramdır. Şimdiye dek sunabildiğimiz öğelerin ışığında Tekvin 3/22-23 den 2 gurup sonuç çıkartılabilir :

A. Yahudi düşüncesine uyan sonuçlar (Rachinin yorum ve metni esastır).

1) Bilgi doğmuştur. Bilgi iyiyi kötüden ayırmak ve ebediyen yaşamak gizini bilmektir. 2) Hiç kimseyi yanıltmayan Tanrıya karşın insan, 'diğeri' yanıtlanabilir. Bu olasılık insanı isteristemez Tanrıdan ayırmaktadır. 3) Hikmeti 'İYİ'nin bilinci olarak tanımlarsak bu bilinç Tanrıda ve Tanrı ile birlikte, herşeyden önce, ebediyen mevcuttur.

B. Yahudi düşüncesine uymayan sonuçlar

1) Yanıltma olasılığı yüzünden aşağıda 'bir' olan insan yukarda BİR olan Tanrıdan «değişik» (↓) bir bilgiye sahip olmaktadır. 2) Tanrı ile insan

arasındaki mesafe insan aklını hem kısıtlamakta hem de yüceltmektedir; çünkü insan kendi bilgisini adeta aslanın ağzından koparmıştır. 3) Bu anlamda çeşitli bilinmeyenler ve şaşırtıcı engellerle dolu olan hikmet insanı Tanrıdan (veya herhangi bir idealden) ayıran mesafeye saygı duymak, onu anlamak ve bu yargı yeteneği ile birlikte basiretli bir şekilde eylemde bulunabilme demektir. Metafizik düzeyde özgürlüğün yeri ve payı hiç bir kavramda hikmet kavramındaki gibi büyük değildir.

Hikmeti B grubunda irdelerken klasik felsefi tutumla başbaşaız, ve bu anlamda hikmet yahudi düşüncesinin şiddetle kaçındığı bir hikmet biçimidir. Yahudi düşüncesinde de doğru ile yanlış, iyi ile kötü ayrılmalı ve ayrılıyordur kuşkusuz ancak salt mantık ve usa dayalı olarak değil! Biz burada klasik felsefedeki hikmete beşeri hikmet, yahudi düşüncesindeki hikmete Tanrısal hikmet terimlerini uygulayacağız. Terimlere açıklık

(4) Yahudi düşüncesinde de değişik bilgiden bahsedilebilirse de, tu «değişiklik» farklıdır, çünkü aslında şeytani eş bilgiden söz etmek daha doğrudur, kanısındayız.

getirmek bakımından da şunları eklemek gereğini hissediyoruz :

Mesafe fikri ile bilgeliğin düşüncedeki yerini saptamaya çalıştık. Bu yeri çöldeki bir kuyuya benzetirsek, grek felsefesine göre kuyunun yerini bulmak en önemli meseledir. Kuyu nerededir diye sorar grekler. Yahudi düşüncesinde ise kuyu önceden gösterilmiştir. Tanrısal hikmet kabul edilen bir veridir. Hikmet bir baş eğme ve ancak bu baş eğişin belirlediği geometrik yerde açılan dar fakat çok derin bir kuyuya benzetilebilir yahudi düşüncesinde. Tanrının buyrukları kişiyi kısıktırak bağlamıştır ve insanoğlu bu çok kısıtlı manevra kabiliyetine rağmen (özellikle Tal-mudda) ince zekâsının verdiği tüm imkânlardan yararlanacaktır.

∴

Tekvin bap 17/1-7 şöyle der : «Ve Abram 90 yaşında iken, Rab Abramsa göründü... işte ahdim seninle, ve bir çok milletlerin babası olacaksın. Ve artık adın Abram çağırılmayacak, fakat adın İbrahim olacak... ve senden krallar çıkacaklar...». Bu parça kişi ile Tanrı arasında yeni bir ittifa-kın kesin kanıtıdır. Tanrısal

hikmeti iki özel nitelik oluşturur : 1) Tanrı ile ittifakın bilinci 2) Hak ve Hakkaniyet kavramlarının bilinci. Bilge kişi bu niteliklerin besisuyu ile yoğrulup canlı ve diri kalacaktır. Hz. İbrahim ilk önemli peygamberdir ve bir başlangıç olduğu için onda olağanüstü erdemleri aramamız ve bulmamız doğaldır : «...Ve dedi : Elini çocuğa uzatma, ve ona bir şey yapma; çünkü... kendi biricik oğlunu benden esirgemedin...» (bkz Tekvin 22/11-12). Kanımızca : Yahudi düşüncesi için Hz. İbrahim'in bıçağını oğluna yöneltmesi, Tanrı ile olan ittifakın bilincinin işaretidir; buna karşın Allahın engellemesi Tanrısal hikmet olup bu müthiş olay Hz. İbrahim'in bilge kişiliğine yeni bir deneyin zengin katkısını getirmektedir.

Hz. İbrahim'in bilgeliği hakkında ayrıca bkz. Tekvin 23/5-11 ve 12-20 de Hitti Efron ve Saranın vefatı ile ilgili kısımlar.

∴

Hz. İbrahim için «Ya BEN, ya da Oğlun» diyen Tanrıya doğru bir yükselme, bir «çıkış» söz konusudur. Denebilir ki bu çıkış sonsuz bir sevginin oluşturduğu bütünsel bir kendini vermedir- ancak

başlamış bulunan ittifak henüz tamamlanmamıştır. Bu tamamlanma Hz. Musa döneminde yapılacaktır.

Musa peygamber hayatının başından beri doğru bir insandır. Cesurdur. Seçtiği yol bellidir. Yalan söylemeyecektir, zayıfı koruyacaktır (bkz. Çıkış 2/11-12). Çıkış 3/2 den itibaren ilahiyet Hz. Musanın yaşamına mutlak olarak girmekte ve (bir anlamda) Musanın beşeri bilgeliği Tanrısal bilgelige dönüşmektedir. (Çık. 3/14) :

«Ve Allah Musaya dedi : **BEN, BEN olanım; ve dedi : İsrail oğullarına «böyle diyeceksin : Beni size «BEN'im» gönderdi.»** (5) Hz. Musa artık Tanrı yerine, Tanrı adına, Tanrı için konuşan ve buyuran, mükemmelliğini Tanrısal hikmetten alıp veren bir Bilge kişi olarak çıkacaktır karşımıza. En ufak bir duraksama Tanrı ile yapılan söyleşilerle geçirilecek ve halledilecektir. İsrail kavmi esir olduğu bir ülkeden, Mısırdan henüz

(5) Fransız Hahambaşılığının 3/14 için tercümesi şöyledir : Je suis l'Etre invariable» = «BEN değişmeyen varlığım». Mutlak ve İLK bir tözün kelimeleri olan bu ifade, «BEN BEN olanım» veya BEN=BEN anlamına da gelebilir.

yeni çıkmıştır, insanları ilkel-
dir, üstelik başları diktir, bel-
ki de putperesttir, her türlü
günahı tabii bir şekilde işle-
yebilmektedirler. Hz. Musa
ise genellikle çok yalnızdır. 10
emrin işte bu dramatik or-
tamda, bu karanlık devirde
anlatıldığını hatırlatmakta ya-
rar vardır. Yahudi düşünce-
sinde 10 emir kızgın çöl güne-
şi ve rüzgarında yüzü kavru-
lan bilge kişinin tek ve sadık
kılavuzudur. 10 emir Tanrısal
hikmettir, akl-ü-hikmettir ve
Batı uygarlığının iki kutbun-
dan birini -tek tanrılılığı- sim-
gelemektedir. Diğer kutup
grek ve hiristiyan düşüncesin-
den oluşur.

10 E M İ R

10 Emir yalnız vicdanı ile baş-
başa kalan insana değil aynı
zamanda bir millete ve bu
milletin oluşturacağı Devlete
hitap eden kutsal ve temel bir
kanundur. Böyle bir kanunun
tarihsel boyutları vardır kuş-
kusuz ve yakında kurulacak
olan teokratik bir düzenin a-
nayasası demektir. (10 emir
için bkz. Çıkış 20/2 ve Tesni-
ye 5/6).

10 emrin verdiği dinamizm ve
fikri kalıpla kendisine istika-
met vermiştir Yahudi düşün-

cesi. Tanrı ile yaptığı her söy-
leşiden ve her çarpıcı olaydan
sonra tıpkı Hz. İbrahim gibi
Hz. Musa da kişilik yönünden
yeni deneyler kazanacaktır.
Geleneğe göre Tevratı Şerif
Hz. Musanın vahy ile Dünyaya
verdiği kelimadır. Ancak
biz konuya geleneksel olarak
değil objektif açıdan bakma-
ya çalışıyoruz. Dolayısıyla Hz.
Musa deney kazandı dediği-
miz zaman, bilge kişiliğine
eklenen bir bilgelik dersi, bil-
ge kişi için vermiş olduğu-
muz tarife uyan, onu giderek
tamamlayan bir olay veya o-
lay dizisi anlıyoruz. Bu olay-
lar sürdükçe Hz. Musanın bil-
geliği tarihi kişiliği ile kayna-
şacak ve uygarlığa yeni ufuk-
lar açılacaktır.

Hz. Musa devrinde ve bu dev-
ri takip eden 600 sene boyun-
ca Tanrısal hikmet dar an-
lamda yansıtılmaktadır Ya-
hudi düşüncesinde. Sırf bir
veri, cevabı evvelden belli bir
soru, nihayet 10 emirle en
mükemmel şeklini bulan bir
mesaj niteliğindedir Tanrısal
hikmet. Hz. Musa Hz. İbra-
hime verilen sözün tutulması
için Dünyaya gönderilen pey-
gamberdir. Bu bir gerçeklik-
tir. Bu gerçekliği TAM bilen
Yeşu ve onu takip eden dini
liderlerin en olumlu niteliği
Hz. Musa dan edindikleri er-

demlere sahip çıkma istek ve iradesiydi. Tanrısal hikmeti oluşturan : Tanrı ile ittifakın bilinci + Hakkanîyet öğelerine bu kez bir üçüncüsünü eklemek durumundayız : Tarihi sorumluluk veya bir anlamda Tanrının Tarihe karıştığına inanmak ve bu inancı savunmak. Çünkü ittifak artık tamamdır. Bunun kanıtını görmüş ve yaşamışızdır. Tanrının KENDİSİ olaylara çarpıcı ve müthiş bir şekilde karışmıştır. Artık Tarih ve Tanrı «bir» ve içiçedir. Tesniyenin son bölümü olan 34/9-12 yi bu açıdan değerlendirmek gerekir : «Ve Nuh oğlu Yeşu Hikmet ruhu ile dolu idi; çünkü Musa ellerini onun üzerine koymuştu; ve bütün dehşette Musa gibi Rabbin yüzüne bildiği bir peygamber daha İsrailde çıkmadı.»

YEŞU ve sonrası

Tarihi sorumluluğu bir başka şekilde tanımlayabiliriz. Tarih herşeyin yazılı ve belli olduğu kitaptır. Tarih biziz, ben ve siz, Tanrı ve gerisi; Tarih Toradır, İttifaktır, prensiplerin buzlaştığı gerçektir. Yahudi kavminin Dünyaya ve İnsanlığa bir borcu vardır bu bakımdan: Tora'yı yaşatmak. Nitekim Hakimler (özellikle Samüel), sonra Hz. Davut, Tora için. Torayı yaşatmak ama-

cı ile eylemlerini gerçekleştireceklerdir. İlk Devlet ve Hz. Süleymanın mabedi böyle alevli bir imanla kurulacaktır. Fakat Torayı yaşatmak çok zordur. Çünkü Tanrı giderek insanlardan uzaklaşmaktadır. O güne dek Hakimlerin yönettiği kralsız kavim için bir Kral isteyen eskiler toplanırlar ve Samüele isteklerini bildirirler.

«Fakat: Bize hükmetmek için bize bir kral ver, dedikleri zaman, bu söz Samüelin gözünde kötü görüldü. Ve Samüel Rabbe dua etti. Ve Rab Samüele dedi: Sana dedikleri her şeyde kavmin sözünü dinle, çünkü red ettikleri sen değilsin, ancak üzerlerine krallık etmeyeceğim diye beni redettiler.» (Samüel I-6/7). Tanrının buyurduğu bu yargı henüz gerçekleşmiyen tarihi olaylarla ilgilidir. (ayrıca bkz. Tesniye 32/29). Bu olaylardan ve bu olayların Yahudi düşüncesinde getireceği değişikliklerden bahsetmeden önce incelememizin Tevrat bölümünü Hz. Davut ve Hz. Süleymana kısaca değinerek sonuçlandırmak istiyoruz :

Hz. Davudun ne denli bilge kişi olduğunu aşağıdaki öyküden çıkartmak mümkündür (Kral Saül Hz. Davudu ara-

maktadır ve onu öldürmek istemektedir- ancak ters bir gelişme ile Hz. Davut Kral Saül'ü pusuya düşürür)- «Bugün mağarada Rabbin nasıl seni elimine ettiğini, işte gözün bugün gördü; ve seni öldürmemi söylediler; fakat gözüm seni esirgedi; ve dedim: Efendime karşı elimi uzatmam; çünkü RABBIN mesihidir.» (Şam. 1-24/10-11).

Aynı bilgeliği kısmen Hz. Süleyman'da bulmak mümkünse de gerek Vaiz gerekse meseleleriyle bu Hükümdarın bilgeliğini Tanrısal hikmetten fazla Beşeri hikmete daha yakın gördüğümüzden örneğin Vaizi ayrı olarak inceledik.

∴

İKİNCİ BÖLÜM : KOHELET

Vaiz (veya ibrance Kohelet) adlı ünlü yapıt karşımıza kuraldışı çıkmaktadır, desek yeridir. Bu kuraldışılık Kohelet'in ayrı bir biçimde yorumlanmasını gerektirir.

Kohelet zaman, hikmet ve boşluk (geçicilik) temalarının işlendiği değerli bir halıyı anımsatır.

«Ve hikmeti öğrenmeğe, ve de-
«liliği ve akılsızlığı öğrenme-
«ğe yüreğimi verdim; anladım
«ki, bu da yeli kavramağa ça-

«lıştır. Çünkü çok hik-
«mette çok keder var; ve bilgi
«arttıran dert arttırır. (1/17-
«18).»

Madem ki her şey boş acaba yaşamın gizi nedir? «Boşların boşu, diyor Vaiz, «boşların boşu, her şey boş (1/2). Bu haykırış aslında bir sualdir. Çünkü Vaiz bu sorunun yanıtını isteristemez arayacaktır :

«Allah onu (yani hikmeti)
«adam oğullarına onunla uğ-
«raşınlar diye vermiştir». (1/13).

O halde boşluk nedir? Boşluk insanın «durum» ile ilgili, olayları devamlı anlamsız yapan bir giz'dir. İnsan akan bir suyu sürekli seyrederse Boşluğun nedenini daha iyi sezer. Kişi 2 boyut arasında haptir: Tek tek olaylar ve bir bütün olarak olaylar. Olaylara bütünsel olarak baktığımızda Boşluk belirginleşmekte ve işte bu nedenle Vaiz Bilge kişinin olaylara bir bütün olarak bakan kişi olduğuna inanmaktadır. Boşluğun insan usu için inanılmaz çekici bir gücü vardır.

Boşluk anlamsızlığın bir işaretidir. Anlamsızlık her şeyde ve tarafta vardır :

«Ve yüreğimde dedim: Akılsız-
«zın başına ne geliyorsa be-

«nim başıma da gelecek; öyle
«ise niçin ben daha hikmetli
«oldum? Ve yüreğimde: Bu
«da boştur dedim. Çünkü akıl-
«sız adam gibi hikmetli adam
«için de bitmeyecek anılma
«yoktur; çünkü gelecek gün-
«lerde her şey unutulmuş ola-
«caktır. Hikmetli adam da na-
«sıl akılsız gibi ölüyor!». 2/
15-16).

Hikmetlinin kaderi akılsızın
kaderinin aynidir. Benden
sonra gelecek olanın akılsız
olmayacağını kim söyleyebilir?
Değilmi ki her şey Tanrının
buyruğu altında, o halde az
veya çok bilgili olmak, kim-
bilir, belki de farksızdır.

O denli farksızdır ki yapıtın
sonuç bölümünde (12/11-14),
bilginin hikmetle birlikte kul-
lanılmasının çok ama çok zor
olduğu özellikle belirtiliyor :

**«Hikmetlilerin sözleri ügen-
direler gibidir; ve meclis üs-
atlarının sözleri iyi çakıl-
mış çiviler gibidir.»**

Ne var ki yapıtın başından so-
nuna dek devrinin olaylarına
ve insanlarına çok derinden
bakmış olan bir filozofla kar-
şıkarşıyayız. Dinî açıdan bel-
ki Tanrıya «saflıkla» bakmak
ve O'nun korkusu ile yaşamak
kâfi ve gereklidir. Kaldı ki ma-
dem her şey boş, farkedecek

olan nedir? Gerçek böyle ola-
bilir ama Vaiz her şeye rağ-
men sualleri esirgememiştir
kendisine. Hikmetli adamın
yazgısının akılsızınki ile nasıl
olur da bir oluşuna hayret e-
diyor Vaiz. Ve bu hayretini
hem haykırıyor hem de kanı-
mızca suallerini bir başkal-
dırma şeklinde ortaya atıyor.
Kohélet dindardır fakat bağ-
naz değildir. İsyanın insanla-
ra özgü bir tepki olduğunu bi-
liyor Kohélet. Haksızlığın ne-
deni Dünyanın yapısıdır. O
halde geliniz Dünya nimetle-
rinden yararlanalım ve bu
şekilde Allaha karşı bir sevabı
yerine getirmiş olalım. İnsan-
ları derinden seviyor Vaiz. Bir
bilge kişinin sevebileceği şekil-
de, sakın, ön yargısız ve ce-
surca. Demekki Vaizin hikme-
tini araştırırken hikmetin ya-
pısında olan sevecenlik erde-
mini görmüş oluyoruz. Seve-
cenlik dışında Bilgelik bilgi ile
de aynı potada ele alınmıştır.
Gerçek Bilgi (belki de yasak
bilgi) Tanrının «ne olduğunu»
anlamaya çalışmaktır. Boşluk
«VARLIK» ı (=ETRE) gizle-
mektedir, yani, devrin felsefi
anlayışına göre, ilk tözü veya
özlerin özünü örtmektedir. Bu
kavrayış nasıl olacaktır? İn-
san usu ile ve zaman içerisinde.

Doğal olarak Vaizin devrinde

de geçerli olan dindeki geleneksel yaklaşım, Tanrının her şeyi önceden bildiği ve düzenlediğidir. Vaiz bu savın sonuçlarına katlanmadan önce (3/14-15), insan usu hakkında araştırmada bulunuyor :

«Çalışanın çektiği zahmetten «ne kazancı var ki? Tanrının «Adam oğullarına, gayretle- «rinden yorulmaları için ver- «diği işi gözledim. Her şeyi «vaktinde mükemmel yaptı; «O insanın kalbine zaman ye- «tisini bu yeti olmadan Tan- «rının işini baştan sona kadar «kavrayamayacağı için verdi.» Zaman kişinin anlama yeteneğinin harcı, insan usunun özü, Tanrı işini bulup çıkarmaya yarayan alettir. Gerçi bu şekilde ortaya atılan zaman kavramında temel bir ilkelik vardır, ayrıca şiirsel deyiş metnin içeriğini de örtmektedir ama Zamanın özünün bir «ardarda geliş-unsurları birbirlerine gereklilikle bağlı olduğunu Vaiz sezmiştir :

«Bir nesil gidiyor, ve bir nesil «geliyor; fakat Dünya hep du- «ruyor. Güneş doğuyor ve gü- «neş batıyor, ve yerine doğdu- «ğu yere koşuyor. Yel Güneye «gidiyor, ve Kuzeye dönüyor; «döne döne gidiyor, ve yel dö- «nüşlerini tekrar ediyor. Bü- «tün ırmaklar denizin içine

«akıyor, fakat deniz dolmu- «yor...» (1/4-7).

Boşluğun adı yoksa, Boşluk eğer BEN O'yum diyenin (yani Tanrının) doldurduğu özse, bilgelik işte bu gerçeği anlayıp Tanrıdan korkmaktır.

«Fakat şöyle ki, insan Allahın «yaptığı işi baştan sona kadar «bulup çıkaramaz (3/11)». Ve ayrıca : «Bunun hepsini hik- «metle denedim: hikmetli ola- «cağım dedim; fakat o ben- «den uzaktı. Olan şey uzak ve «çok derin kim onu bulabilir? (7/23-25).

Kohelet bir taraftan boşluk ve geçicilik, diğer taraftan hikmet kavramlarına «kendinde» bir içerik kazandırmak istemiş, ve bu fikri girişimini zaman kavramı ile tamamlayarak, başarılı olmuştur. Dolayısıyla hikmetin çalışmamızın başında Beşerî hikmet için verdiğimiz tarife uyduğu kanısındayız.

∴

Vaizin devrinde Yahudi kavminin sosyal yapısı 2 tür müesseseyi içeriyordu: 1) Tanrısal hikmetin savunucusu kâhin. 2) Kral. Tanrının dolaysız temsilcisi kralla birlikte belki de kraldan da fazla kâhindi (Samüel, Ezeşyel, Daniel gi-

bi). Karla gelince çalışmamızın başında sıraladığımız 2 gurup sonucu (bkz. Yahudi düşüncesine uyan ve uymayan sonuçlar ve mesafe fikri) fiilen birleştiren dünyevi unsurdu:

«Her şeyin zamanı, ve gökler altında her işin vakti var; doğmanın vakti var, ve ölmenin vakti var; sevmenin vakti var, ve barışıklığın vakti var». (bkz 3/1-9). Bu esrarengiz cümlede beşer adeta her yüzü ile birleştirilmiştir. Ölüm ve yaşam, iyi ve kötü, aşk ve nefret, her şey tek noktada, KRALDA, toplanmıştır.

∴

Kohelete göre bilgelik kimse- nin tekelinde değildir, ve her şeyin boş olduğunu kavramanın sayısız derece ve biçimleri vardır :

«Ve bundan başka ey oğlum sakın; çok kitaplar yapmanın sonu yoktur, ve çok okumak beden yorgunluğudur» (12/12).

Dolayısıyla bilgiyi kullanmasını bilmek gerekli. Hikmet bilgilerin bilgisidir : «Hikmetli a-

(6) Kralın birleştirici fonksiyonu görüşü tekris bakımından önemlidir ve Us, Reşat Atabek'e aittir.

«dam gibi kim var? Ve bir şeyin manasını kim bilir? Adanın hikmeti kendi yüzünü aydınlatır, ve yüzünün sertliği değişir». (8/1).

Masonluğun temeli bu tür bilgi değil midir?...

...

«Bundan başka Vaiz hikmetli olduğu için hala kavma bilgi öğretiyordu; ve kulak verdi ve araştırdı, ve bir çok meseleleri sıraya koydu. Vaiz hoş sözleri ve doğrulukla yazılmış olanı, hakikat sözlerini bulmağa çalıştı». (12/9-10).

∴

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM : TALMUD TORA (7)

M.Ö. 586 ile M.S. 70 yılları arasında Yahudi uygarlığı Torra ve Mabet, Yahudi düşüncesi Tanrısal hikmet demektir. Mabet yahudi uygarlığının somut ve tek simgesi idi. Tanrıya yakarmanın dolaysız tinsel bir atılım olduğu biliniyordu ama yine de Tanrı ile ilişkileri

(7) Talmud Torra'ya kısaca Talmud da denir. Talmud genel olarak «okumak» veya «öğrenmek» demektir ve YEŞİVA denien dinî okullarda öğretilir.

kuramlaştıran, Tanrı için getirilen kurbanlıkların kutsal sungu yeri mabetti. M.S. 70' ten itibaren mabetsiz kalan ve yavaş yavaş dünyanın her bir bucağına sürülüp yayılan Yahudiler için yeni bir fikri dönem başlar. Ana hatlariyle günümüze kadar gelen bu döneme Tanrı ile «mabetsiz dialog» adını vermemiz yanlış olmaz. Adı ne olursa olsun bu dönemle ilgili bazı teorik açıklamalara gerek vardır sanıyoruz :

M.S. 70 te Tora'ya ışık tutan 2 kaynak vardır, 1) Tora'nın kendisi veya salt yazılı metni, 2) Yazılı metin kadar geçerli yazılı olmayan gelenek. Bu gelenek Pirkei Avot adlı ve Talmüdün bir bölümü olan eserde şöyle anlatılır :

«Musa Tora'yı Sina üzerinde «ona görünenden emanet aldı «ve bu emaneti Yeşu'ya ve «Yeşu eskilere ve Eskiler Büyük Meclisin Üyelerine ver- «diler. Büyük Meclisin üyeleri ise 3 özdeyiş söylediler :

«YARGILARINIZDA DİK- «KATLI OLUNUZ - ÇOK TA- «LEBE YETİŞTİRİNİZ - VE «TORANIN ETRAFINDA O- «NU KORUYAN BİR ÇIT «MEYDANA GETİRİNİZ». (Mişna 1 - Pirkei Avot).

M.Ö. 586'dan (8) itibaren hahamların sözlü veya yazılı Tora için yaptıkları açıklamalar «MİDRAHİM» ismini taşır. M. S. 70 ile 200 arasındaki Midrahimlerin de dahil olduğu sözlü gelenek kaleme alınır ve tüm yaşamı dini bakımdan kurallaştıran MİŞNA meydana gelir. Mişna hem eserin kendisine hem de onu oluşturmuş her kurala verilen addır. Mişna'yı izah ve tefsir eden dev yapıta ise TALMUD denir, (M.S. 400-500).

∴

Yazımızın bu aşamasında bilge kişi ile bilgeliği ayırmak gereğine evvelce işaret ettiğimizi hatırlatmak istiyoruz. Dengeli, ihtiraslarının hakimi, hakça hareket eden, cesur (ama akılsızca cesur değil), ve inandıklarını ölümü pahasına savunan kişi gerçek bilge'dir. İster beşeri hikmetten, ister Tanrısal hikmetten hareket etsin, bilge kişi kanımızca bu tarife uyan adamdır. Örneğin

(8) M. Ö. 586'da Hz. Süleymanın mabedi Babil kralı Nabukadnozor tarafından yıkılınca yahudiler milletçe Babil'e sürüldüler. Bu olaya 1. mabedin yıkılışı denir. M. Ö. 500'e doğru inşa edilen 2. Mabed M. S. 70'te Romalılar tarafından yıkılır, yok edilir. M. Ö. 586 dan önceki dönemi artık ele almıyoruz.

Sokratesin ölümü ile ödediği fikirlerinden vazgeçmeme erdemi (Sokrates'in savunması/ Eflatun-ayrıca bkz. Gorgias) ve Talmudçu Rabbi Akiba'nın veya Rabbi Taradyonun ölüm karşısında takındıkları soylu tavır arasında fark yoktur. Bu nedenle de Talmud konusuna girerken Talmudçuların anlattığı bilge kişinin evrensel bir tip olduğunu, buna karşın yalnız metafizik inançlarının değiştiğini vurgulamakta yarar vardır.

M. S. 400'de Batı uygarlığını oluşturan düşüncenin tüm unsurları ortadadır artık. Örneğin hristiyan düşüncesinin en önemli temelleri artık atılmıştır ve Talmudun savunduğu, koruduğu Tora ve Tanrısal hikmete karşın, yeni bir «aziz»lik kavramı oluşturmuştur hristiyanlık. Hristiyan düşüncesinin getirdiği bu yeni kavram (kanımızca) beşeri hikmete göre irdelenebilmekte, beşeri hikmetin ya karşıtı ya da (irdelemeye göre) benzeri açısından alınabilmektedir. Oysa Tanrısal hikmetle böyle bir karşılaştırmaya girişmek olanaksızdır, çünkü bir anlamda Tanrısal hikmet Tanrı azizliğinin dünyevi görünümünü yani Tora demektir. Hiç kimse Tanrının azizliğine erişemez. Halbuki bu erişeme-

mezlik Hristiyan düşüncesinde bu ölçüde mutlak değildir. Hristiyan düşüncesi ile yapmakta olduğumuz bu kısa karşılaştırma sırf Tanrısal hikmetin kavram sınırlarını belirleyebilmek amacını taşıyor. M. S. 400 de ana hatlarıyla bitirilen ancak günümüze kadar sürüp gelen ek tefsirlerle oluşmuş engin bir eser olan Talmud'un aslında tek bir ereği vardır: Tanrısal hikmetin ne denli erişilmez olduğunu anlatmak, ona layık olmak veya Toranın gereklerini eksiksiz yerine getirmek (Mitzvod). Bu yaklaşım biraz sonra görüleceği gibi değişik bir bilgelik yöntemi içermektedir.

Talmud Tora ve Akl-ü-hikmet

İnsanları «yapmaya» davet eden, onların «pratik» bir davranış içinde olmalarını isteyen Talmud gerekçelerini Torada arar ve bulur. Yahudi düşüncesine göre Tora'da «fazladan» tek kelime yoktur. Horeb tepesinde Tanrı Hz. Musayı: «Gerçek» veya ölüm-yani «ya doğrusunu yaparsın veya yok olursun» seçeneği ile başbaşa bırakmıştır (9). Düşünce «verilmiştir» ve mayası

(9) bkz : E. LEVINAS - Quatre Leclures Talmudiques? Les Editions de Minuit - Sah. 82.

sorumluluk duygusudur. Sorumluluk duygusu ve bu duyguyu oluşturan ahlaki prensipler kişiyi önce eyleme itmekte, bilgiyi eylemden sonra aramaya zorlamaktadır. Talmudçular klasik Batı felsefesinin yöntemleriyle metafizik araştırmayı hiç bir zaman kabul etmedikleri gibi böyle bir araştırmaya hemen hemen gerek de duymamışlardır (10).

Tora'yı yalnız anlatmak ve konuşmak yeterli değildir, onu aynı zamanda yaşamak ta gereklidir. Bu gereklilik bir anlamda her yanıtın kendi sualinde yattığını, veya tersine her sualin bir yanıt içerikli olduğunu göstermektedir. Bu nedenle Talmudçu eğitmen öğrencilerine ders verirken sual ile birlikte sorulan sualin yanıtını bazen «aynı anda» vermeyi yeğler.

Klasik Batı felsefesinde sorumlu insan için en önemli mesele: «Niçin sorumluyum», «Neden özgürüm», «Neden Varım», suallerine yanıt aramaktır. Bu yanıt verildikçe, Tanrıya veya felsefi mutlak bir Varlığa doğru bir «yükselme», bir mükemmellik oluşur. Oysa Yahudi düşüncesinde insan sorumlu ve özgür do-

ğar (11) - sorumluluk ve özgürlük Tora tarafından verilmiştir insana. Bu nedenle bir yükselme değil, değişik bir dialektik söz konusudur. Yahudi düşüncesinde gelenek en önemli meseledir ve kaybedilen altın anahtarı bulmak için devamlı bir çaba gereklidir. Yıkılan Mabet ve Tanrı ile Mabet-siz dialog, bitmeyen bir melodiyi anımsatır.

...

(Rabban Gamliel'in oğlu) Simeon şöyle derdi : **Ben büyüdükçe günlerim bilginlerin yanında geçti ve bedeni ilgilen-diren herhangi bir şeyi (yani dünyevi meseleleri) suskunluktan daha iyi bulmadım (ancak suskunluk Toraya mahsus değildir) - ve esas araştırma değil fakat eylemdir-ve çok konuşan günahı kendine çeker. (Pirkei Avot-kısım I Mişna 17).**

...

Rabban Gamliel şöyle derdi : ONUN iradesini kendi arzunmuş gibi yerine getir ki o da senin arzunu kendi iradesi imiş gibiyapsın. İRADESİ önünde kendi iradeni unut ki başkalarının iradesini kendi

(11) Karşıt 2 problem olan Tanrının her şeyi önceden bilmesi ve insanın özgürlüğü bu inceleminin dışındadır.

(10) bkz : Cohen, Le Talmud.

iraden önünde yok etsin.
(Pirkei Avot-kısım 2-Mişna 4).
Kanımızca her dini düşünce
görünmeyen bir tekris gerçe-
ğine örter. Yukardaki Mişna-
ların bir özdeyiş açıklığı ile
hatırlattığı bu gerçek Yahudi

düşüncesinde çok yalındır. Bu
incelemenin kapsamına gire-
meyen ve tamamen ayrı bir
araştırma konusu olan Hasi-
dizm ve Kabala ile Edebiyatta
Yahudi düşüncesini, ilerde in-
celelemeye çalışacağız.

Seçme Hakkına Sahibiz

Derleyen : Raşid TEMEL

Tanrı hepimize istediğimizi seçmek hakkını bahşetmiştir. Sözlerimize ve davranışlarımıza sınır koymamıştır. Bunun sorumluluğunu tamamiyle kendimize bırakmıştır. Hülasa istediğimizi yapabiliriz. O, her zaman her yerde yanımızda isede, ne yaptığımız, ne zaman yaptığımız, nasıl yaptığımız gibi şeyler, ne istediğimizin ve neye karar verdiğimizizin sonucu olan hareketlerde gözüktür.

Bazılarımız işlerimizdeki başarısızlıkları kötü kader, fena muamele, karşılaşılan zorluklar ve bunlara benzer birçok sebeplere yorarız. Ama bu başarısızlıklar çoğunlukla kendi karar ve hareketlerimizin bir sonucudur.

Aynı şekilde kullandığımız sözleride kendimiz seçeriz. Sözlüklerdeki en güzel iki kelime «lutfen» ve «Teşekkür ederim» dir. Ama sadece kelimelerde yetersiz kalabilir. Ne demek istediğimizi tam olarak anlatabilmek için onu tamamlayacak işde lâzımdır.

Sevgi, yardım ve doğrulukta işitebileceğimiz değerli kelimelerdir. Daha başkaları da vardır. Bu kelimelerin söylenmesi kolay, işitilmesi güzel, kullanılması zevkli olmalarına rağmen, tek başlarına karakter oluşturmazlar ve gıpte edilecek standartlar meydana getirmezler. Söz ile beraber işe de önem verirsek başarıya doğru ilerleyebiliriz. Ozaman aklımıza şu soru gelir : «Kullandı-

ğımız sözleri nasıl canlandırabiliriz?» Cevap basittir. Bunun kont-
rolu kendi elimizdedir. Başkası bizim yerimize bunu yapamaz.
Kendi kararlarımızı kendimiz vermek için, Tanrı verisi olan ser-
bestiyi kullanır ve istediğimizi yaparız.

«Teşekkür ederim» dediğimiz zaman memnuniyetimizi göstermek
için yapabileceğimiz birçok şey vardır. Kelimelerin güzelliğini
unutup aradığımız başarıya yönelmeliyiz, aynı zamanda sözleri-
mizin anlatmak istediğini hareketlerimizle de tamamlamalıyız.
«Başkalarına yardımcı olmalıyız» sözlerini her zaman duyarız. El-
bette böyle olması gerektir. Ama lâf lâf lâf. Eğer bu sözleri söy-
leyenlerin binde biri dediğini yapsa idi büyük işler başarmış
olurdu. «Kardeşlik sevgisine inanırım» buda kulağa hoş geliyor.
Yine lâf lâf lâf. Lâfın yerine işi koyarsak, ozaman sevgi kelimesi
canlanır ve güzelleşir.

Yardıma hazır olduğumuzu birçok yönlerden düşünelim, veya
arkadaşlık elini ilk uzatma hareketini düşünelim, yahutta makul
bir tenkidi hoşgörü ile karşılamayı düşünelim, başkalarını mut-
lu yapmak için yapılacak daha birçok şeyleri düşünelim. İşte
bunlar ve daha başka binlerce gerçek iş, bizi hareketlerimizin
sözlerimizden daha fazla ses vereceği yola sevkeder. Hareketleri-
miz ve davranışlarımız isteklerimizi elde etmenin ilk adımıdır.
İş ve başarı yerine lâf ve yine lâfla uğraşmanın sayısız örnekleri
vardır.

Refaha kavuşmak için insanlardan sevgi ve anlayış, mutluluk ve
daha bereketli bir hayat beklemek, boşuna vakit kaybetmektir.
Bunları elde etmek için plân kurmak ileri bir adımdır, ama plân
uygulanmazsa boşunadır ve vakit öldürmekten ibaret kalır. Ulaş-
mak istediğimiz gayelere, kendimizi onlara tamamiyle vermek
suretiyle varabiliriz.

Refah, sahip olduğu şeyi korumasını bilmeyen kimseyi iğfal eder.
İyi korunmazsa, artması için çaba sarf edilmezse kuruşlar lira
olamaz.

Durmadan başkalarını da mutlu etmek çabasında olmayan bir
kimse, kendisi de mutlu olamaz. Muhakkak ki sevgi ve anlayış
sadece istemekle elde edilemez. Evvela karşılık beklemeden ken-
dimizden fedakârlık yapmalıyız. Masonik ilkelerimizden olan kar-

deşlik sevgisi, huzur ve doğruluğu uygularken, aslında kendi karakterimizi geliştiririz.

Ama, bütün bunların üstünde Evrenin Ulu Mimarına karşı olan sorumluluğumuz ne olacaktır? Onun sevgisine, karar vermede bize bahşettiği serbestiye karşı, varlığımızı ve hayatımızı Ona borçlu olduğumuzu unutmamalıyız. Ona nasıl teşekkür ederiz? Bunu sözle mi yaparız? Yoksa işle mi yaparız? Bunun seçimi de sadece kendimize aittir. İki yol vardır : Teşekkürlerimizi sadece anlamlı kelimelerle ifade etmek ve orada durmak. Yahutta daha mükemmel, daha zengin ve erişilebilen en büyük mutluluklarla dolu bir hayata ulaşabilmek için sadece teşekkür etmekle kalmayıp, bunu hareketlerimizle tamamlamak. İkiside kendi elimizdedir.

Seçim sizindir kardeşlerim.

OLAYLARIN İÇİNDEN

Sahir ERMAN

P.S.: B.: Ü.: Şekür ÖKTEN K.:in A.B.D.'in PALESTİNE Muh.: L.: 'da yaptığı konuşma:

Pek Sayın B.: Üs.:ımız Şekür ÖKTEN K.:, ABD.'nin Georgia eyaletinin Atlanta vâdisindeki 486 numaralı Palestine Muh.: L.: 'ı ziyaret etmiş ve bu ziyareti sırasında bir konuşma yapmıştır. Bu Muh.: L.: tarafından B.: Sekreterliğimize İngilizce metni gönderilen bu ilgi çekici konuşmayı aynen tercüme ederek, Palestine Muh.: L.: tarafından eklenen notu ile birlikte yayınlamaktayız.

«Üstadı Muhterem ve Palestine L.: 'nın Muhterem Üyeleri,

«Bu akşam burada bulunmak, benim için büyük bir şereftir. Sizlere Türk Hür Masonlarının K.: sevgi ve saygılarını getiriyorum. Müsaade ederseniz sizlerin K.: sevgilerinizi de onlara götüreceğim.

«Bizler Türkiye'de Hür Masonluğun değil, sadece masonların birer vatani olduğuna inanıyoruz. Ülkemde Masonlar dört büyük şehirde, yani İstanbul, Ankara, İzmir ve Bursa'da ve 70 L.: , şeklinde çalışmaktadırlar.

«Sizleri dünyanın bu bölgesinde ağırlamak, sizlere çevreyi göstermek ve Masonik düşünce ve ritüellerimizi sizlerle paylaşmak bizi mutlu edecektir. Dünyanın bu bölgesinde benim yaptığım bu ziyaret ne kadar teşvik edici olmuşsa, sizlerin ziyaretinizin de o kadar teşvik edici olacağından eminim. «Türkiye'de biz her türlü siyasî veya dinî ayrılıklardan kaynaklanan menfi tesirlerden uzak olarak, müspet karşılıklı münasebetlerimizi muhafaza etmek için büyük gayret göstermekteyiz. Gerçekten imtiyazlara yer vermeyen bir fikir ortamında şahsî gelişme ve zenginleşmeleri bir tarafa bırakmaya çalışmaktayız. Sizlere bir misal vereyim: L.: larımızdaki Masonik çalışma-

larda üç büyük dinin kitaplarını, yani İncili, Tevratı ve Kur'an-ı açık olarak bulundururuz. Masonik çalışmalarımızın bazılarını İngilizce, Fransızca ve Almanca gibi çeşitli dillerde icra etmek suretile, değişik kültürlere katılmayı kolaylaştırmak maksadını gütmekteyiz. Burada olduğu gibi, Türkiye'deki Masonlar da, çeşitli sosyal kurumların safalarında gönüllü sosyal çalışmalara faal olarak katılmak suretile kendi ülkelerine katkıda bulunmağa gayret göstermektedirler.

«Ümit ederim ki bu gibi sosyal kurumlarda yapılan bu faaliyetler, her bir ülkenin sınırlarını aşacak ve yaşadığımız dünyada barış ve ahengin hükümlerine etkili olacaktır. Şuna kesinlikle kanıyorum ki, Hür Masonluk değil, fakat dünyadaki Masonlar böylesine bir gayretle bu binanın birer taşı olacaktır.

«Bana gösterdiğiniz sıcak karşılama dolayısıyla hepimize derin takdir ve teşekkürlerimi ifade etmek isterim. Bu ülkeye ve özellikle Atlanta'ya karşı, buraya ikinci defa gelecek kadar büyük bir yakınlık duymaktayım. -Dr. Şekûr ÖKTEN. Türkiye B.: L.: Pek Sayın B.: Ü.: -Ekim 21, 1983 - Atlanta, Georgia A.B.D.»

L.:nın notu: «Bu çok manidar ve teşvik edici mesaj, Türkiye B.: L.: B.: Ü.: Pek Sayın Dr. ŞEKÛR ÖKTEN K.: tarafından, 16 Ağustos 1968 tarihindeki ilk ziyaretini müteakip, L.:yı ikinci ziyareti sırasında ve 21 Ekim 1983 tarihinde 486 numaralı Paleştine L.:da sunulmuştur.

«Mesaj L.: çalışmaları sırasında ÖKTEN K.:in huzurunda damadı, Kardeşimiz ve Doktor M. M. ARAL tarafından tercüme ve tebliğ edilmiş ve L.:nın 1727. resmî toplantısının tersimatına geçmiştir.

«ÖKTEN K.: İstanbul (Türkiye) da ünlü bir ortopedi doktoru ve operatörüdür.»

Pennsylvania B.: L.: B.: Ü.:nın mesajı.

27 Aralık 1983 günü Pennsylvania B.: L.: seçimleri yapılmış ve William A. Carpenter K.: B.: Ü.:lığa seçilmiştir. Yeni B.: Ü.: yayınladığı is'ad mesajının sonunda şöyle demektedir.

«K.:lerim, bütün milletlere nakletmek istediğimiz bir hikâyemiz var. Masonluğın gerçekten yaşayan bir Üstad Mason, Masonluk hakkında yüzlerce kitapta daha öğreticidir. «Görevimiz nedir?». Allah cevap verdi: «Görevin daha iyi bir dünya inşa etmektir» - «Nasıl?..» diye sorabilirsiniz «Bu dünya o kadar büyük, o kadar karmaşık ki! Ben burada gerçekten bir şey yapamam... O kadar küçük ve faydasızım ki... ne yapabilirim?» Bunun üzerine Allah, her şeyi anlayan gücü ile cevap verdi: «Kendini daha iyi bir hale getirmen kâfidir».

«K.:lerim, sizler insanların kalplerinde mabetler inşa edecek işçilersiniz. Dileriz Öyle Olsun».

(The Pennsylvania Freemason - Şubat 1984, XXX/1, 1.6)

Mimar Sinan L .'. sının Yeni Görevlileri

Mimar Sinan L .'.nın 1984 - 1985 yılı görevlilerinin seçimi yapılmış ve L .'.nın yıllardan beri sekreterliğini büyük bir liyakatla yapmış olan Tayfur TARHAN K .'. Üs .'. Muh .'. liğe seçilmiştir. Yeni görevlilerin listesi şöyledir:

Üs .'. Muh .':	Tayfur TARHAN
Ön .'. Üs .'. Muh .':	Reşat ATABEK
1. Na .':	Mişel MARGULİES
2. Na .':	M. Fuat AKEV
Hatip	Cevad Memduh ALTAR
Sek .':	Reşad UMUR
Haz .'. Em .':	Doğan YALIM
Has .'. Em .':	Orhan ALPYÖRÜK
Muh .':	Raşid TEMEL
1. Tören Üs .':	Hüsnü GÖKSEL
Koruyucu	H. İbrahim GÖKTÜRK

İdeal Muh. :. L. :. sınıfın Kuruluş Yıldönümü Kutlandı.

Yüksek Şûranın izni ile 16 Ocak 1939 tarihinde Bankalar Cad. Assikürasyonu Generali Handa 6 No. lu odada Ali Galip Taş B.:in bürosunda yaptıkları toplantıda kurulması kararlaştırılan ve ilk toplantısını 18 Ocak 1939 tarihinde yapan 1 No. lu İdeal Muh. :. L. :. sınıfın kuruluşunun 45 nci yıl dönümü 16 Ocak 1984 günü kutlandı. P. :. S. :. B. :. Üs. :. ve 130 kardeşin sütunları süslediği toplantı ritüelikle merasimle açıldıktan sonra Üs. :. Muh. :. Nejat Günal, Kalkedonya Mah. :.den başlayan, Ziyai Şark ve Nejat Mah. :. ile devam eden ve uykuya girişimizle noktalanmış kısa geçmişimizi açıkladıktan sonra 1939 yılında kurulan ve 1948 yılı Haziran ayına kadar uykuda geçen günlerde İdeal

Muh. :. Lo. :. Kardeşlerinin çalışmalarını sunmak üzere Dünder Erendağ K. :.'e söz verdi.

Dünder Erendağ K. :.'in «Uyku döneminde İdeal M. :. Muh. :. Lo. :. sınıflarının konferansı ilgi ile izlendi.

Kutlama toplantısı İdeal KK. :.'nden 60 ncı Mas. :.'nik yılını dolduran İzzet Niyazi Arkan'a 60 ncı yıl; 56 ncı ve 55 ncı Mas. :.'nik yıllarını dolduran Cevat Girin ve Fuat Ramazanoğlu KK. :. ve İdeal Muh. :. Lo. :. sınıfında uyku döneminin son günlerinde uyandırılmış 27 Matrikül No.suna kayıtlı Ahenk Muh. :. Lo. :.'sını kurucusu Sacit Öncel K. :.'e bugünün anısını simgeleyen plaketlerin verilmesi ile sona erdi.

Localarda Verilen Konferanslar

(ARALIK 1983, OCAK, ŞUBAT 1984)

İSTANBUL

LOCA	KONUŞMACI	K O N U	TARİH
İDEAL	Halit Sarıkaya	Osmanlı İmparatorluğunda şairler ve şiirler	5.12.1983
»	Orhan Tanrıku	Jean Sibelius'un 3. ncü senfonisinden M. . bulgular	19.12.1983
»	Adnan Pekman	Büyük İskender'de Masonik görüşler	27.2.1984
KÜLTÜR	Bekir Oyal	Masondan beklenen nedir	2.12.1983
»	Hüsamettin Tatlıpınar	Cumhuriyet döneminde Türk Masonluğunun gelişmesi	16.12.1983
»	Osman Draman	Masonlukta intizam	16.12.1983
»	Zafer Yaman	Dünyada iyiliğe doğru bir değişiklik yapılın istiyorsanız, önce siz değişmeye çalışınız	27.1.1984
»	Bülent Olcay	Kültür	10.2.1984
ÜLKÜ	Panel: Vecihi İbak, Adnan Sütmen, Nejat Atahan, A. Mısırlıoğlu	Gerçekten Mason oluş.	3.11.1983
»	Yılmaz Sunter	Comocine birlikleri	15.12.1983

LOCA	KONUŞMACI	K O N U	TARİH
ÜLKÜ	Necip Kocayusufpaşaoğlu	Karı-Koca mal rejimleri ve miras hukuku açısından eşin hukuki durumu ne olmalıdır	26.1.1984
»	C. Memduh Altar	Masonik düşünce açısından güzelin ve güzelliğin önemi	9.2.1984
KARDEŞLİK	Cavit Yenicioğlu	Atatürk	10.11.1983
»	Sinan Öktem	I. Derecenin mukaddes kelimesi	5.1.1984
HÜRRİYET	Yusuf Nomal	Habname	6.12.1983
»	Amil Kunt	Masonluğun gücü	20.12.1983
SEVGİ	Panel: Haluk Uğur, Orhan Yüksel, Ömer Köker	Nasıl M.?, kalınır?	12.12.1983
»	Sevil Çalışkan	Maddenin duyarlılığı, canlıdan cansıza geçiş	5.3.1984
ATLAS	Viktor Sidi	Tekris: Ruhbilimsel bir yaklaşım	15.2.1984
MÜSAVAT	Ziya Umur	Avrupa ve Türkler	23.12.1983
»	Mişel Margulies	XIX asırda İstanbul'da bir Ermeni Locası SER	6.1.1984
»	Tayfur Tarhan	Müsavat	3.2.1984
LİBERTAS	Falih Erksan	Pergel	11.1.1984
HAKİKAT	Sahir Talat Akev	Hakikatte 30 yıl	24.11.1983
»	Yani Kalamaris	Ölüm kavramı ve Mason	8.12.1983
»	Stelyo Yavaş	Sonsuz	22.12.1983
»	Efstatios Arseniadis	Antik Yunan Felsefesi ve Masonluk	5.1.1984
»	Yani Skarlatos	Felsefi düşünceler	19.1.1984
»	Andon Parizyanos	Tanrı Mithra ve misterleri	2.2.1984
»	Stati Leana	Elefsin misterleri	2.2.1984
»	Tanaş Papadopulos	Peru'nun Naçka misteri	16.2.1984
AHENK	Amil Kunt	M. gücü	30.11.1983
»	Tayfur Tarhan	Kurgu felsefede Mas. düşünceler	11.1.1984
»	İsfendiyar Açıksöz	Zerdüşt - Mithra hakkında	20.2.1984
FAZİLET	Yılmaz Gümüşlügil	Bektaşilik ve ahilik	13.12.1983

LOCA	KONUŞMACI	K O N U	TARİH
FAZİLET	Cavit Yenicioğlu	K.Ş.lerce M.Ş. luk nasıl tanıtılmalıdır	10.1.1984
ERENLER	Türkây Üst	Brezilya 83	20.1.1984
»	Nedim Erağan	M.Ş. besteciler	3.2.1984
DELTA	Tahsin Bumin	Masonlukta intizam	23.1.1984
S. DOSTLAR	Haluk Sel	İçimizdekiler I (Ahmet RASİM - NAMİK İSMAİL)	8.12.1983
»	Ahmet Mısırlıoğlu	3. Derece üzerine	2.2.1984
»	Ziya Fıçıoğlu	Bir Masonun görevleri	2.2.1984
»	Cavit Yenicioğlu	Kardeşlerce Masonluk nasıl tanıtılmalıdır	16.2.1984
ÜLKE	Yılmaz Suner	Comacine üstatlar	3.1.1984
»	Fuat Çelebioğlu	Yapısalcılık ve Masonluk	17.1.1984
»	Yusuf Altıntaş	Işık ve Nur	31.1.1984
»	Sabih Karahanoğlu	Kuruluşundan günümüze kadar Mason aleyhtarlığı ve düşündükleri	28.2.1984
ŞEFKAT	Metin Eralp	Ham taşı yontmak	30.1.1984
»	Reşat Kıran	Politika ve Masonluk	27.2.1984
HUMANİTAS	Moris Alfandari	Kardeşlik muhabbetimizden, ne yapıyoruz? kardeşlerim	29.11.1983
HULUS	Vangel Daylani	Ekmek, kum saati ve iskeletin sembolizmi	30.11.1983
»	Sotiri Psateri	Kardeşlerim beni öyle tanırlar	30.11.1983
»	Mihal Görgülü	İnsanın ruhi olgunluğu	11.1.1984
»	Yorgi Vakalopulo	Masonik seçmeler	25.1.1984
»	Konstantin Doço	Mason'un kardeşlerine karşı görevleri	8.2.1984
»	Yani Kokalos	Sokrates çağımızda	22.2.1984
FREEDOM	Sacit Şadalak	Landmarklar	26.1.1984
»	Sayhan Bilbaşar	Deir el medineh taş yontucuları	9.2.1984
DEVİRİM	Faruk Erengül	Evrimde insanın yeri ve önemi	21.12.1983
»	Süha Aksoy	Anılar, görüşler	1.2.1984

LOCA	KONUŞMACI	K O N U	TARİH
DEVİRİM	Fuat Altınsoy	Boş inançlar, bilim ve Masonluk	15.2.1984
PINAR	Muzaffer Egesoy	Genellikle ahlak ve Mason ahlâkı	17.1.1984
SEVENLER	Kerim Sümer	M.:. 'un kökenleri	18.11.1983
»	Cahit Bergil	Masonluk tarihi - Bölüm 3	2.12.1983
»	Cahit Bergil	Masonluk tarihi-Bölüm 4	27.1.1984
ÜÇGEN	Ahmet Turat	Landmarklar	25.11.1983
»	Erdal Dönmez	Anderson nizamatı	9.12.1983
»	Fikret Aksoy	Kardeş sofrası	3.2.1984
ÜÇ İŐİK	Zeki Beykont	Yardıı	26.12.1983
»	Teoman Sükuti	Albert Schweitzer	23.1.1984
»	Aslıhan Vehbi Kınav	Sevgi ısıtır, bencillik yakar	6.2.1984
»	Yavuz Tinin	Hür Masonluğun anlamı	20.2.1984
GÜN	İrfan Tan	Evren, sayılar ve M.:. 'ik Allegori	23.11.1983
»	İrfan Tan	Sıfır ve sonsuz karşısında insan	18.1.1984
ÖZLEM	Victor Benbanaste	Masonluk'ta inanç	19.12.1983
»	Ahmet Örs	Johann Gottlieb Fichte'den Masonluk üzerine konferanslar	16.1.1984
BAŞAK	Doğan Elgin	Çıraklık	15.12.1983
»	Mahmut Kınav	Tasavvuf	29.12.1983
»	Fadıl Güvenç	Ev.:. U.:. Mi.:. görünen sen, gösteren sen, gören sen...	12.1.1984
»	Hasan İőik	Çalıőmalarımıza ışık veren nur kaynağı içimizi de aydınlatsın	9.2.1984
»	Ali Dinçol	Efsanelerin ardındaki bilimsel gerçekler	23.2.1984
»	Ersan Tınay	Kardeşlik sevgisi emellerimize yol göstere	23.2.1984
İREM	Affan Keleő	Masonik şiir sohbeti	16.12.1983
EVREN	Ersin Alok	Tarih içinde taş ustalarının taş üzerindeki sembolleri	19.1.1984
PİRAMİT	Kemal Bayülkem	Sevgi ve güven duygusu yokluğunda ortaya çıkan bir sorun: uyuşturuu bağıımlılığı	2.12.1983

LOCA	KONUŞMACI	K O N U	TARİH
PİRAMİT	İbrahim Türker	İnsan - Gerçek ve salt gerçek	16.12.1983
»	Aligül Ayverdi	Bir süredir susuyorum	27.1.1984
»	Onur Ayangil	Gönye mi, pergel mi?	10.2.1981
NİLÜFER	Burçin Kutlay	Hakikat	22.11.1983
»	Necati Tezcanlı	Hikmet	6.12.1983
»	Memduh Gökçen	Aynanın düşündürdükleri	3.1.1984
»	Algun Çifter	Kal.: derecesinin tarihçesi	3.1.1984
»	İzzettin Somer	Yaşlılıkta bakım ve Masonluk	10.1.1984
»	Selçuk Onart	Londra Mason Locası	14.2.1984
BURÇ	Güven İpekçi	İngiliz Masonluğunun kuruluş ve gelişmesi	12.12.1983
»	Altuğ Altınay	Mozart ve Ma.:nik müzik	23.1.1984
»	İrfan Tan	O ile sonsuz arasında insan	6.2.1984
»	Nejat Atahan	L.: üzerine	20.2.1984
SEMBOL	C. Memduh Altar	Atatürk evrim felsefesinin çağdaş kültürdeki yeri	5.12.1983

A N K A R A

UYANIŞ	Hulusi Gürkan	M.:lukta Temsil ve Temessül	2.12.1983
»	Selman Ungan	Akil	16.12.1983
»	Fethi Olcay	M.:nik yemin ve ceza	6.1.1984
»	Taner Tuğcu	Hermestot, Hermetizm ve Hermetizm'e giriş törenleri	20.1.1984
»	Doğan Kandemir	Sükût	3.2.1984
»	Sami Gürün	Aşkın Arşitektürü	17.2.1984
DOĞUŞ	Yelman Gazimihal	Halâ karanlıktamısınız?	10.1.1984
»	Salim Eroı Uluğ	Affetme sanatı	24.1.1984
»	Hasan Keler	Kabulümden bugüne kadar M.:luk hakkında düşündüklerim	28.2.1984
İNANIŞ	Ragip Saguner	Doğu kaynaklı M.:nik simgeler	28.11.1983

LOCA	KONUŞMACI	K O N U	TARİH
İNANIŞ	Ümit Hürşit Güneş	Masonluk ve görev anlayışı	26.12.1983
»	Erdem Evren	M. : , nik davranış	23.1.1984
»	Necip Aziz Berksan	M. : , nik prensipler	13.2.1984
»	Mesrur Aktül	Pramitlerin çalışma merkezi	27.2.1984
BİLGİ	Süleyman Duygan	Üyelik görevlerimiz	19.10.1983
»	Münir Berik	Kimdir bu seymonoviç?	18.1.1984
BARIŞ	Bedri Yiğit	Mason ailesi hakkında konuşması	21.11.1983
»	Melih Tokay	Litre K. : , den bir hitabet	19.12.1983
»	Taylan Lünel	Landmarklar	6.2.1984
»	Taylan Lünel	Anderson nizamnamesi ve Landmarklar	20.2.1984
DİKMEN	Ünal Ural	AIDS	19.1.1984
»	Clyde Dixon	Çeşitli memleketlerde kullanılan Masonik amblemler	16.2.1984
YILDIZ	Hasan Arbak	Sevgi vadisi	13.10.1983
»	Emin Gürol	Umumi hatları ile M. : , luk	9.2.1984
ÇANKAYA	Yılmaz Kadioğlu	Dönemeçli merdiven	24.2.1984
ARAYIŞ	Okan Işın	HÜR-KABUL EDİLMİŞ-OPERATİF-SPEKÜLATİF kavramlar üzerine düşünceler	6.3.1984
ÜÇGÜL	Panel: Ünvan İnci, Ünsal Yavuz, Cüneyt Birol	Çeşitli toplumlardaki Masonik imajın oluşmasında Politikacı Masonların etkisi	23.11.1983
»	Bozkurt Güvenç	Dünyada barış	11.1.1984
»	Panel: Suha Ok, Esat Orhon Onur Arı	İnsan hakları beyannamelerinin ulusallık ve evrensellik sorunu: Haklar, ödevler ve insan olma sorumluluğu	25.1.1984
»	Panel: İnal Uşşaklı, Tuncay Turuthan, Cemalettin Çelebi, Orhan Genç	Geleceğe bırakacağımız kültürü ne derece etkileyebiliyoruz?	8.2.1984
AHİLER	Erdem Evren	Masonik tutum ve davranış	22.12.1983

LOCA	KONUŞMACI	K O N U	TARİH
AHİLER	Hüsamettin Aral	Masonik konular	26.1.1984
»	Medeni Soysal	İngiliz L.:'ları ve çalışma şekilleri	9.2.1984
»	Sami Bocutoğlu	Bir M.:un örnek yaşam ve eserleri	23.2.1984
ÇAĞ	Arsan Toprak	M.: sistem içinde sembolizmanın önemi	30.11.1983
»	Okan Işın	Süleyman Mabedinin inşası	8.2.1984
G. MİMARLARI	Hüseyin Ünel	Eşitlik	15.11.1983
EŞİTLİK	Fevzi Sarımuratoğlu	Sevgi	8.11.1983
»	Galip Dolun	En büyük rehberimiz akıl deyince	22.11.1983
»	Yılmaz Oldaç	Masonluk ve anladıklarım	10.1.1984
»	Orhan Gemicioğlu	Yaşama hakkı, sağlık hakkı, hekimlik sorumluluğu	14.2.1984
Y. EMRE	Cahit Çeltikçi	Fikret Çeltikçi ve Şevki Kayaman Üs.:ların ardından	18.1.1984
İLKE	Ahmet Işık-Atıla Eriş	Anderson nizamnamesi	27.1.1984
»	Taylan Lünel	Landmarklar	10.2.1984
»	Alpay Ergun	Locada davranışlar	24.2.1984
ATANUR	Tuncay Kesim	Masonlukta insanın kendini araştırması	19.12.1983
»	Turgut Artun	Edirne, Sinan ve Selimiye	30.1.1984
»	Şener Şiri	Masonlukta eğitim	6.2.1984
»	Ferdi Miskbay	Kardeşlik zinciri	20.2.1984
»	Derya Özalp	Masonlukta eşitliğin anlamı	20.2.1984
»	Oktay Ersan	Birinci derecenin sembolleri	20.2.1984

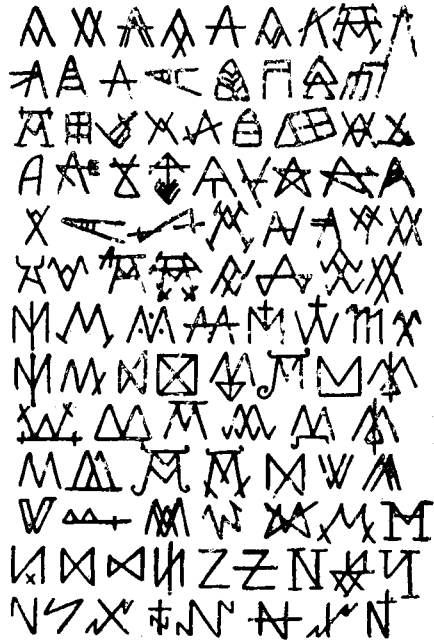
İ Z M İ R

İZMİR	Hilmi Saatçılar	Türkiye'de M.:ik kuruluşlar. IV. «Büyük L.: ile Yüksek Şura ilişkileri»	17.12.1983
»	Aykut Başkır	M.:luk tarihi III. (Operatör dönem II.)	1.12.1983

LOCA	KONUŞMACI	K O N U	TARİH
İZMİR	Ziya Nazlı	Regius elyazması	15.12.1983
»	Münif Üçgül	M.:luk tarihi IV. Spekülatif dönem I. «1717 öncesi İngiltere, Anderson yasaları	29.12.1983
»	Nahit Türkekel	Operatif M.:luk döneminin enteresan bazı olayları	9.2.1984
N U R	Hüseyin Yalçın	Bir başka açıdan insan ve düşünce	22.11.1983
»	İlhan Ege	İslâmlıkta vazife	20.12.1983
»	Aydın Aksan	İnsanın konuşacak kadar zekâsı veya susacak kadar akli olmaması büyük talihsizlik	13.1.1984
»	Ertan Sevencan	Bir M.: ve bir vatandaş olarak ülkelerinin yasalarına uymak	17.1.1984
»	Tahsin Senik	Kendini tanıma ve bulma	14.2.1984
»	Onur Aygen	Ritüelimiz ışığında masonluk	28.2.1984
PROMETHEE	Jean Pierre Blanceet	Masonlar ve Amerika Birleşik Devletleri'nin bağımsızlığı	30.11.1983
»	Mustafa Besimzade	Önemli olan tatmindir	14.12.1983
»	Suat Karaveli	Kardeşlik zinciri	25.1.1984
GÖNÜL	Taner Gövsa	Doğa ve insan	8.12.1983
»	Ali Okur	Tevazu	8.12.1983
»	Bülent Şenocak	Masonluk ve aile hayatı	22.12.1983
»	Emin Oral	İyi insan	22.12.1983
»	Lütfü Fırat	Mutluluk ve Masonluk	5.1.1984
»	İbrahim İzmit	Sanatın görevi	5.1.1984
»	Şadi Ander	Sembolizma ve semboller dünyamıza kısa bir bakış	19.1.1984
»	Erbil Erbaşı	Sevgi	19.1.1984
»	Atilla Elbeyli	Felsefe	2.2.1984
»	Şükrü Baran	Görme düşünce eylem zinciri	1.3.1984
»	Mete Şar	Güncel felsefe	15.3.1984
İRFAN	Enver Turanlı	Asyadaki M.:lik hareketlerin tarihsel gelişimi	28.11.1983

LOCA	KONUŞMACI	K O N U	TARİH
İRFAN	Tacettin Ürkmen	İletişim (haberleşme) ve M.:'lukta önemi	26.12.1983
»	Erkan Tunc	BUDA öğretisi ve Zen Budizm	20.2.1984
ÜMİT	Orhan Alpyörük	Mason kişiliği	16.12.1983
»	Mete Şar	M.:' olmak	10.2.1984
EPHESUS	Bilgin Arseven	G—harfi	23.11.1983
»	İsmet Savaşan	M.:' sorumluluklarımız	4.1.1984
»	Ali Paya	Boyundaki ip	18.1.1984
»	Ahmet Tarhan	Daire içinde bir nokta	1.2.1984
EYLEM	Erdoğan Reisoğlu	İzmir'de M.:'ik çalışmalar tarihi	21.11.1983
»	Atilla Çalışkan	Alev saçan yıldız	28.11.1983
»	Orhan Oruk	Ahilik	5.12.1983
»	Fahri Coşkun	Kal.:' Avadanlıkları	12.12.1983
»	Ünal Korukçu	2. nci derecenin özü	26.12.1983
»	Veli Ünlüsoy	Burada ne maksatla toplanıyoruz ve bu amaca varmak için nasıl çalışıyoruz	9.1.1984
»	İlkay Şimşek	1. derece yemini üzerine düşünceler	23.1.1984
»	Adil Oktay Karal	Akıl ve kuvvet kavramları	30.1.1984
»	Kâmuran Erden	Kuvvet ve güzellik kavramları	13.2.1984
»	Celâl Özbay	Yurdumuza, kendimize ve ailemize karşı vazifelerimiz	20.2.1984
»	Uray Ergun	Kendini bil	27.2.1984
MANİSA	Mehmet Adlan	İnsan ve sanat	30.11.1983
»	Atilla Tulga	Topraktan çıkanların (Arkeolojinin) insanlığa katkısı	11.1.1984
»	Aysin Şahbaz	İçimizdeki ve dışımızdaki insan	25.1.1984
»	Ziya Umur	Avrupa ve Türkler	8.2.1984
»	Mete Şar	Masonum diyebilmek	7.3.1984
E G E	Burhan Ceyhan	M.:' teori araştırması konusunda bir deneme	15.12.1983

LOCA	KONUŞMACI	K O N U	TARİH
EGE	Ekrem Sarısoy	Masonlukta temsil ve temessül	19.1.1984
»	Nisim Sigura	İnsan sevgisi	2.2.1984
»	Halit Arpac	Mancester ve İskoç Loca izlenimleri	16.2.1984
»	Güres Çarukoğlu	Eğitim öğretim	1.3.1984

KURULUŞ YILDÖNÜMLERİNİ İDRAK EDEN LOCALAR

VADİSİ	LOCASI	KURULUŞ TARİHİ
İSTANBUL	ÜLKE	14.1.1959
»	EVREN	14.1.1977
»	İDEAL	1 8.1.1939
»	PİRAMİT	19.1.1977
»	GÜN	24.1.1975
»	ÖZLEM	25.1.1975
»	ÜÇGEN	29.1.1971
»	ÜÇİŞİK	24.2.1971
»	BAŞAK	20.3.1975
»	BURÇ	28.3.1980
ANKARA	ARAYIŞ	19.1.1964
»	ÜÇGÜL	19.1.1964
»	DOĞUŞ	14.2.1949
»	ANKARA	27.2.1976
»	G. MİMARLARI	1.3.1971
»	İLKE	27.2.1980
İZMİR	NUR	6.2.1951
»	EYLEM	23.3.1970

ARAMIZDAN AYRILANLAR

ADI-SOYADI	DOĞUM YERİ TARİHİ	TEKRİR TARİHİ	LOCASI	EB.: MAŞ.: 'A İNTİKAL TARİHİ
Sadık Erengil	Yanya-1909	5.6.1958	KARDEŞLİK	6.6.1983
Fikret Çeltikçi	İst.-1908	27.9.1931	PINAR	6.7.1983
Aydemir Aşkın	Kayseri-1930	8.2.1972	NUR	13.7.1983
Nuri Pere	İst.-1913	3.6.1950	İDEAL	16.10.1983
Ali Rıza Bıyıkoğlu	Kıbrıs-1906	15.3.1951	İDEAL	1.11.1983
Giovanni Tanburini	İst.-1917	14.3.1967	FAZİLET	1.11.1983
Baha Kösebay	Erzincan-1913	10.2.1958	ŞEFKAT	13.11.1983
Bahir Onurgil	İst.-1922	16.11.1973	KÜLTÜR	17.11.1983
Aşer Pardo	İzmir-1897	22.6.1922	PROMETHEE	14.11.1983
Ali Sait Gönenç	İst.-1905	15.6.1959	SEVGİ	22.11.1983
Cenani Cansağlar	Elazığ-1918	10.12.1971	ÜÇ IŞIK	1.12.1983
Nurettin Berk	Antalya-1918	3.3.1969	ŞEFKAT	20.12.1983
Kemal Çığ	Gönen-1914	5.11.1963	ÜLKE	25.12.1983
Yorgi Efstratiadis	İst-1920	16.12.1964	ATLAS	3.1.1984
Celal Alnigeniş	İst.-1908	7.6.1954	SEVGİ	5.1.1984
Mehmet Yüksel Nayman	İst-1934	9.12.1974	ÜÇ IŞIK	8.1.1984
Hikmet Boran	Yemen-1918	4.2.1970	DEVİRİM	21.1.1984
Yüksel Türk	Isparta-1936	23.3.1973	BURÇ	5.2.1984

EBD.: MAŞ.: 'a intikal eden kardeşlerimize Ev.: 'in U.: Mi.: 'ndan sonsuz mağ-firet ve kederli ailelerine ve bütün kardeşlerimize sabırlar dileriz.

HİÇ BİR ŞEY ÖLMEZ — HER ŞEY YAŞAR

MİMAR SİNAN

Organ of the Grand Lodge

of Free and Accepted Masons of Turkey

CONTENTS

4. To practice Loving Tayfur TARHAN
10. Training Officers Charles A. BROWN
15. On the Origin of Speculative
Masonry Abdurrahman ERGİNSOY
36. A Lodge In İstanbul in mid XIX
Century «SER» Paul DUMONT
44. Freemasonry in Latin America Mehmed Fuad AKEV
52. The Meaning of the Sign of Fidelity Reşat ATABEK
60. On the Existance and Infinity
of the Soul II N. Cevad AKKERMAN
71. Wesdom in Jewish Thought Jak ALGUADIŞ
86. We Have the Right to Choose Raşid TEMEL
89. Current Events Sahir ERMAN
104. In Memoriam Mimar Sinan

Adres : 25, Nuruşlyı Sokağı - Beyoğlu/İSTANBUL

Year **1984**

No. **51**

